

ТАРЯЙ ВЕСОС ЛОДКАТА ВЕЧЕР

Превод от норвежки: Антония Господинова, 2006

chitanka.info

ВСТЪПЛЕНИЕ ПЪРВО

*Моят първи сън.
Моят прекрасен сън
за вода, която се лее, и за моя сън.*

*Сърцето живее край реки, които се леят.
Реките подяждат в своя ход бреговете,
чиито ивици, все по-тесни, остават
безименни.*

*Винаги има там брегове
за един сън
за вода, която се лее, и за моя сън.*

* * *

*Очакването в Змийско гнездо,
където децата, уплашени, стояха и чакаха
змията да изпълзи отвътре.*

*Никой и нищо не се появи
през всичките години.
Нищо не се приплъзна под петата.*

*Толкова, толкова отдавна...
Сега е късно
и тънкият скелет на змията просветва в
нощния мрак,
притулен сред камъните
оголен,*

*излъскан от мудния вятър.
Така и не се приплъзна под петата.*

*Там вятърът свири за никого
беззвучно през процена по-тънък от косъм.
Свисти покрай тъмното око.
Окото, което укрива всяко деяние,
всяка мисъл, всяка мъничка твар,
а и змията, така люто прокълната.*

ВСТЪПЛЕНИЕ ВТОРО

*За разпиления образ
от закъснялата лодка*

Сърцето е разцепено на две и не знае какво иска. Лодката все пак трябва да отплава — нощта и денят са само различни завеси, през които следва да мине. Продължавай пак тъй бурно и смело. Не заради хората. Заради неразгаданите загадки. Съвсем потайно сърцето се е разцепило на две.

То се движи, живее в лодката. Възникват поредици от образи. Лодката продължава с неотклонност, която никои не разбира. Онези, които са на суша, наблюдават движението ѝ през гъстите сенки.

Съвсем неочаквано се появява тогава. Макар да не е нещо ново, било си е там и преди.

Но не е онова, дето идва откъм близките брегове, от изкушенията там подобно на поздрав, отправен набързо:

Ей! Викат от брега, едва доловимо.

Ей! Отговарят също тъй тихо от лодката.

Това е всичко.

Сякаш различни времена няма, сякаш не съществуват.

КАКТО СИ ГО СПОМНЯМ

Ето го, стои там под снега, който се сипе. Насочва мисълта ми през снеговалежа, който не престава. Един баща и неговият дорест кон със зимен чул — в снега.

Неговият дорест кон и собственото му лице. Острите му думи. Сините очи и брадата. Брадата се откроява червеникава на белия фон. Снегът се стеле ли, стеле. Сляп, безкраен сняг.

Все по-навътре в гората. Дълбоки пъртини в преспите. Изкопи в снега, пътеки за превоз на дървени трупи между зидове от сняг.

Сляпа, безкрайна гора — защото хоризонтът днес чезне в меката смесица от мъгла и влага на снежното време. Всичко тук е тихо, по прокараните в снега пътеки движението е безшумно в рохката белота, която се трупа безспир.

Какво има извън това?

Сякаш нищо.

Има нещо, но то е момчешка тайна. Строго пазена.

Потръпваш сегиз-тогиз, загледан в стената от снегопад и мъгла. Естествено, знаеш какво би следвало да има там, но пък е лесно да си мислиш за *много друго*, ако си хлапе или полудете и прекалено млад, за да се намираш с остроезичен баща сред тежки като олово трупи и редом с кон, тъй як, сякаш е от желязо.

Защо все да си мислиш какво има отвъд?

Там има само още сняг, който вали. И склонове, които познаваш толкова добре, всяка стръмна извивка, всяка урва.

Но да си го казваш на себе си не помага.

Тук си, за да ринеш сняг. Да разчистиш път за превоз на дървени трупи.

Ала и това да казваш на себе си не помага.

Не е съвсем ясно какво точно е онова отвъд. В първите часове на разчистването на снега, преди да си се изморил да ринеш дотам, че

вече не можеш да си измисляш какво ли не, извън стената от мъгла и зида от сняг възниква зашеметяващо трескав живот. Там куп същества са застанали с муцуни, обърнати към вътрешността на обръча, който ги обгражда. Не са обикновени твари. А животни, каквито изобщо не са виждани. Високи колкото два коня един връз друг, с червени муцуни, които свеждат и тикат в стената от мъгла, докато нещо мислят. Имат дълги опашки, които размахват, за да отпъждат снежинките, сякаш са мухи лете. Толкова са много, че могат да стоят редом в плътно затворен кръг — очичките им са малки и най-често притворени, докато те стоят така, чудят се нещо и размишляват.

А ако времето изведнъж се изясни — пак ли ще се виждат така отчетливо?

Какво ще правят тогава?

И какво впрочем искат?

Просто *желаеш* да са там, това си е.

И те са там. През целия ден.

Вярно, стоят така и мислят, а ти в това време прокарваш път за превоз на трупи, ринеш ли, ринеш сняг, размишлявайки на свой ред. А снегът затрупва сляпата гора.

Дръжката на широката лопата се вкокалява в дланите.

Ако сега се проясни, а те продължават да са там...

Какво ли искат?

Толкова са живи, че от тях сякаш се излъчва слаб мирис, който идва дотук. От по-близко разстояние мирисът се усеща по-силно. Дали е мирис, впрочем не се знае, не ти е известно с какво сетиво го долавяш. Стоят хълбок до хълбок в един затворен кръг от плът, но между тях и теб се издига стената от мъгла, сипе се снегът.

Прекалено примамливо е да се мисли за тях. Снегът се трупа по муцуните им, а опашките се размахват и сякаш се шибат едни други.

Тогава отеква рязкото:

— Какво е това?

Той потръпва. Какъв въпрос.

Какво е това? — ехти оттам с тежките удари на лопатата му. Странен въпрос при вида на непознатите животни пред теб. За какво мисли самият той, ей там? Сигурно също си мисли за нещо. Но за това не можеш да го попиташ.

Въпросът сигурно означаваше само, че лопатата е била неподвижна твърде дълго. За това, както и за още много друго, онзи ей там има набито око.

Тежък делничен ден е.

Мъжът и конят имат трудни задачи. Трупите трябва да се извозят по дългия път през гората, чак дотам, откъдето могат да се спуснат по вода. А лошото време през зимата превръща тази работа в нескончаемо бъртане.

Изобщо не получава отговор на своя въпрос, онзи строгият. Но лопатата бива задействана отново, значи въпросът е помогнал. Винаги става тъй, както той го иска. Каналът в снега трябва да се прокопае още по-нататък, към нови грамади трупи, заровени дълбоко под бялата му покривка. *Има* всъщност един път, един канал, изцяло заличен обаче от снега и вятъра. Най-напред там бива изпратен конят, който души и открива пътя със своите изострени сетива, после идват и двамата с лопати, отъпквайки го. Разширяват онова, което е наченал конят. Така върви, малко по малко.

Нескончаемо бъртане.

Да не мисли за това.

Да мисли за плътния обръч от големи животни нейде в мъглата. Странни същества, каквито не си виждал в никаква книга.

Но не бива да се мисли, това означава да почиваш.

Поеми онова, което би трябвало да е техният мирис. Тук, където всичко е пропито от тежкия и мек дъх на свежа влага, на мокър сняг, на сняг, който се стапя по лицето.

Почивка, за която да мисли. Да се мисли за нея, е възбуждащо.

Всичко се сбира тук.

Конят, аз и ти, заедно тук.

Но ние сме вътре в един кръг от нещо, каквото никой човек не е виждал. Това би трябвало да знае онзи, онзи, който е там по-надалеч. Онзи, дето говори с малко и остри думи.

Лопатата му спря.

Какво прави той? Подпира се на нея, вгледан право пред себе си, някъде в пространството.

Наоколо е вече тихо, но изглежда тъй, сякаш едва сега всичко е замлъкнало напълно. И не от умора стои той така, подпрян на лопатата си, толкова рано през деня. Сигурно поради друго:

Той вижда нещо пред себе си.

И той.

При тази догадка през тялото му минава странна топлина.

Я виж само.

И той също.

Сега не се чува никакъв звук. Лекото скриптене при разравянето на преспите е стихнало. Конят стои наред купчина сняг, загризал брзова клонка по дължината ѝ, но и то е безшумно. Хълбоците му са вир-вода след преминаването през натрупалия сняг. Там се срещат мокротата на снегопада и наквасеният чул, метнат връз гърба му. Целият е прогизнал. Гледа другите двама с кротките си бездънни очи. Пуска клонката и неспокойно настръхва. Личи си, че размишлява.

Трима сме.

И тримата размишляваме.

За какво именно?

Навън от нещо. Може би навън от това тук.

Да, навън от това.

Този снегопад никога няма да секне. Снегът лети надолу сякаш в някакъв безразсъден танец, стеле се по гърба на коня, по раменете, по всичко, което му предоставя място за това. Танцува като обсебен и ще запълни всички просеки и пътеки, изкопите, утре работата вероятно ще започне съвсем отначало. Навън от това.

Затвори също животинския кръг, излез и от него — когато бащата е застанал по този начин.

Гледай.

Няколко напрегнати минути.

Бащата сънува таен сън. Това е невероятно.

Не, не е невероятно. Все сме чували едно друго през всичките тези години.

Може би знаеш какво именно сънува той. Случвало се е да изрича по нещо, та околните да получат някаква представа за какво става дума, но в същото време то ни причиняваше и болка, загдето така безпомощно бе отдалечен от своя сън. Един сън^[1], чието сбъждане така и не можа да постигне.

Сега той без съмнение е там.

Тъкмо в такова снежно време се отправя натам. При тъй напрегнато разчистване на сняг. С безумно тежките трупи, които трябва да се повдигнат, да се повдигнат въпреки болката, която пронизва гърба. Той изглежда силен, но веднъж се беше изкилил и оттогава все не е наред. Това, че работи с предишния замах, показва, че някога е бил наистина *силен*.

А може и да не е бил, но поне така се говори.

Хубави, изпълнени с вълнение, минути се нижат сега. Нищо, освен снега във въздуха, не помръдва. Конят извъръща глава в посока, обратна на тази на вятъра. Дълго ли ще стоим тук, без да се движим?

Тогава може би онези ще излязат от кръга и ще се втурнат между нас, ще нидушат с муцуните си, ще ни докосват с опашки, до една високо вдигнати.

Какво ще правят сега?

Дали не поглъщат такива като нас — на един залък?

Не, не. Те няма да изядат никого.

Могат да се смеят. Ще вирят опашки и ще се смеят.

Тихо...

През цялата група минава тръпка.

Онзи ей там потръпва. Изтръгва се от съня си.

Бърз и остър поглед натам. Не, тук не бива да оставаме неподвижни твърде дълго.

Нямаше ли някаква искрица на срам в този поглед? Но тръпката продължава. Грабнати отново, лопатите се забиват в прясната.

Този, който не забелязва нищо или за нищо не го е еня, е дорестият кон. Дори не примигва.

Да, конят.

Дали не си мисли така:

Трупай се сняг, вали си, сняг.

Такава е песента ми, да, такава е моята песен, денят е дълъг и песента ми е все същата, нека снегът ме засипе, нека си вали, вали, денят е дълъг, да, дълъг е денят.

И хубаво е да подремнеш, вали си, вали.

Да, конят.

Сега е неговият ред.

На животното му предстои да нагази отново в снега и да се опита да намери още един отрязък от пътя. Мъжът се сепва от съня си, за да го подкара.

Поема юздите.

Не поглежда към голямото си дете. Сякаш нещо го тормози.

— Хайде, Дорчо!

Конят се вира напред с бездънните си очи. Снегът се сипе по него и се стапя в топлото покривало, метнато връз гърба му.

Мъжът повежда коня по правилната диря. Търпеливото животно нито за миг не се противи, юрва се напред, хвърля се в преспите, минава през тях, прави пробив в снега и се озовава оттатък. Днес нямат шейна, конят трябва да работи освободен, за да може да прокарва път без двойното усилие, и да я тегли.

Известно време всичко върви добре, после конят спира, за да си поеме дъх. Водачът му го разбира, повежда го обратно, двамата се запътват назад към голямото дете, което вече е започнало да разрива. Конят крачи с леко клатушкане по вече разчистения канал. Оставят го да постои там, да погризе брезови клонки и може би да пее песента си дълбоко вътре в своя непознат свят, където за човека няма място.

Мъжът хваща лопатата си. Рине.

Голямото дете рине.

Голямото дете стои напред своя невероятен обръч от животни и рине сняг.

Кой пее?

Конят пее за своето си, дълбоко нейде в себе си, а мъжът и детето мечтаят всеки за тяхното. Така и трябва. Към това се прибавя мощният тон, издаван от тайния кръг, откъдето детето усеща теченията. То ги чува, докато рине снега така, че ръцете му отмаляват.

Става по-леко и престава да вали. Видимостта сега е малко по-добра, но все още пред очите им се издига стената от гъста мъгла.

Мъглата не редее. Човек няма никакво желание да хвърли поглед отвъд хълмовете и хребетите, че и по-нататък, отвъд тях, поне не сега. Тук, на това място, трябва да се стегнеш. Много си млад за другото и хвърлиш ли поглед отвъд засинелите хребети, можеш съвсем да загубиш смелост. Странният тайнствен обръч трябва да се намира току навън. Там са застанали те, плътно доближени едни до други. Това придава сила, твърда хватка на ръката. Някак успяваш да превърнеш

фантазията за онези животни в един вид упоритост, в размах на лопатата. Те нещо ти подвикват. И при това издигат нагоре муцуни.

Викът им не звучи красиво, ала за младия и несигурния, който рине сняг, е привлекателен. Не знае какво викат, но след това ще бъде по-силен, по-силен, отколкото преди — защото сега не е, защото не е сега.

Приклещен между зидове от сняг в един безок и кратък ден и средата на зимата.

Момчето наблюдава баща си. Ботушите му тегнат от едри буци сняг. Запотен е, та направо дими. Лицето му е отново строго, затворено. Като благодарност изпълва въздуха моментът, в който то си спомня как мъжът току-що бе седял, неподвижно приведен над лопатата, умислен за нещо, което го нямаше на това място, но беше почивката му.

Не разменят помежду си ни дума.

Не се и поглеждат. Поред потръпват, когато забелязват, че другият е нащрек. Нещо тайнствено се е натрупало тук, неизвестно какво точно. Това, което виждаш, не означава нищо и е все пак толкова значимо, че направо се смаляваш.

Мъжът вади часовника си. Детето внимателно го следи. Сигурно е време за почивка.

Да, така е. Няма защо да се казва — тук винаги се говори толкова малко. А че е дошло време за почивка, личи и по начина, по който бащата пъха голямата сребърна луковица обратно в джоба си.

Почти няма защо да се казва нещо, щом имаш очи да виждаш и своя собствена песен.

Почивката витае в мислите от доста време. Почивката винаги идва. Елата за отдых вече е готова да ги подслони. Дървото има дълги висящи клони и със снега под тях им предлага истинска къщичка. Мъжът се грижи за коня. Зелено уханно сено. Синът успява да напаля огън в набързо стъкменото огнище от три камъка и слага отгоре им канчето. Никой не е продумал. Конят хрупка сеното, този звук отеква приятно наред с снега и казва повече от всякакви думи. Сякаш те тримата си изпращат взаимно плахи съобщения с помощта на този звук, будещ чувството за уют.

Огънят съгрива и пращи. Канчето клоква. Дъвчат студени сандвичи, примесват зальците си с топла напитка и с парата, която се вдига от дрехите им. Топлината навлиза в тях и очите се замъгляват.

Погледът на мъжа е отсъстващ и насочен към нещо определено. Обхваща детето по особен начин, почти като страха, вдъхван от израза, с който строгият се вира в нещо, което е далеч, далеч. Това предизвиква усещането за плашеща самота.

Къде витаят мислите на мъжката? На този, комуто не липсват думи за истинските приятели. При тази гледка направо забравяш за своя собствен детински обръч от странни животни.

За какво мисли мъжът? *Не* за дома, сигурно за нещо, които са далеч, далеч отгук, нейде по чужди земи — поне дотолкова можеш да предполагаш.

Детето разсъждава за това с тревога. И въпросът се изплъзва навън. Въпросът от тази сутрин се връща:

— Какво е това?

Без да го иска, прозвучава уплашено.

Мъжът свива рамене.

— Има ли нещо? — пита той по-скоро остро. Неизменният начин да се пресреща нежелан отговор.

— Нищо — смотолевя момчето.

То отново се затваря в себе си. Изпитва гузно чувство, така си е. Защото винаги се държи до спокойната и силната, която оправя всичко там у дома, винаги е на нейна страна, ако се наложи. И следователно напреки на този, мъжката. Който впрочем съвсем не е толкова мъжката, добре дошъл е навред и може да разсмива другите, стига само поиска.

Но *тук* няма с кого да се веселиш или да говориш за коне. Детето го знае толкова добре. В особено трудните и дотегливи дни, изпълнени с работа, лицето на мъжа придобива израза, който има сега. Загледан е в нещо, за което не бива да го питаш.

Той е сам и аз съм сам — а онази там вкъщи е много различна — какво е тя? Но във всеки случай те могат да разговарят за много неща.

Могат да се смеят заедно.

Най-малко самотният тук е конят.

Не, не.

Топлината се е вгнездила в телата им. Храната, топлината, умората от усиления труд надвиват съвкупно мъжа. Главата му клюмва и той потъва в дълбок сън.

Детето не спуска очи от него, докато спи. Но не може да открие нищо.

Сега той сънува.

Какво ли?

Какво става с лицето му? То живее в онова, което той сънува.

Допадат ли си двамата?

Да, много признаци го сочат.

И все пак са си чужди.

Не знае.

Толкова кратко — ето че той вече отваря очи, объркано се оглежда наоколо. И тутакси бърка в джоба си за часовника.

— О! — възкликва с учудване и прилепва циферблата до ухо, за да провери дали тиктака.

На детето му се иска да извика: нима мислиш, че си сънувал прекалено дълго? Но думите засядат някъде в него, не излизат.

Конят, спрял да дъвче, сега е полузадрямал.

— Не, така не може — пъшка мъжът, сякаш укорявайки някого, и се надига.

Погледът му е все още отсъстващ. Не е тук. Пъха юлара в устата на коня. Животното леко отваря уста, за да направи място.

Изминали са вече първия отрязък от пътя и конят бива подготвен да отъпче нов. Знае какво се иска от него, достатъчно е просто да се отпуснат поводите, едва ли е нужно да му се казва нещо.

— Хайде, Дорчо!

Някаква дума трябва все пак да му се отправи, за да почувства, че те, тримата, работят заедно. Животното нагазва в мокротата и мрака, поспира да отдъхне, загризва брезова клонка и отново нахълтва в снега. Напред и с все сила.

Единственият тук е, който може да я удвои с досегашния напън.

Подкованите със стомана копита стъпват наслуки в дебелия сняг. Там е тъмно и долната част на краката не се вижда. Конят си пробива път напред, тъпчейки. До вечерта е още далеч, далеч — такава е моята песен.

И какво стана сега?

Чу ли се нещо?

Не, нищо, но все пак нещо бе станало:

Червено по буците сняг, които краката на коня разхвърлят по време на работата. Кръв по буците сняг.

Никакъв звук. А конят дори не спира. Не преди да се намеси мъжът:

— Накриво ли е стъпил?

— Нали виждаш?

И малко по-късно:

— Наистина зле се е ударил.

Мъжът внимателно разчиства крака на коня от окървавения сняг. Дълга драскотина аленее съвсем над копитото. Блестящата и остра подкова на другия крак се е оказала прекалено близко. Ранен от собствената си подкова. Мръсна вода от разтопен сняг се процежда по крака и през раната.

Тиха беззвучна болка.

Конят се олюлява сякаш насън. Поразхлабва тежестта върху крака. Накланя се още повече. При човека е. При него е в щастие и в беда.

Сам му се е дал.

Неговият строг господар може би хвърля бърз поглед назад към отишлото си време. Не забелязва детето, което не сваля очи от него, визира се в изминалите времена, вижда нишките, които минават през всички тях: никога да не се предаваш. Да не стоиш безпомощно напред дивата природа и снега. Това не бива да допуска никой.

Столетен живот с кон и сняг. Опит, предаван от баща на син. Горчив или хубав. Наследен от векове.

Лекуване на рана при липса на нужното за първа помощ: трябва да се справиш с каквото имаш подръка. Бързо и брутално. Като полъх

от старината: топлата рана да се промие с твоята собствена солена вода! Така хората са правили от езически времена. Дали е помагало, или е нанасяло вреда, не се знае с точност.

Затова навъсенният стопанин бързо прикляка пред конския крак, пораздърпва влажните си дрехи и се приготвя.

Като вик от древността до днешния ден. Неизвестен за полуизраслото дете. То не е съвсем наясно какво изпитва при тази гледка.

Голямото момче гледа смутено. Защо смутено? Не знае. Не знае за това, досега не се беше налагало. Наблюдава как баща му се подготвя. И как конят се навежда напред.

Вижда как баща му се суети нервно.

Няма течност за промивка на раната. Няма нищо. Той не изпуска нищо.

Бащата, който сякаш никога не е търпял неуспех, пламва. Вика високо, като че от болка, извърнат към своя син:

— Прекалено много се потих днес!

Сякаш момчето има вина за поражението му — поне така прозвучава. То тутакси долавя, че започва да става опасно. Понечва да се измъкне. Но е вече късно.

Не, не искам.

Твърде късно е. Удар във въздуха.

— Хайде, идвай тук! Какво стоиш и зяпаш?

Смутеното момче не бива пощадено.

Придърпано е в слепи, тъмни обръчи.

Усеща непонятна съпротива.

Безпомощна съпротива, макар че тъкмо помощ трябва да окаже.

Не мога.

И защо не?

Една мисъл се стрелва настрани, към обръча от мъгла, към онези големите, дето стоят там с розови муцуни, вдигнати опашки и малки очички — там са, затворили своя таен кръг.

Мисли си за тях като за някаква помощ.

Но те не се примъкват насам седешком. Той е и остава съвършено сам. Обзет от гняв, заеква към баща си:

— Ами ти?

Макар че съвсем ясно бе видяло поражението, момчето задава този въпрос ей така, напук. Между стените от сняг произнася със запъване тези думи към баща си.

Все едно че ги изрича направо в грамадата на планината и след това се подчинява.

— Чу какво казах — процежда бащата, все още клечейки пред конския крак.

Гласът му е твърд.

Дългите линии, отвеждащи далеч назад в езическата древност, трепват в гласа му. Тогава прозвучава така.

И думите стават корави като камъни.

То моментално отговаря:

— Да, чувам.

— Хайде тогава, идвай де.

— Да, да.

Защо това му се струваше невъзможно? Не е ли всъщност нещо твърде просто да се помогне на ранения кон?

Онова, което трябва да извършиш, е най-често възможно.

Няма невъзможни неща, когато има трябва.

Би следвало да се срамува, той, дето знае толкова тайни, дето знае онова за обръча от животни.

Ами да, срамува се и пламнал цял, нагазва в снега към баща си и коня.

Коленичи и се приготвя. Трима са. Други наоколо няма.

Но всичко се случва вътре в обръча на онези, за които знае само един от тримата тук.

Сега към копитото. Конят навежда глава, сякаш сънува нещо, ала всъщност причината е болката и страхът, поради които безмълвното животно се държи по този начин. Поотпуска крак, застава на останалите три и го вдига толкова високо, че раната се отдалечава от студения сняг, в който се намират всички те.

Конят, голям и безпомощен. Силен и напълно безпомощен, но нали е при човека. Разчита на него, когато го боли. Разчита вероятно изцяло и на полуизраслия мъж, заел място в снега току до раната.

*Голям или малък,
човекът трябва да дойде при смъдящата рана.
Такава е моята песен.*

Смутен и разтреперан край конския крак.

Иска да направи онова, което трябва, но не може да пусне нищо.

Предварително знае, че не може. Трябва обаче да се преструва, че уж може. Изпитва нещо странно: сякаш се отваря някаква тъмна стена, през нея излиза бащата и казва нещо твърдо като камък на детето си. Излиза направо от една черна стена с непознати съвети за помощ, които той самият не бе успял да приложи.

Изложи се и превърна собствения си провал в думи-камък за уплашеното дете.

Излезе от каменната стена, сякаш ругаейки, че всичко ще се обърка.

Никога толкова много вековни съвети. Кон и човек в самотата трябва винаги да се подкрепят, когато боли. Стари, черни съвети направо от стената.

Тогава не можеш, ако си дете.

Строгийт мъж тук е наследил това от столетия, готов е и дава заповеди въпреки поражението си.

Отсича късо:

— Е?

Горчиви мигове.

И при детето не се получава.

То би могло да се провикне към баща си: „Не се ли потих днес и аз колкото теб?“ И това би било достатъчно, съвсем правдиво като оправдание.

Има обаче и друга причина, поради която се е затворил, една по-дълбока причина.

Черната заповед, излязла от каменната стена. Не може да се обясни. Поне той не може.

Нито една жалка капка.

Острото око на мъжа е вперено в него отгоре и го парализира така, че не може да помръдне.

Но и сега няма да се получи, острото око на мъжа вижда това от раз.

Отчаяно, момчето седи в снега до вдигнатия и ранен конски крак. Стоманената подкова проблясва и по искрящия метал аленеят струйки кръв.

Но кажи си го де! — нарежда то на себе си. Кажи му, че и ти не си по-добър от него. Че и ти беше така окаян.

Не.

Такова нещо не се казва. Във всеки случай не на човек като този. Вместо това се премълчава.

От вътрешната страна на стената от мъгла владее чувство на несигурност. Затова викам онова, което е скрито дори за теб: хилядите, застанали там и махащи с опашки, тъй близо едни до други, та топлината преминава от едните в другите... Онези, дето душат с вдигнати муцуни... Те ще довтасат тичешком, само да ги извикам — защото са мои.

Толкова са много на брой, че ще притъмнее, сякаш в гората е настъпила вечер.

Щури мисли, които сякаш намигат покрай теб. Тук са само трима. Само трима, па дори и да се скъса от викане.

Но дори от това да зависеше животът му, пак не би могъл да осъществи такова едно съмнително промиване на раната. Възвръща си способността да се движи и вече прави опит да се надигне.

Изправил се на крака, той вижда как лицето отсреща червенеет от несправедлив гняв. Малко неочаквано го отблъсква, макар че и неговите бузи пламтят от срам.

Нито дума.

Поражението е двойно.

Единственото, което остава, е да пооправи вкоравените си измокрени от снега дрехи, да се закопчае.

Конят се навежда напред, сякаш нищо не е забелязал, вдига крак: безпомощен при безпомощни хора, немият от хилядолетия спътник на

човека.

Нито дума.

Коравият мъж с неговите тайни и меки сънища, как е той?

Сваля си палтото. Смъква си ризата. Всичко това със сърдити движения. Поражението явно е преминало в гняв. Разкъсва ризата си така, че се разнася свистене, увива я около ранения крак и пристяга. Без да продума. Така поне в отворената рана няма да влиза повече студен сняг, а пътят до дома е дълъг. Дълъг път през сипкав сняг, изкопът нямаше време да се слегне. У дома и там грижи за коня, колкото може по-бързо.

Тримата, все така мълчаливи, поемат към къщи.

Замърсената рана кърви в съвестта, независимо дали за това има причина, или не.

Голямото дете носи болката. Ще помни тази случка до края на дните си.

Не, болката носи конят, но разликата е там, че при него тя е чиста и честна.

А *мъжът*, какво ще си спомня той? Детето няма никаква представа за това. Относно него нищо не се знае със сигурност. Но че сънуваше над своята лопата, това е всичко, което се знае.

Отново вали сняг. Мъглата става все по-гъста.

Ами обръчът от животни?

Точно сега целият този обръч някъде чезне. Не може да бъде задържан. Не помага дори да ги вика. Няма да откликнат, ако се опита да ги примами.

Вместо това голямото дете носи болката, тя е лишена от очертания, но има в себе си нещо, което ще се загнезди у него завинаги.

Пламтящата болка носи конят.

Без звук, както другите.

При човека е, при човека

*и никъде другаде освен при човека.
Аз съм конят,
такава е моята песен.*

[1] Думата *draum*, употребена в оригинала, означава едновременно „сън“ и „мечта“. — Бел.прев. ↑

В БЛАТОТО И НА СУШАТА

Голямо, оголено блато.

Какво ще правя тук, и то толкова рано?

Ще похода. Ще погледам. Само ще погледам.

Тук също.

Ранна утрин край едно голямо блато. Излизам полека, ще търся тук важни неща. И защо именно? Поради причини, които сам преценявам за важни. Но които едва ли желая да разяснявам.

Тук не е необходимо да се питаш: виждам ли това? Пред очите ти се е разстлало черно блато — рано напролет, преди да започне раззеленяването, и призори, когато въздухът е наситен с привкус на лед. До съвсем неотдавна всичко тук е било покрито със сняг.

Имаш усещането, че тази сутрин и ти самият си изпълнен отвътре с черна пръст и леденеещи снежни петна. Затова си излязъл и вървиш.

Усещане, подобно на онова, че нещо не е наред.

Не си в състояние да го посочиш, но във всеки случай не е наред.

Да се измъкнеш не особено охотно от една къща. Да се добереш до блато.

Прекалено си млад.

Всичко е така прекрасно безумно. Толкова ужасно вълнуващо.

Насред блатото си.

Студено и рано. Насмалко и мъхът да замръзне тази нощ.

Черно, оголено и обширно. Късна пролет. Изобщо не е сигурно, че някой ще ти помогне да продължиш, ако изгубиш опора под краката си. Във всеки случай можеш да го наречеш така — загуба на опора за известно време, не за повече. Трябва да излезеш и да търсиш нещо, докато си в празното пространство, а съзреш ли блато тъй голямо и голо като това, което ти видя да се укрива в пролетния здрач снощи,

трябва непременно да идеш при него веднага щом утрото настъпи и се съмне.

През нощта блатото е било обгърнато с мъгла. Сега тя се разпръсква на валма, неизменно наситена с безпокойство. Много от тези кълбета са се зареяли надалеч, но други са останали и застиват — като останки от нощни случки. Студени, сурови пролетни нощи, в които набъбва живот.

Все по-рано просветлява. Ясни и строги закони за съществуване в едно такова блато. Трябва да навлезе в него. И може би ще намери нещо там.

Винаги има какво да търсиш, без да го знаеш къде е. Да имаше поне някакво приложимо наименование този особен недостиг, който носиш у себе си.

Ако беше наименуван, щеше да е по-малък и не така натрапчив. Тогава би могъл да се захванеш направо с него и да провериш дали има значение и какво.

През тялото минава тръпка. Дали някой от покрайнината на блатото не те наблюдава? Въобразяваш си. Мислиш тъй, защото си също толкова оголен, както е то.

Това усещане обаче не те напуска.

Някой те наблюдава откъм края на блатото. Чувстваш странната тръпка, която това предизвиква.

Сега замръзналата снежна кора скрипти. Останало е малко от нея между дърветата. Значи все пак там има някой. Ушите са наострени и чуват добре.

Не се ли отдалечават нечии стъпки ей там? И очите са наострени, щом безименната тревога се е всмукала в теб, но никой не се вижда. Само проскърцване на стъпки. Сигурно е някой, който непременно иска да върви по замръзналата снежна кора и намира последните остатъци от нея. Сега изчезва, без изобщо да се появи.

Това не ти харесва. Не бива някои да се спотайват и крият между дърветата, когато други са излезли навън, притеснени. Направо имаш чувството, че си разсъблечен наред едно черно блато. Няма защо да те дебнат иззад дърветата и да те зяпат.

Сиви или черни туфи с посърнали стръкове ланска трева. Смачкани от тежестта на снега през зимата. Оттук са минали много животни и са оставили следи, а във вдлъбнатинката на всяка от тях

тъмнее локвичка. Изглежда така, сякаш блатото има хиляди очи. Черни очи, които се взират, неподвижно изцъклени като слепи или равнодушно вторачени право във въздуха, съвсем чужди и подобни едни на други. Блатото засега мъртвее, лятото с жужащия си живот не се е събудило, то като че дори още не е създадено.

Добре е, че се отпрати насам, макар да ти е трудно да си обясниш защо.

Дали не го сънувам?

Дали наистина вървя тук?

Как в действителност ще проверя *това*?

Установявам, че наистина вървя тук. Че всичко, което виждам и усещам, е истинно.

Това е едно неизвестно блато, но то все пак изглежда познато. Обикалял съм го ден подир ден, без нищо особено да се случи. Снощи дойдох тук и видях как нощта се отпуска за отдих над повърхността му — при все това мисля, че съм бил тук, че съм обикалял ли, обикалял. Нощем ли се случват нещата? Трябва нещо да разбереш, за да се изправиш отново.

Някои от безбройните очи из блатото сякаш се насочват към мен, вторачени. Тази мисъл съвсем не е неприятна, като че ли между теб и онова, което те заобикаля, възниква някаква връзка, бърза и лека. Това е важно. Постепенно трябва да научиш истината за границата между голямо и малко.

Заледената снежна кора, която не виждаш, изхрустява отново. Защо някой ходи там и се мотае. Защо не се маха? Та нали вече не е неговото време, сутрин е. Не можеш да попречиш на неприятното чувство да те обземе, макар скриптенето на такава кора да спада към най-хубавите спомени от детството.

Остави го да се щура там.

Това блато се разпростира много нашироко. Краищата му почти не се виждат в стелещата се мъгла. Секнали са всички звуци и шумове с изключение на стъпките по заледената кора, но за днес онзи го няма повече. Бързам да се уверя в това.

Ние никога няма да се срещнем.

И изведнъж:

Въздухът тъмнее.

Не е обичаен мрак, но все пак — една голяма птица прелетява съвсем над главата ми и каца в блатото по-надалеч от мен.

Сега пък това.

Тук ли е големият жерав?

Долитат ли насам жеравите?

Първото, което следва да направиш, е да се проснеш по корем там, където си, опитвайки се да станеш колкото е възможно по-невидим сред ниските туфи и храсти. Така няма да се изпречваш на пътя на плахата голяма птица, на жерава.

Да скриеш човешкото си лице от предпазливата птица, прелитаща огромни разстояния, за да се завърне у дома. Да заровиш уста и брадичка в мъха, само очите ти да са отгоре. Защото в тях ще можеш да отразиш плахия и чист силует.

Мъхът носи вкуса на това, което е било, или на онова, което ще бъде — полепва се по устните ти, корона на блатото е, в чиито тъмни глъбини и потайни кътчета има тежки неща. Горещо обаче, на дневната светлина, има само мъх, тънък и невинен, нависоко.

И ето го жерава.

Той не обича хората.

Сигурно има и други, засега тук кацна само първият. Ето и втори, който прави завой над главата ми и се спуска.

Разбира се. Та нали те летят на ята. Това си е тяхното блато, в което аз съм навлязъл, за да преоткрия един стар сън за блато или за каквото и да било друго. Жеравите са пристигнали, за да останат тук за през лятото. Малките им никак не са много. И тази година както миналата.

Плахо, плахо се спускат те надалеч от мен. За миг само бяха зърнали, че тук има някой, който не принадлежи на територията им. Силният размах на крилете сякаш загребва въздуха. Могат да кацнат много надалеч. Онова, дете лежи в мъха, не им беше харесало. Ала от своето собствено блато не пожелаха да се откажат.

Тъмно във въздуха. Страх? Не, добре дошли са. Не знаех за тях, но във всеки случай те са добре дошли. Част от онова, с което човек броди наоколо и до което иска да се доближи, да запълни пустотата. Добре дошли с всичко, което е тяхно.

Тежката птица се сгушва там, по-надалеч. С очите си, подадени над мъха, мога да я гледам. Стои в блатото, вдигнала глава, наблюдавайки. Веднага след това пристига втората и заема същата поза. Треперя от вълнение, обзет съм от някакъв вид щастие. Студената влага на блатото, която ме обгръща, бавно се просмуква през дрехите ми, създавайки неприятно усещане, но гледката на жеравите ме сгръва — аз се намирам на тяхна територия, попаднал съм в светилище, където не ми е мястото.

Във всеки случай сега трябва да притискам нос в мъха и да се правя на възможно най-невидим. Да се превърна с шлиферното си яке в белезникава туфа съвсем до гъсталака от брезички-джуджета. Да се пуля сляпо като стотиците локвички там. И да си въобразявам, че птиците ще се заблудят.

Да наблюдаваш жерави. Това съвсем не е малко. Кацат един подир друг. Учудени ли са от нещо? Пролетта вероятно им се струва по-хладна и по-гола, отколкото са си я представяли, когато са излитали за насам.

Никой не им е разказвал за това, наложило се е да поемат на път, без да знаят как изглежда сега тяхното блато. У тях бе отекал особен звук, подтиквайки ги да полетят. Вече пристигнали, те сякаш са обзети от съмнения поради мразовитата пролет.

Обливат ме топла вълна подир вълна, въпреки влагата, която ме пронизва и иска да ми развали удоволствието. Въздухът внезапно потъмнява от крила. Птиците кацат една подир друга, дългошиести, търсеци, нащрек. Моето блатно око ги гледа и отразява.

Окото на жерава също оглежда всичко. От въздуха птиците са забелязали буцата в яке, която не би трябвало да е там. Затова побързаха да се оттеглят и да я наблюдават от разстояние.

Елате по-близо — вика ги желанието ми, тъй силно, както никога досега.

Но те не го разбират. Изобщо не им хрумва да се приближат до човек. Завърнали са се от дълъг път. Изпълнени са с достойнство и предпазливост. Държат се твърде настрана и без страх. Човекът не означава за тях нищо.

Ала как ще свърши това сега? И какво всъщност става с мен?

Те са там, изпълнени със спокойна радост след дългия си преход. Протягат шии и непрекъснато се движат, за да се отпуснат и нагодят

към инак добре познатата им среда. Също тъй развълнуван е вързопът между туйфите, който следи движенията им.

Това може да завърши с нещо особено, подсказват го движенията им. Очевидно е, че в момента те са всичко друго, ала не и спокойни.

Нова тръпка на радост: вероятно ще завърши с онзи танц, за който толкова сме чували. Танцът сигурно ще започне скоро.

Приземили се след своето дълго пътуване с необикновена история, те ще подхванат своя танц, вече достигнали целта си в страната на снега.

И преди да съм успял да се съвзема от непривичната гледка, то става.

Жеравите започват да танцуват.

Блатото получава ново съдържание, тайнствен ранг благодарение на всичко, което идва с големите птици. Излегнало се нашироко тук цяла зима, то го е знаело. Сега жеравите танцуват.

Да можеш да видиш това веднъж, пък макар и никога повече.

Жеравите танцуват. Да го видиш завинаги.

Влагата на блатото се просмуква през дрехите чак до кожата. Позата, която съм заел, е неестествена и причинява болка или вдървеност на много мускули. Усещам обаче това само донякъде, не му обръщам внимание, мисля единствено как още да прикрия възможно най-много от себе си.

Колко време съм лежал така, сливайки се с блатната влага и студ и с всички локвички надлъж и нашир — нямам представа.

Всъщност това не означава нищо. Тук не се задават въпроси относно време или влага. Жеравите започнаха своя танц.

Нещо, което бе избликнало у тях заедно с пролетта, сега се разпука като танц със странни фигури и пресилени движения.

Сега те явно не мислят така ясно, както когато долетяха над сушата. Не гледат толкова остро. В опиянението на танца през цялото време се придвижват в посока към мен. Сега са по-близо, отколкото преди — в своя скован, тържествен, но въпреки всичко възбуждащ танц. Заслепени от него, не забелязват чуждата буца. Все по-близо и

по-близо, поради една или друга причина. Скоро ще бъдат съвсем близо.

О, не, няма да стане, чак дотам не ще бъдат подведени от играта, та да стъпят върху мен. Но не подир дълго се озовавам буквално сред тях. Така поне изглежда.

Елате още по-близо, желанието ме обзема като треска.

Силно желание. По-силно, отколкото човек може би ще изпита, ако е наблюдател отвън, ала много силно за мен тук в мъха.

Те танцуват и разказват, а това е важно. Особените спазми, които ги разтърсват в танца, получават жизнено значение и за мен. Елате по-близо!

Те идват, пък и става все по-топло, но не заради *мен* и *моята* треска. През цялото време танцът се е насочвал насам. Това вероятно се дължи на движенията им в него, те ги направляват.

И отново си задавам въпроса: наистина ли го виждам? Или тъна в някакъв дълбок блатен сън?

Отразява ли се тази гледка във всички тъмни тресавищни очи наоколо тъй, както в моите?

Следва да се запитам: кой всъщност танцува и се държи по този начин? Наистина ли го виждам?

Жерави и жерави — какво е всъщност това?

Би могло да бъде и сън, вярно е. Но не е. Лежа мокър до кости в блатото и знам, че е истина. Никой не знае дали не е омагьосано.

Птици, казваме нехайно. Толкова много ги има в и под небето. Но това тук е отвъд птиците. Далеч отвъд онова, дето човек вижда, когато самият не е омагьосан. А някой е омагьосал и мен, и блатото, и безбройните локвички.

Това е и отвъд мен. Просто го чувствам. Съзирам го в едно отражение и го усещам, макар да е отвъд собствения ми свят. Тежките птици, замаяни и омагьосани след пристигането си тук, поемат със себе си всичко останало. Разиграва се в птичата зона. Но то е през цялото време извън нея. Диво и лудо в своите сковани, достолепни и ненадейни извивки, в спонтанните хрумвания. Смръзнато, разпръснато и тържествено. Сдържан и все пак неуправляем смях сякаш ръководи фигурите, които се образуват, разпадат и отново се изграждат напреки. Това не са птици, това сме *ние*, след като сме преминали през воденичните камъни, през трънаците, били сме в пожара и сме се

впусkali в необичайни пътешествия, давали сме сърцето си на някого, който не е заслужавал този дар — и чак до смъртта си сме били унижавани заради това.

Тогава то се случва.

Тогава сигурно танцуваме по този начин. Прикриваме се в гордия птичи образ и преминаваме през света, отдалечавайки се от тенджерите с месо, за да намерим едно блато, което познаваме, и там да надаваме диви крясъци и да правим причудливи фигури, танцувайки.

Тук се включват с играта си и локвичките. Между тези малките, които са се образували в следи от животни и тям подобни, има и по-големи, направо големи, както и застояла вода край някой ручей, заблудил се в блатото и затруднен да се измъкне оттам. Не липсват и дълбоки язове с клатушкащи се, почти плаващи в тях, буци пръст. В тази вода танцът се вижда, когато се разшири до покрайнината на зоната. Онзи, който се е проснал ничком, забил брадичка в мъха, съзира само частични отражения от него, но може да го гледа. Танцът в огледалото на водата, обърнат с глава надолу и крака нагоре, изглежда още по-истинен и правдоподобен.

Смътните очертания на краищата на блатото се огъват под тежестта на едрите птици. Те минават право през стъпканата ланска трева, чиито стръкове топят връхчета във водата. Торфът леко потръпва. Водата трепти в същия ритъм и кръгчетата от вълните нарушават целостта на обърнатата наопаки картина. Но не задълго, повърхността се изглажда, образът става нормален отново, всичко пак затреперва, движи се в ритъм и се превръща в тържествена обсебеност.

Върху плаващите буци танцът сега се приплъзва току през мен. Те се мятат заднишком, сякаш дъното на блатото под водата се пропуква. Никой не се бои, но без съмнение всички са обзети от тревога, това си личи. Не заради човека, човека те не виждат. Вътре в себе си носят скреж, а кръвта им кипи от треска, така поне изглежда от танца. Повече от красноречиво птиците, до една, разкриват своята игра

и същността си и за онзи, който ще стане зрител на края на всичко това, все едно дали главата е горе или долу.

Но последното се случва не тук. Извиквам го в мъха, без да издам гък. Тук именно са силите.

И то сила в излишък. Мощен размах на криле и продължителни преходи от страна над страна. От нея е останало дори за това изтощително зрелище, толкова по-добре с главата надолу тогава.

Танцувайте! — моля ги неспокойно и беззвучно, както съм легнал по корем и с отмалели до вцепеняване крайници. Танцувайте! Трябва да видя как завършва това.

Край, за който дори не смея да помисля.

Под моята скована повърхност се извършва бавно движение почти в ритъм с танца на жеравите. Този танц е влязъл вътре в мен. Малките локвички, пръснати като очи из блатото, не мога да видя, но знам как равнодушно гледат те. Моите собствени очи смъдят. Точно сега това е и мъчително, и вълнуващо. Мъчително е да се издържи и едното, и другото. Така човек подхваща доколкото може сподавения ритъм на жеравната лудост. Само му се иска да прави това с движения и викове. Да вика с викащите птици за онова, което иска да знае.

Не дръзвам. Тогава те ще отлетят надалеч, преди още да съм успял да се поизправам на колене.

Танцувайте! Умолявам ги — защото сега като че съм успял да поема танца в себе си. Сякаш съм извикал своето, когато птиците извикват тяхното. Никакви реални звуци. Ако се опитам да изтръгна от себе си крясъка на жеравите, големите птици ще застанат като вкаменени за миг, а след това ще се запилеят в облаците.

И въздухът пак ще почернее от мощните криле посред бял ден. И сетне те може би никога повече няма да се завърнат тук.

Или ще се втурнат като ято срещу ми, ще връхлетят връз мен, ще ме нападнат. Имат сила за това, пък са и толкова много. О не, това не.

Може би пък да остана да лежа така безпомощен, също тъй безпомощен, както когато изтръгнах от себе си вика, когато го нададох, след като го бях таил у себе си толкова дълго.

По-добре да танцуват.

Танцувайте, моля ги. Не само те се освобождават от онова, което носят, освобождавам се и аз.

Но това ли е то? Освобождаване от някого?

Освобождаване е голяма дума. Не ми подхожда, от какво да се освобождавам аз? Напротив, трябва да придобивам. Да запълвам празни пространства.

Мамиш себе си всеки божи ден.

Опустошително изчерпан и обзет от копнеж се чувствах, когато в студа на ранната утрин поех насам през блатото. Какво проблясва сега? Нещо за пустото пространство?

Все още всичко е хаос.

Докато танцът продължава.

Черният възел не се поддава на разхлабване, устоял е на натиска. Но не и за това танцуват жеравите. Птиците не се отърсват от нещо, танцувайки — те го показват едни на други. Никъде не може да се види през заплетените нишки. Все още не.

Една част от теб да лежи просната и вкочанена в мокротата, а на други места в тялото си да усещаш горещи приливи. Да изгаряш от нетърпение.

Трябва да узная повече.

За какво?

За много.

Жеравите извисяват неимоверно това чувство. Човек винаги може да узнава повече. Докато главата — обърната надолу или вдигната нагоре, се вижда над повърхността. Докато човек е в състояние да се придвижва по плаващи, олюлени буци, може да узнае повече.

От тези омагьосани птици например.

Да можеше само да им се внуши да танцуват и другояче. Съвсем другояче. Биха могли, личи си.

С брадичка, забита дълбоко в мъха, аз изричам пожеланието си към най-близката птица:

По-насам! По-насам!

Открито и без страх те показват в танца какви са. Разкриват своята възбудена и озадачена птича сетивност, та никой да не се усъмни в нея. По-насам!

Те не откликват веднага на този искрен повик. Такава сила желанието няма. Продължават да стоят на клатушкащите се буци, усещайки нестабилност, която ги подтиква към по-бурни движения. Това, че идват към мен, не се дължи на моето голямо желание.

Но приливът на копнеж е насочен към тях от онзи, който лежи с лице, наполовина заровено в тиня и мъх. Видът им го омайва. С уста в калта никой не би бил в състояние да издаде глас или да запее, ала във всеки случай сега е установен подсъзнателен контакт.

Идват насам. Най-близките съвсем не са далеч.

Повечето птици са спрели, изпъват глави на дългите си шии и се оглеждат наоколо. Тъй зорки както са, те без съмнение отново са забелязали онзи, който е в мъха.

Не ги ли плаши повече? Той май има основание да си го мисли.

Идват ли насам?

Не, свиват встрани.

Присъствието им се струва незначително в техния весел, буен ден. В себе си носят още танц.

Но най-близката птица въпреки всичко е обзета от някакво любопитство. Исква да се примъкне, стъпва изпитващо по леките буци. Бавно идва към мен. Главата ѝ е високо вдигната.

Друга птица забелязва това и тръгва подире ѝ, предпазливо и малко неспокойно.

Всички останали започват да танцуват пак. Някои всъщност изобщо не са преставали. Само тези двете гледат към мен.

Дали да не повикам първата?

Не, веднага ще изчезне.

Така или иначе, двете пристъпват все по-близо между неподвижно оцъклените локви. Птиците вървят към онова странно нещо в тресавището, което отдавна бяха открили и което не помръдва, спрямо което са любопитни и което не ги застрашава.

Застават малко по-надалеч. Плахи са по рождение. Главите са вдигнати по-високо от обичайното.

И тук е пределът. Не желаят да го прекрачат. Все пак достатъчно близо са, за да мога да надникна право в очите им. Не е нужно да шепна желаниа, защото биха дочули. Трябва само да се възползвам от обстоятелството, че едната е особено близо до мен, тази, тази, която дойде по собствен почин.

Обхваща те чувството, че сега над блатото се подават само очите ти. Хрумва ти, че това изглежда странно: чифт очи, щръкнали над мъха като на дръжка — и толкова.

Сега нищо не помръдва. Там има живот, тук всичко замлъкна. Колко далеч са от мен в момента? На пет, шест крачки. Съвсем близо.

Изобщо не понечвам да ги моля да дойдат още по-насам. Гордата глава е издигната високо и напрегнато, лъч светлина ме уцелва от окото, обърнато към мен. Непрекъснат и точен в попадението си, по този начин между нас се възцарява напрегнатост.

Знам ли нещо за онова, което струи от широко отвореното око на птицата? Не, нищо. Може да бъде какво ли не, най-вероятно страх. Не, не е страх. Ако птицата го е изпитвала досега, вече го е преодоляла. В окото може би се чете удивление. Удивление от всичко странно на този свят. Някаква разумност? Не.

Безпомощно се вкопчвам наслуки в предположението, че птицата излъчва един вид разумност. По време на танца се разбрахме напълно.

Глупости.

Но на човек му се иска да е някаква разумност. Горда и странна птица — известно ли му е онова, което може да я обитава?

Впервам поглед в окото ѝ. Във високата стойка. Жеравът се вглежда в моите очи на дръжка над мъха.

Най-сетне птицата предприема нещо: обръща се и впива в мен око от друга страна. Тежките ѝ криле са отпуснати покрай тялото. Човек си мисли за размаха им като за вихър в отдих, готов да се разбушува всеки момент.

Окото ѝ ме привлича. То без съмнение ме пита за едно или за друго. Но пък моето май пита повече. Смъдящото око, което се подава над мъха и сякаш стърчи на дръжка.

Но аз бях видял танца на жеравите, казвам на изпитливото ѝ и донякъде дръзко око. И какво не видях там? — питам, питам безсмислено. Окото е тъй светло, тъй ясно и в него съвсем отчетливо личи превъзходство. Какво е било по време на танца, никой не бе видял.

Жеравът не помръдва. Сега идват вторият, крачи наперено и застава край първата птица. И двете са по на равно разстояние до

съществува с яке в мъха.

Еднакво високи са. Обръщат по едно око към мен, око, пълно със светлина.

Но не могат да си ме обяснят.

Нещо такова съчиних в своето объркване. То не ми помага. Те са големи, уверени и сдържани. Но в себе си носят все пак разтърсващия танц, който могат да отрицат на воля. Танцът, който все още продължава по-надалеч в блатото.

Танцът, към който бе така лесно да се присъединиш.

Очите им са неподвижна светлина, която почива върху мен, без да разказва нещо.

Елате по-близо! — моля ги аз, някак издълбоко в себе си. От мястото в блатото, където лежа. Сърцето ми бие учестено и тупти в коравите буци. Едновременно му е хубаво и тежко.

Явно те все още мислят, че са се приближили прекалено. Стоят там, обзети от изумление или от каквото и да е. Аз не помръдвам и мускулче, не повдигам лице, само съм се втренчил в тях. Те не са уплашени, но гледат да имат достатъчно простор, за да разперят криле, ако се наложи да излетят. А за мен има ли отворен път? — питам се. Бих искал. Да разполагаме с открит простор, където да се устремим към онова непонятно, дето ни свързва, докато ходим по блатата и по земята.

Сега виждам, че светлината в очите им не изразява нищо. Но пък се сепвам, защото те правят няколко крачки в посока към мен и се озовават тъй близко, че бих могъл да сграбча някой дълъг и жилест птичи крак само ако протегна ръка.

Не се и опитвам да го сторя. В движенията им имаше нещо необичайно. По принуда си мисля, че те без задръжки ще ме оставят да приключи дните си тук, стига да го поискат. Започнат ли тези, скоро цялото диво ято ще се втурне насам. Ако двете птици тук изкрещат, зовейки останалите, с мен ще е свършено за секунда.

По-наблизо не бива да идват, защото тогава ще стъпят върху ми. Но не го и правят. Лежа съвсем неподвижно, сякаш дори не съм жив.

Но бях зърнал нещо, нещо бях доловил в техния оголен танц — и затова мога да устоя да ги гледам право в очите. Да ги потърся с поглед. Ако притворя моите, те сигурно биха се нахвърлили върху ми също тъй бързо, както менят израза си от учудване във враждебност.

Не бива да идват по-близо. Нито да викат. Крясъкът им е неприятен и може да отприщи порой от чувства у другите птици. Но така или иначе: искам да са тук, въпреки че тялото ми ме боли и е премръзнало. Произнасям със затворена уста:

Вие... не си отивайте!

Все още не си тръгвайте.

Трябва да видя всичко. Не си отивайте!

Направете нещо, което да ме уплаши, но не си отивайте!

Сякаш в отговор на това, вторият жерав подрипва във въздуха, набира достатъчно от него под крилете си и ги разтваря. Широко. С лекота. Всичко се изпълва с ефирност, летеж и волност. Беше се носил над зашумени краища и страни. Това, което прави сега, сигурно означава само, че се е уморил да стои неподвижно, а не че действително се готви да отлети оттук. Веднага прибира отново криле и заема същата статична поза както преди миг.

Първата птица стои и ме наблюдава все така неотклонно. Постепенно става трудно да търпиш това око, безспир вперено в теб, та сякаш си длъжен да му отговаряш също тъй непрестанно. Скоро не знам какво правя.

Тресавището е сключило болезнена хватка около мен. Просмукан съм от влага и имам чувството, че тежа като камък. Мисълта, която ме осени преди малко, по време на танца, за възли, които може би биха се разхлабили и просветнали, вече не се задържа в мен. Чифтът големи криле, които преди мигове се разпериха сякаш на показ, като че извисиха и мен едва-едва нагоре, не дотам обаче, за да повдигна брадичка извън мъха. Какво ли ще сторят сега?

След като ми демонстрираха какво значи криле и въздух, те сега стоят неподвижно и наблюдават. Така повече не бива да продължава, трябва да измисля нещо, каквото и да е то.

Нима вече не го желая: стойте тук! В същото време обаче чувствам, че на това следва да се сложи край.

Какво си бях въобразил? Не станах ли свидетел на много повече, отколкото можех дори да допусна.

Но вече не разговаряме по някакъв начин, усещам го. Те само ме наблюдават с кръглите си птичи очи. Пред моите започва да се

мерзелее. Не мога да го издържа. Нещо трябва да се предприеме, и то незабавно. Току до ръката ми се намира дълъг крак на жерав, значи сигурно са дошли още малко по-близо — и аз се надигам от мъха, ставам нещо повече от чифт очи, протягам едната си ръка и обгръщам с длан твърдото и високо стъбло-крак, надавайки своя собствен вик срещу онова, което не съм в състояние да проумея.

Този вик трябва да се е таил в гърлото ми през цялото време и сега излиза от само себе си. Ефектът е светкавичен.

Птицата потръпва, когато хващам крака ѝ, и на вика ми отвърща със свой още преди моят да е заглъхнал, и нейният не прозвучава приятно. Също така светкавично тя ме удря с гигантския си клон, разсичайки с огнена ивица лицето ми там, където успява да го улучи в бързината.

Свивам се от опасение, че ще последват нови атаки. Но не, птицата подскача, леко се освобождава от моята несръчна хватка, издува криле, разгръща цялата натрупана свобода в тях и се понася с нисък летеж към танцьорите. Със същата бързина и другата птица разперва криле и устремно се отдалечава от мен.

При крясъка танцът спира мигновено. Ятото жерави се издига във въздуха, превръщайки го в тъмно плющене на криле. Не след дълго птиците достигат недостижима височина и се насочват към нещо друго, което им е известно, друго бласто например. Докато онова, което е тяхна собственост, отново стане чисто.

За кратко бяхме поели по странен път един към друг, аз и жеравите.

Кръвта от драскотината по лицето капе върху лицето ми. Кръвта във вените ми е сякаш лепкава и пъпли като мравки в грохналото тяло. Олюлян, се навеждам над една локва, за да се поумия. Раната пари. Но пари и някъде дълбоко вътре в мен от срам заради това, което току-що бях извършил сред плахите.

НИТО ЗИМА, НИТО ПРОЛЕТ

Въздуха изпълваха мокри снежинки, но това не разваляше вечерта. Тя си оставаше хубава, всичко бе както трябва.

Къщите, скупчени тук, надали образуваха град. Бяха строени една подир друга, постепенно, без някакво общо планиране и затова имаше толкова изненадващи проходи и къшета.

Над тях сега властваше снежно време. В тесните ъгли се срещаша мекият снеговалеж и силната светлина на уличните лампи. Сякаш белотата ставаше още по-бяла.

По този начин тя като че непрекъснато струеше между къщите. По снега под лампите не личаха следи. Хората си седяха по домовете.

Не всички обаче. Радостта от хубавата вечер беше *извън* къщите. Нисичко момиче беше застанало в сянка до една стена. Или в полусянка, защото смесицата от сняг и електрическа светлина тъй надделяваше, че сенките губеха плътност.

Момичето явно беше стояло така от доста време, следите му бяха засипани, та изглеждаше тъй, сякаш то се бе спуснало тук направо от вечерното небе.

Девојката не помръдваше. Можеше да се допусне, че е застанала там, за да бъде засипана от снега точно на това усамотено място — но всъщност бе дошла по съвсем други причини, стоеше до стената и сияеше.

Засипана от снега — не, няма как да ме затрупа, мислеше си тя, бълбукаща от радост. Черният мъж от метал, изправен върху пиедестала си наблизко, може да бъде покрит целият със сняг и сигурно така ще стане. Докато аз ще ставам все по-топла и по-топла.

Снегът не се трупа по мен, мислеше момичето, но и така да беше, пак щеше да ми е добре.

През това време мокрите снежинки се стелеха по раменете и по момчешката ѝ шапка, килната дръзко на тила. А и навсякъде другаде,

където имаше местенце, върху което да се напластяват. Тук-там по нея вече се бяха образували малки преспи.

Разбира се, че снегът се трупа по мен, мислеше си тя, когато забеляза това. И нека си продължава. Важното е да не помръдвам, защото нали го искам. Не да бъда затрупана от снега, но да стана различна, това искам. Тази вечер всичко е различно.

Той ще ме види тъкмо такава, различна, когато дойде на срещата.

Стоеше също тъй неподвижна, както черният мъж от метал. Той изглеждаше окаян и забравен от всички. А момичето преливаше от радост.

Така ще стоя, докато дойде. Мислеше си: Той не е от метал, той е живо момче. Ти ли си това, щеше да й каже, или просто купчина сняг? Така щеше да попита.

По-топло и по-топло.

Какво значение има тогава снегът.

За пръв път щяха да се срещнат така, след като се бяха договорили предварително. Чувството беше прекрасно. И много по-силно от мрака и снега.

Тя мислеше:

Какво ли ще узная?

Какъв е той? Не знам почти нищо за него. Видяла съм го само два-три пъти.

У нея сякаш звънтеше и тя си рече:

Но все пак знам. Видях каквото ми бе нужно.

Остави снегът да се стеле по нея колкото си иска, погълната бе от предусещането на близката среща.

Какво ли възнамерява да стори.

Всъщност тя си мислеше само за едно-единствено нещо. Какво ще направи той?

Ще каже „добър вечер“ и ще хване ръката ми.

Разбира се, а после?

Толкова много има да се предполага.

Може би след известно време ще ме докосне с ръцете си. Така правят те, знам го. Един вече го бе сторил с мен, но за това не искам и да си спомням, защото не беше както трябва.

Тази вечер ще се получи истински.

Какво е истински тази вечер, а?

Това беше опасен път, по който се втурна да разсъждава. Забрави целия план със снега, който щеше да я нагизди и преобрази. Мислите ѝ внезапно станаха буйни като снеговалежа и нищо не можеше да ги спре. Тя ги прекъсна едва когато беше украсила всичко, което знаеше, а то се оказа повече, отколкото бе допускала.

Огледа се и прошепна: добре е, че извън теб никой не е в състояние да разбере какво мислиш.

И сложи край на това.

Снегът не преставаше да се сипе, изграждайки върху ѝ кули и камбанарии. Понасяше го добре. Беше дребничка, лека и на седемнайсет години.

А и той самият не е по-възрастен, мислеше си. Няма да мине много време и аз ще разбера нещо, каквото и да е то. Моментът скоро ще настъпи. *Исках* да дойда тук първа, да постоя и дълго да чакам.

Ето го и него.

През снежната виелица различи някого, идващ към нея. Мярна ѝ се само като нещо черно.

Да, а аз вися тук, отрупана със сняг.

Към нея бързо се приближаваше мъж или младеж. Но тя потръпна: не беше този, когото очакваше. Беше друг, живееше в съседство. Слабо го познаваше. Онзи, когото очакваше, изобщо не беше оттук. Какво значи това? Ами просто че по една случайност минава оттук. Не възнамерявам да помръдна и мускулче.

Той обаче застана пред нея. Погледна я, както стоеше в разкошната бяла премяна, с очи, проблясващи изпод в снега.

— Но... — започна, без да завърши. Бърза изненада. Стоеше и я гледаше. Тя не беше виновна, загледа го също, влагайки в това цялата магия, на която бе способна, получи се от само себе си, преди да се засрами. Очите ѝ искряха дълбоко в топящия се сняг. Точно толкова, че сянката да не е сянка.

Той се приближи плътно до нея. Внезапно изплашена, тя отрони:

— Какво има?

Той протегна ръка, сякаш за да докосне снега, който я бе затрупал, но я свали. Движението му изглеждаше съвсем несъзнателно.

Тя пак промълви:

— Какво има?

Никакъв отговор. Той я гледаше, мълчалив и потресен. Обиколи я, без да сваля очи от нея. Тя не помръдна, но отново прошепна, когато се озова току до нея:

— Какво има?

Сега той сякаш се сети. Погледна лицето ѝ. Но така и не отговаряше на нейния въпрос. Тя беше престанала да искри с очи насреща му, макар да бе изкусително да се възползва от онова, което имаше в излишък.

Той заговори припряно и задъхано:

— Да, беше нещо, което... Само недей да се боиш.

Сякаш я прониза ледена стрела. По някакъв тайнствен път тя проумя какво означаваше това, още неизреченото от него.

— Няма да дойде ли?

Той продължаваше да я гледа.

Втория път му зададе въпроса си по-остро, за по-трудно нещо, което впрочем вече знаеше:

— Заминал ли е?

Младежът едва кимна. И той беше на възраст колкото нея. Очите му сега бяха омагьосани. Само кимна.

Тя не помръдна, за да отърси снега от себе си. Просто стоеше. Поради начина, по който я гледаше. Но сякаш *усещаше* как снегът се свлича от нея. Тътне като лавина, мислеше. И духа вледеняващо. Не, от нея не ще падне и снежинка.

— И те накара да дойдеш тук, за да ми го кажеш?

Той не желаше да говори за това. Нали беше казал достатъчно, кимвайки. Дръж се изправена, чу тя глас да се обажда вътре в нея.

Вестоносецът рече нещо съвсем друго:

— Не помръдвай. Нямаш представа как изглеждаш.

Не издума каквото трябваше. Беше натоварен с вест, прекалено тежка за него.

А как изглеждаше, тя знаеше и в най-потайните си кътчета. За това впрочем той можеше да си мисли каквото ще. Не беше господарка на всичко у себе си. В същия миг по лицето ѝ потекоха сълзи. Бързо и

внезапно. Сетне времето сякаш се стопли, та те секнаха. Младежът не спускаше поглед от нея.

— Това е добре — каза, когато сълзите ѝ престанаха също тъй бързо, както бяха рукнали.

Тя не разбираше. Само попита:

— А каза ли защо?

Не получи отговор. Вместо това той заяви нещо, което я накара да потръпне:

— Ще те разопаковам.

Тя отново дочу собствените си мисли. Без да чака разрешението ѝ, той се зае го върши. Беше нахлузил изтъркани ръкавици, които свали и с голи ръце захвана да повдига снежната корона, която бе увенчала върха на вълнената ѝ шапка.

— Край на това великолепиe — рече. — Снегът спря.

Да, снеговалежът беше престанал. Чак сега тя го забеляза. Възцарила се бе мека тишина. Той отърси снега от шапката ѝ и пак я сложи на главата ѝ. Тя отново си стана дребничкото момиче, каквото беше. Той разчисти купчината сняг и по раменете ѝ. Смущаваше я начинът, по който го правеше.

— Ще те разопаковам — повтори. — Малко по малко. Педя по педя.

Не бързаше.

Извади я от пряспата, която се беше натрупала на гърдите ѝ. Тя долови, че пръстите му станаха несигурни. И сигурно са ужасно студени, помисли си.

Какво смята да направи?

Затаи дъх, но той просто продължаваше. Лека-полека тя отново се превръщаше в обикновено момиче.

— Е, това беше — каза той, когато най-сетне привърши. Но не си тръгваше.

Какво смята да стори сега?

Тя пак затаи дъх. Забеляза, че той полага усилие да издума нещо и че през цялата вечер бе изглеждал тъй странно. Каза ѝ неочаквано:

— Ти плака.

На това нямаше какво да се отговори. Тя не можеше да го отрече.

— Казах, че ти плака.

— Може и да е имало защо.

Той:

— Ами не знам. Нямам представа.

Тя се сопна:

— Та ти не можеш да знаеш всичко!

— И не съжалявам за това — отвърна ѝ и продължи оттам, където го беше прекъснала. — Но сега е съвсем друго — добави.

— Защо стоиш така? — попита го.

— Нямам ли право да те гледам? Струва ми се, че досега не съм те видял както трябва.

— Странно е все пак — каза след малко. Гласът му прозвуча някак безпомощно.

Тя отговори:

— Да, така е май.

После той подхвана:

— Пръстите ми премръзнаха, докато те освобождавах от преспите по тебе.

У нея дрънна някаква струнка.

— Наистина ли?

Повече нямаше какво да се прибави. И за двамата тази тема беше приключена. Тогава той се обади:

— Може би трябва да ги постопля.

— Не, не! — възрази тя мигновено.

— Добре де.

Тя каза само:

— Така е добре.

Той не сваляше очи от нея. Всичко сякаш се бе обърнало с главата надолу. А и въздухът бе станал толкова мек.

— Снегът съвсем се стопи — рече тя смутено.

— Да — съгласи се той и подмина темата.

Щеше ли да си тръгне сега? Не се бе държала особено добре с него. И той сигурно щеше да си тръгне.

Тя изрече на пресекулки:

— Ще си вървиш ли?

Той измърмори нещо и отново се възцари мъчителна тишина. Нямахше да си тръгне. Тя пак заекна:

— А ако пръстите ти са толкова премръзнали...

Лицето му просветна и той попита:

— И какво тогава?

— Ами нищо.

— Ако наистина са толкова измръзнали... — поде отново тя след малко.

— Не са чак толкова. Било е и по-лошо.

— Да, да, разбира се.

Всичко пак беше наопаки. Но се оправи.

— Искаш ли да видиш? — попита я.

Гласът му прозвуча невероятно меко. Тя позволи на ръката му да се доближи. Той я пхна в нея, студена като лед. Но от това тя пламна цялата. Никой не можеше да измръзне сега.

Той рече тихо:

— Толкова е хубаво да си държа ръката така.

— Да — съгласи се тя едва чуто.

СУТРИН С БЛЯСКАВИ КОНЕ

Срещнахме се неочаквано една сутрин, почти призори. Двамина млади мъже. Другият се казваше Пер. Познавах го, без да сме близки приятели. Сега се срещнахме на поляната в една хубава и топла лятна утрин, преди още другите да бяха станали.

Променил ли се бе Пер в сравнение с преди? За това си помислих веднага щом го погледнах в лицето.

— Какво има?

И долових, че щом ме видя, си беше помислил:

— Какво има?

Изрече го Пер. Сякаш не се отнасяше и за него самия. А вероятно и така си беше. Може би го гледах не както трябва.

Във всеки случай не бях в състояние да отговоря на въпроса, който бе задал. Но защо беше станал толкова рано, в такъв необичаен час, ако нямаше нещо?

Никой от нас не зададе други въпроси.

Що се отнася до мен, аз се бях вдигнал тъй рано поради причини, които не мога да обясня. Просто го направих — както когато човек трепетно очаква нещо.

Огледахме се наоколо. Топла лятна утрин. Рано, рано! — отекваше вътре в нас, без по някакъв начин да получава гласност. Предварително знаехме, че нещо щеше да се случи, чувството се появи най-напред в мига, в който се срещнахме и отсъдихме, че си приличаме. Тогава го усетихме: рано, рано! Онова, за което няма никакво име.

Пейзажът тъкмо бе придобил своята светла и устойчива дневна форма с всичко на мястото си — не беше *това*.

Всичко си бе такова, каквото би трябвало да е — но беше ли наистина? Нямаше защо да се оглеждаме наоколо, за да отговорим с „не“. Вътре в нас бе по-рано от ранината. Бяхме отворени. Единият

гледаше другия, разбирайки, че собственият ни делник по изключение липсва. Ако първото беше само у единия, сега бе у двамата. Преминало от първия във втория като светкавица. А пък и атмосферата излъчваше някакво непознато сияние.

Искаше ми се той да рече:

Виждам го по теб.

Той ме погледна и произнесе във въздуха:

— Виждам го по теб.

Усетих как ме облива топла вълна. Не казвай нищо повече, пожелах си безмълвно и той наистина не продума.

Какво щеше да излезе от всичко това?

Нещо предстои.

Пер не бе онзи, който бе някога. Какво бяхме направили един с друг?

Без излишни думи ние го знаехме:

Днес е.

И то наистина дойде.

Най-напред пое срещу слънцето, това сега бе едното нещо.

Някакъв светец въздух се появи над хребета срещу слънцето.

Преди то да дойде с лъчите си от своята посока. Толкова рано бяхме излезли. Очите ни се насочваха все натам, независимо върху какво се опитвахме да ги приковем.

Трябваше да повярваме, че онова, което ставаше в момента, има собствени източници на енергия. Обзе ни и предчувствие за невероятно дълъг път през непознати местности и за зашеметяваща скорост — най-вече за възхитителни неща.

Усещахме се телесно леки. И в същото време ни пронизваше някакъв страх с обратен знак: такъв, дето предвещава възторг и щастие. През това време светлината се приближаваше по начин, който ни бе непонятен.

Възприемахме я като въздух, но знаехме, че е отблясък на нещо, което се носи към нас, сякаш слънцето идваше със своята светлина през хребета, за да ни посети. С широко разтворени сетива усещахме как то пристига от другата страна. В бързината го оприличавахме на

разни неща, наслуки. Но омаята не сравнявахме с нищо, беше си изцяло омая.

Да, очарованието разцъфваше около нас сред собствения ни пейзаж, както никога досега, приемайки неочаквани форми. С радост и възторг съзряхме внезапно едно голо момиче, покатерило се на скала от другата страна на пролива. На нашия собствен тесен пролив. Какво беше това, за бога? Девојката стоеше там и чакаше, изправена и неподвижна като нас. Подобно нам се беше извърнала към онова, което идваше, и ние я разбирахме прекрасно: че пред него е отхвърлила дрехите си. Не я познавахме. Не знаехме откъде е дошла.

*Когато видяхме онова момиче, застанало по този начин,
издигнало се сякаш от мислите ни
и разкрило се пред взора ни край нашия малък пролив,
изпитахме чувството, че сме станали по-меки
вътре и извън себе си.
По-близо не можехме да отидем, засега.
Стояхме там просто така. Не споделяхме нищо,
но всеки от нас виждаше, че и другият вижда.
Значи не беше илюзия.
Пред онова, пред което бяхме и ние, тя беше
захвърлила своите
дрехи.*

Мълчаливо наблюдавахме как отблясъкът става все по-силен над неравния хребет, в който бяхме вперили очи.

Дърветата и туфите пирен горе сигурно скоро щяха да пламнат. Не биха го понесли. Защото онова имаше нещо общо с огъня.

Но не бе и така. В същия миг видяхме, че нищо не е започнало да гори, преди да се е разразила все още прикритата светлинна буря — във възбудата си ние сякаш бяхме изпълнени с прекалено голямо очакване.

Очаквахме огън, но също и нещо, което бързо и решително щеше да осветли едно забулено в мъгли бъдеще, да разкаже истината, считано тъкмо от днес, от тази ранна лятна утрин.

И сякаш го желяехме.

И не само желяехме.

Желяехме го страстно.

Момичето отвъд пролива беше част от цялото. То стоеше както преди и също безмълвно очакваше.

Значи си струваше да изпитваш тъй силно желание.

Дали не виждахме отблясъка на нашите съкровени копнежи в онова сияние?

Видях, че то постепенно се движи насам. Че скоро ще преодолее гребена на планината при нас. И че не може повече да бъде възпряно от съмнение.

Невероятното идва там. То няма да ни подмине, няма да останем в тъмната си долина и само да го гледаме как отминава.

Каква форма имаше, не беше наша работа. Дали храстът гореше, или не — не беше наша работа. Нашата работа беше пламтящото поле от светлина. Нашите желания бяха обяснението за това. Наша работа бе онова, което не знаехме. Отвъд пролива имахме *форма*. Виждахме с момчешкото си око, горди, че такова нещо ставаше на наша почва. Взехме го в общото ни голямо извисяване, което осъществявахме. В светлинното поле, което се приближаваше, голото момиче сигурно щеше да влезе като сигурна точка на покой, като един вид разтърсено закотвяне в онова, което въпреки всичко имахме и ние.

Не познавахме онази, която стоеше там и светеше. Но тя ни принадлежеше. По някакъв начин мислехме, че ние се намирахме редом с нея.

Замръзнахме: ето го над хребета. Проблясваше между дървета и храсти.

Отпървом само като светлина.

Нищо не се запали там, но видението беше толкова силно, че заслепяваше.

Дали е истинско светлинно поле, или не, не можехме да видим, това бяха коне, коне — порой от светещи коне, или прилив на коне.

Порой от коне през хребета на планината, който покриваше нашите ручей като пуснат язовир. Но без тревога, без шум, беззвучно, подобно на сенките и светлината. Тази светлина щеше да ни изпълни и ние щяхме да бъдем в състояние да направим нещо забележително, внушихме си веднага.

Мълчи и не помръдвай, мислеше си човек с все по-пламенната мисъл, че всъщност не виждахме нищо, но вместо това умираме. Така можеше да се обърне и промени за миг.

Защо никой не язди конете? Защо не се разнася тропот, тропотът на нетърпеливи копита?

Това е смъртта. Никой не би могъл да язди кон от светлина.

Сега умирам.

И в същия миг, като клъцване: Вече? Не, не.

Мълчи, рекохме на мисълта, но тя не послуша, не си отиде, остана и продължи да ни гризе, искайки да унищожи нашата голяма радост, да опустоши извисяването ни и радостните ни изблици, които започнаха да възникват. Тогавя видях, че Пер стои и сочи един морски спасител през пролива, сочи момичето, застанало край скалата си и в очакване както преди. Отново всичко се промени, стана различно, ние не умирахме, живеехме и живеехме повече от това, бяхме отворени и готови да се изпълним от идващото.

Спусна се устремно по хълмовете. Един освободен танц на светещи коне.

И тъкмо на този хълм.

Нашият хълм. Точно тук щяха да изникнат вълнуващите видения.

Хълмът, там, където толкова пъти бяхме събирали роса по раменете си през нощите. В тревата под гъстите корони на дърветата, където тъмата бе страх и изкушение. Грохот на поток, наред който седяхме, обзети от странни и непозволени мисли. И там стръмен планински склон се криеше между пищни краища с трева, която правеше стръмнината му опасна и коварна. На този хълм, на който бяхме седели и размишлявали, сякаш извън реалния свят, там се стече буреносната светлинна вълна, подобно на пуснати коне. Там буйното ни вълнение се впусна на път и се носеше право срещу нас.

За да ни направи нещо друго?

Между дърветата просветваше на прекъснати интервали.

Високи треви и корави венци от ангелика се люлееха между танцуващите хълбоци на конете, бляскавите хълбоци, които бяха ниции и които не отекваха, а се придвижваха беззвучно. Понеже не се чуваха никакви шумове, езиците ни бяха като парализирани. Никой не можеше да се провикне сред тази тишина. Никой не дръзваше да погледне през пролива, стояхме неподвижно и само възприемахме.

Убедени, че всичко сега е съвсем различно.

Нямаше да умрем, а щяхме да бъдем пресъздадени на добре познатия ни планински склон.

Скоро изглеждаше тъй, сякаш целият хълм светеше — тъй както го бяхме искали. Какво знаехме? Стояхме там, обзети от някакво прекалено самочувствие. Въодушевени видяхме как ужасяващата планинска стръмнина сякаш не съществуваше: движението преминаваше направо през нея и нищо не се случваше, никой не изчезна в трапчините, светлинната тъкан не се прокъса където и да било.

И така:

сега те са тук.

Какво ще стане?

Водовъртеж от мисли

напред, назад,

по същия начин дойде трусът,
достигна ни,
прониза ни и ни взриви.

Не може да се каже, но
точно срещу нас,
право, право отпред.
Не виждахме очите им,
виждахме светеци копия,
нито това дори, ние
бяхме посред нещо,
издигнахме се като пух и като коприна
и в същото време беше изгарящ огън.
Чувстваше се тъй, сякаш бяха много,
много от един.
Не така обаче:
през нас мина устремно и напряко,
защото им бяхме на пътя, без това да ги спре.
Те просто препускаха през мен
и засветихме и ние.
Ясно бе, че е дошъл моментът,
но момент за какво?
Нарастващ тропот в мозъка
точно докато светехме.
Момент за какво?
Пер, приятелят, лежеше на земята
и светеше като дъга.
Надигна се бързо и ме докосна.
Засветих веднага и аз.
Казах му: обгърнат си в светлина.
Той ми извика в това състояние:
не го забравяй!
Повече нямаше, той онемя,
онемия от новите притоци.
Това, което искаше да каже, изчезна.
Беше тук, но недосегаем.
Прекъснатият вик изчезна надалеч

отвъд огнения хълм, подобно на сенките на
облаците,
скитащите се сенки на облаците в един невинен
делничен ден.

Не го забравяй? Какво искаше да каже?
Къде бях аз самият?
Нарастващ тропот в мозъка
и първото вече отмина тъй бързо.
Стоях така сред понякога никога невидени неща,
неназованите,
и наред хаоса има скъпи неща с имена:
големи прекрасни ангелики от хълма ми.
Ангелики с човешки бой край мен шумяха
с короните си, сякаш бе нещо важно,
което искаха от мен
и което аз би трябвало да разбера.
Да разбера, да разбера — обичайното послание
не ме достигна.
А Пер лежеше на земята и светеше,
не, не светеше, бе станал поле от светлина.
Последните коне се понесоха поройно,
времето бе свършило.
Тъй късно, за да успея да ги хвана.
Тъй късно, за да задържа и хвана нещо.

Тъй късно. Какво всъщност бе погрешно?
Безсмислено промъквайки се.
Ангеликите зашумяха, но това ме помогна,
светлинният порой щеше да ни остави.
Вече бяхме зад него.
Сякаш никога не е бил.
Какво бе онова, което не хванахме?
Никой ли не протегна ръце?

Видяхме там как светлинният поток изчезва.
Гледахме, без да знаем,

сякаш никога не го е имало.
Гледахме ли, гледахме, докато то изчезна нататък.
Не го хванахме.
Светлинното поле Пер получи отново своите форми
и се щуреше опипом с празни ръце.
Не го беше хванал.
Не продумахме.

Всичко бе станало със зашеметяваща скорост
през нас и по-нататък.
Още малко виждахме светлинния срыв,
който обгърна пролива, без повърхността
му да се набърчи ни най-малко.
Разтърсени, ние го проследихме с очи.
То се понесе над водата, обгърна я и проливът стана
огнен пролив.
От другата му страна нашето голо момиче
се бе разпаднало на хиляди звездни искри.

И това също.
Ние го видяхме тогава?
Но без да го разбираме.
Стана право пред нашия взор:
разпадна се на хиляди звездни искри. Понесе се
нататък.

Дали тя го бе хванала?
Гледахме, без да разбираме: дали тя
беше го хванала?
Гледахме, без да можем да мислим.
Хиляди звездни искри, мислехме ние, като
един вид блажен страх.

Не, не умряхме, стояхме както преди на красивия
хълм.
Не бяхме успели да хванем голямото, докато то
беше тук.
Нищо не казахме.

*Ангелика с човешки бой до мен
зашумя с всички свои цветчета, зашумя в нашата
собствена малка буря.*

*Светлинното поле бе вече над друг хребет.
На скалата отсреща през залива нямаше никой.*

МОРЕПЛАВАТЕЛЯТ И ОГЛЕДАЛАТА

Наведи се над водата и огледалата.

Те блестят и омагьосват.

Да се плъзнеш надолу към тинята. Хич и не мисли. Хич и не мисли. Тинята внушение ли е? Недей да мислиш. Неизвестно е това, което освобождава и обайва.

В ход е омагьосването в близост до огледалата. Наведи се колкото може повече навън, само да не те напръска. Дълбокото стига тук чак до планинската стена, за малко да се прекатуриш и готово. Но краката все още намират опора в хресталака, в уханията и нерешителността, във всичко, което преследва човека и от което ти се е искало да се отскубнеш.

Наведи се и помисли. Поне се опитай да помислиш. Не става. Не са мисли.

Наведи се и се почувстввай готов, за да започнеш да се плъзгаш. Мислите за плъзгане стават все по-силни, колкото повече се вглеждаш във водата. Образът там е ясен, отчетлив, в него може да се четете като в книга. Няма течение, което да дърпа настрани чертите на лицето, та да се разкривяват, огледалото не обезобразява нищо. Но по-дълбоко има течение, което дърпа. За него се мисли сега.

Във всеки случай лицето е сега разкривено. Сгърчено, то не прилича на себе си. След нещастия, прииждали като лавини там отзад, където той е имал своя полуизминат живот. Какво всъщност се е случило? Той пресреща собствените си уплашени очи там долу.

Наведи се още малко.

Срещни едно око, което казва: Ела!

Толкова зле е. Каквото и да е, все едно е, щом е станало тъй изкривено, заключено и зло.

Заблудата бе започнала. Скоро образът долу ще започне да се рее. Да всмуква, да обвързва и да разкривява. Вече не вижда долу

собственото си око, а разпръснатото око и това парализира важни свързващи линии вътре в него самия.

Чувства се отчужден на собствения си бряг. И смразяващо самотен. Не бе пресметнал силата на собствената си съпротива, докато все още имаше време. Докато все още имаше съпротива.

Там, откъдето бе дошъл, зяп две големи скърби и някое и друго разтърсващо поражение. Никога обратно там, казва той в този ожесточен час. Не всичко е разпиляно, чете той в ужасяващото око във водата.

Тук няма вече нищо повече.

Нещо трябва да се направи. Да се направи. Спрян от водата и всмукването от дълбините, той мисли точно така — защото има обърнатите огледала срещу себе си.

Приплъзни се още малко.

Огледалата в заблудените очи там долу са се оживили и работят с него с всички сили. Всмукват го към себе си. Той разбира по-добре и по-добре, че там трябва да иде. Сега. Поотпуска се, започва да се оправя. Няма никакъв път между водните огледала. Те увеличават силата и своята мощ на привличане, хвърлят обратни образи от дълбините. Той им е пленник, вярва в тях, вярва сляпо в това, което му разказват.

Наведи се навън още малко. Още няма срив. Вгледай се в образа, който би трябвало да го представлява. Скоро му убягва, че той вижда всъщност *своя собствен* образ. Не разпознава в него нищо. Окото сега не е човешко око. То е някак преобразено, вика: Ела, а огледалата привличат безотговорно в промеждутъците. Има своята притегателна сила, защото това става на най-крайния ръб на стръмнината.

Напред и назад през цялото време. Късото време — това не може да изтрае дълго.

Блясък на огледала, които липсват, цветове в шлифовани ръбове на огледала, които обещаваат нещо по-добро. Омаяният горе на скалата не може да излезе с някакво истинско противодействие, това е вече решено.

Привлича: Ела!

Не е съвсем готов за това, краката увисват още малко, закачени за онова, по което е вървял.

Ела сега!

Не знае напред или назад, не знае кое е горе или долу. Това направиха с него огледалата. Но все още не се оставя да бъде приплъзнат надолу. Ела долу, казва то любезно и настойчиво. Той се навежда по-дълбоко и по-продължително.

Ела! — казва то и това е най-хубавата дума, която чува.

Чертите на лицето долу във водата губят обичайните си форми, избледняват от тежкия натиск, от напрежението. Остават само чифтът очи и онова, което казва: Ела! — равномерно като часовник. Има строга равномерност в онова, което е част от властта, която то има над него.

Той не знае, че изкушението и преследването, които се надигат насреща от водата, произтичат всъщност от самия него. Това му е чуждо. Чужд добронамерен приятел.

Най-хубавата дума се приближава откъм своята посока. То е двойно и през цялото време има по-късо разстояние между горе и долу. Всъщност се задълбочава, става по-дълбоко, всъщност през цялото време малко потъва и едно-друго важно угасва.

Но какво е важно и какво не е, когато собствените ти черти са се разпаднали? Дори и опитният на планинския ръб няма някакво приемливо гледище за това.

Най-хубавото слово оттам долу и тук горе се срещат и така всичко е готово за действие. Той не вижда рязката граница, през която минава. Краката започват да се изхлузват от своята опора, те правят това без някакъв сигнал от някаква централа.

Изобщо не е наясно, че той самият се плъзва надолу в този момент. Защото усещането за горе е равностойно.

Но ето че сега се спуска надолу. Пречка подир пречка тук горе трябва да го пропуснат и да разхлабят хватката си в него.

Спуска се надолу тихо, както сянка в дълбочина. Той не беше толкова нависоко, бе точно над водната повърхност. От това произшествие по нея не се образуват кръгове, само образът в огледалото става някак разпилян, това е всичко. Става меко и горе и долу в началото още не са сменили местата си.

Той е отпуснал последната хватка.

Мислите се преплитат в един безнадежден водовъртеж. Остави се да се спусне надолу, изплашен от това, че лицето му се разчупваше, докато го гледаше. Беше естествено да се спусне във водата. Човек беше всичко друго, онова, което викаше.

Преходът едва ли се забелязваше. Малко изтръпване от студ отнякъде. Окото, което причини движението, го няма. Мислите за онова, което го доведе тук, също ги няма. Сега то пропукваше над него като експлозии на нещо ново.

Огледалото му се счупи и изчезна, но само в секундата, в която окото се докосна до своя собствен обърнат образ. Докато той потъва, окото отново се появява, разкривено под водната повърхност, и вижда огледала или огледални образи в невъзможни фигури там долу. Те отразяват и просвяткват с невъзможни неща, докато той самият потъва все по-дълбоко и недостигът на въздух започва да го пристяга. Бързо става настойчиво, започва да маха с ръце и крака, за да поеме още въздух, без да мисли или да си спомня къде имаше въздух, уплашен и още повече борещ се.

Всичко наведнъж. Стават неща, които той не разбира. То протича през него за никакво време. Само малко от него успява да улови.

Наоколо просветва. Беше взел със себе си на дълбокото няколко перли светлина. Нищо странно с това. Огледалата са горе, разположени с всевъзможни ъгли. Перлите святкат около главата му и осейват с малки светлинни точки пътя му надолу. Той ги докосва със силните движения на ръцете си и тогава те стават още повече.

Бързо престават да го съпровождат. Става по-тъмно, но не съвсем.

Всичко наведнъж. Струни, които тръгват от него навън в съгъстващата се тъма малко по-нататък. Странни отблясъци от огледалата и от неговите собствени чудовищни очи, и от перлите, с които той все още мисли, че понякога воюва. Тук нищо не спира, всичко се носи нататък, всичко тук долу се отнася от течение, бавно, с мека загриженост, която живее в голямата сила. Самият мъж бива прихванат от това и отведен полека и сигурно. По-нататък и нагоре във водните пластове, към повърхността.

За това той няма никаква мисъл.

За него всичко се случва наведнъж. Огромното взривяване за въздух. В ушите му тътне гръмотевица. Надолу го дърпат дрехите, но той се издига нагоре.

Междувременно се вцепенява и отпуска наполовина. Перли и отражения в огледала, всичко светещо гасне край него. Нищо тук не се провиква. Отпуснат, той бива изведен косо нагоре и нагоре — поради своята собствена олекотеност и поради твърдите закони, валидни за теченията в глъбините тук.

Наполовина отвъд както е, не му липсват танцуващите огледала, които така бързо изникнаха. То е някъде другаде и той го беше забравил. И никой не вика.

Не, никой не вика тук долу. Така му се беше сторило, той е далеч от по-тъмните неща, които тук се втурват към него: ако ще потъне. На ръба е, но през цялото време е нагоре, косо нагоре към повърхността, където има въздух. Той не го знае, сега той нищо не знае. Допуска, че има сянка, която минава покрай него, напред нея пламти точка. Изглежда по-голяма, отколкото може да бъде, защото е възникнала в огнена искра някъде. От повърхността, която той не познава. После няма нищо. Но повърхността вече не е толкова далеч. През цялото време приближава границата на пръсване. По-тежко и по-гъсто, за това той не знае повече от другото.

Сега знае малко.

По-тъмно там долу.

Има ли нещо?

Какво е нещо?

Тук няма никой.

Отдолу се стеле здрач. Все по-дълбок здрач.

Гръмотевица в ухото.

За течението тук долу той изобщо си няма и представа. То бързо бе променило посоката си, сега бележи отклонение и тутакси отново се спуска стръмно надолу.

Все едно, той не забелязва нищо.

Мъжът застава в тинята още веднъж. Не е съвсем тъмно, тук е по-плитко, така че малко от дневната светлина се процежда долу до тинята. Има някакъв блясък, но полуугасналият не може да го долови. Стъпил е в тинята, тежи от целия земен боклук, в който се е навлякъл. През ушите му минава гръм. Желязната хватка на гърлото и гърдите

започва да се вцепенява. Ако той вижда нещо, то е в неговото собствено въображение. Тук всичко става бързо.

Но животът прави напук, не иска това.

Той усеща, че нещата минават покрай него. Всичко е заблуда. Покрай него минават странни сенки. Минават гори. Минават цели народни морета. Изниква неочаквана ивица от друго място и малко просветлява: той усеща, че *стои върху нещо*. Потръпва във всичко полувзривено. Стъпил е на твърда земя с тежките си ботуши. Това донякъде го просветлява, предизвиква буйно дърпане с краката, за да се освободи от ботушите и да стане по-лек. Той има известно предчувствие за възможност да се направи по-лек и да се издигне нагоре. Тук има едно нагоре. Обезумял е от недостиг на въздух, но се навежда и успява да си свали ботушите. Бори се, сваля и палтото. През това време е полумъртъв, но се бори. Вече е и по-лек, сега отново следва течението.

Той надава силни викове, докато всичко това става, мисли си. Бори се с ужасяващи чудовища, мисли си. Разбутана тиня кръжи около него и се оттегля, самият той сега е по-лек и се надига нагоре при нов тласък на течението. Не го забелязва, отново всичко му се губи. Но *всичко* стана невероятно бързо, след като се остави да се спусне във водата, и у него все още има живот.

Посреща го поглед, който поддържа живота в най-последните завои, няколко буйни образа, които се разширяват. Той не го съзира като нещо за виждане, а по-скоро го усеща като тласък.

Скоро е вече горе.

Става голямо и различно. Част от лицето му е над водната повърхност — сега въздухът и водата се реят на парчета, мисли си той. Не знае какво е това, но нещо, което е носел вътре в себе си, експлодира. От него падат огромни люспи, той се издига в небето. Поема всичкия въздух на света. Повече нищо не знае.

Но още не е готов да плува на водната повърхност. Лицето само се грижи за дишането. Водата от време на време го залива, ала той се понадига и поема в себе си последното, което може от атмосферата и въздуха.

Меката неудържима мощ на течението отново го подхваща и бавно го носи със себе си. Той усеща това само донякъде, все още.

Отново огледалата играят с него. На слънчевата светлина те работят. Защото там горе има ден и слънце. Там долу той беше попаднал в една изкуствена нощ. Понякога се спуска под водната повърхност, но пак се издига над нея и може да задържи дъха си когато трябва. Изложен е на всевъзможни лъчи, които му е трудно да понася, на всевъзможни сенки, на всевъзможни полудремливи самовнушения.

Стигнал е до място в течението, където се носят отделни дървени трупи. Дървосекачите, които са ги пуснали, не се виждат наоколо в момента. Един от стволите го удря отстрани и без да съзнава какво прави, той го обгръща с ръце в конвулсивна хватка, която не отпуска. Това го държи горе, а лицето му — над водата. Така плуват заедно по течението. Не мисли за това. Надали го и знае.

На бреговете покрай реката не се виждат нито хора, нито къщи. Когато отчаян излезе, той веднага влезе навътре в гората, където широкият воден път тече самотно. Не се беше приближавал до него чак преди да дойде тук.

По тези места има гори, иначе всичко останало е пустош. Някой го вижда във всеки случай. Птиците горе във въздуха го виждат, беше го забелязал това. Те реагират по различен начин. Някои мълчат, други започват да крещат както могат. Два гарвана прехвърчат от дърво на дърво, мълчат тихо, но следват, чакат своето време.

А плувецът, дали самият той чува нещо? Вижда ли нещо? Не, той още не разбира какво има за виждане или за чуване. Нищо не е готово. Птичи крясъци и слънчеви отблясъци се променят с потапяне във водата — и така продължава. За поредицата образи той е сляп. Спи до половината напред, поема в себе си отново жизненодаен въздух и изкашля водата. Той се носи бавно, но неотклонно към юг, увиснал върху дървения ствол, покрай безлюдни брегове. Водните огледала го атакуват с изопачена слънчева светлина и с всичко, което е опасно и объркано в ситуация като неговата.

Внезапно той надава вик. Нещо го е ударило в крака долу. Веднага го пуска, но болката, която си въобразява, че е изпитал, го пронизва както водата, която тече край него. Това го разбужда.

Рита напосоки. Сляп страх, който лесно се усилва в хаотичните и празни потайности, които той има в себе си след борбата. Отново нещо го захваща или ужилва. Долу в дълбокото.

Нещо ще го изяде, мисли си той в паника. Проблясък от огледало му даде да го разбере. Може би вече е полуизяден? Как да го узнае? Огледалата и неговото собствено положение съвсем близо до смъртта могат да разкажат онова, което никой друг не може.

Той се хваща за нещо, което трябва да представлява: не, не!

Вик за помощ.

Викът беше силен. Търкаля се към бреговете. Двата гарвана, които го следват и изчакват, изпърпват от най-близкото дърво и се впускат в дълъг завой навътре, преди отново да се върнат и да се спотаят в едно близко разположено дърво.

Викът се връща като ехо, нараства в широката тишина тук. Разкъсва една ципа. И сега веднага удря възбуждащите огледала с всичко, което те имат. В пукнатини и дупки, които безпощадното движение напред едновременно отваряше и отново запушваше, там нападат те.

Ела! — казва то. Съвсем както преди, на суша.

Той не го разбира.

Ела? Какво значи това?

Не, отговаря нещо в него наслуки.

Той е безразличен.

И все пак това е момент на разбуждане. Намира се край шумолящи брегове. Върховете на горските дървета тихо шумолят. Бързо и рязко събуждане. Той все още се държи за дървесния ствол.

Тишината също има ухания от сушата до полумъртвия, който се носи на тласъци като дървесна трупа. Странната миризма, която го следваше от тинята, се смесва с тези ухания. Птици се реят в простора в същата посока като него, водата и огледалата. В един проблясък излиза пред него като голямо и шумолящо пътуване.

Че това са лешояди, които го следват, той не разбира, схваща ги като нещо, което му харесва. Всички са навън и пътуват. А сега той може да притвори очи и да поотдъхне, мисли си неясно, докато потъва в злочастието си отново.

Пред него се изпречва малък нос, вдаден в реката съвсем наблизко. Хрумва му да гребе с ръце и да се добере с плуване до брега.

Но от това сега нищо няма да излезе, не му е останала никаква сила. Остава му да се задоволи единствено с факта, че е по-лек от водата и без да оказва съпротива, да се носи по една река.

Явно не може да заспи, сега пък главата му се удря в нещо с удар, който се повтаря многократно. Оказва се дървесен ствол, който потъва и сега подава над водата само коренището си. Мъжът има свой собствен ствол, в който се е вкопчил, но за всеки случай отваря пошироко очи, забелязва, че засега има за какво да се държи.

Минават покрай ствола, който потъва, напомняйки тъмно лице, подаващо се над водата.

Блажена почивка е да си възвърнеш пълно съзнание на този дънер, да се държиш за нещо, което не пропада в момента. Но нещо друго пърпа в същото време току над него. Птицата и смъртта. Птицата се разполага наблизко на неговия ствол, но отново излита. Все още няма никаква смърт. Сиво-черната птица се надига тежко и разочаровано извън полезрението, за да почака още малко.

Краят, който приближава, е сякаш в комплект с птицата. Не някаква такава бурна смърт, а тиха, лежешком, умираше, което живее в ямите на гората и относно което гаргите никога не се лъжат. Мъжът нещо подразбира, насмалко да изпусне ствола, но бързо се съвзема отново, когато птицата излита. Дървото е нещо благословено, като опора в дълбока вода. Не искам да потъна, мисли си той.

Мъчителните хаотични огледала са упорито нагласени срещу плувеца. Всичко, за което той иска да мисли, накъдето и да обърне злочестата си глава, е, че огледалата са там и внасят още повече объркване. Може ли да е истина, че е така по този начин?

Не е истина, опитва се той да каже веднага щом пред очите му за момент се поизясни. Не го виждам. Нищо не бе истинно днес, мисли той.

Нагоре и надолу. Веднага след това повече не съумява да се държи за дънера. Отпуска хватката. Тутакси потъва под повърхността. И достатъчно дълго, за да види как доста неща поемат от него надолу, неща, които са се събирали и са го следвали по пътя. Той среща малки странични отблясъци от тях и ги улавя, че не са любезно настроени. Но са прекалено малки, за да го погълнат.

Той е долу само за миг, хваща се за дънера над себе си и отново изплува. Не може повече освен малкото, което се иска, за да се държи за спасителния жълтеникав ствол. Той не размишлява за тежест и тегло, само усеща, че е по-лек.

Да, изкачи се отново нагоре в свободната повърхност. Една мисъл се оформя през всички препятствия, а именно че всичко това е странно. Нещо повече също, но тук той спира и не продължава.

Едно начало на нещо:

Че е странно.

Малко по-късно:

Колко много е нужно?

По-нататък не отива.

Така мислеше в свободния въздух, защото сега главата му е отново над водата. Над блестящата повърхност. В мекото течение на водния път.

Той все още не прави нищо сам, не помръдва и се носи по течението. Докато мисли мисълта, че е странно. Тази мисъл заседна в него като един вид утеха заедно със ствола, който бе изпуснал и отново придобил.

Течението сега го е поело в своите ръце и сякаш е добронамерено и иска може би някъде да го извади на суша. Като друго дърво, пуснато с трупите. Като друг боклук. Такива, каквито понякога с удоволствие плават.

Не идвай тук! — мисли си той бързо. Отваря се нов прозорец на мисъл.

Мисля това за птицата, мисли той.

Не идвай!

Ела! — казват огледалата по своя начин, от своите гледни точки.

Той се носи по течението срещу всичко, което може би се намира отпред, без ни най-малко да го е грижа за него. Съпровожда го цялата му свита птици и смърт, и водата, от която той така и не може да се освободи, както и от огледалата на внушенията.

Ела! — казват другите. Самият той не го иска.

Той мисли: Какво е това? Отново и отново. Какво значи? Накъде се нося?

За мен ли е това, не мисли той.

Да спи. Уморен до смърт.

Не може да спи. Никой не може да спи. За онзи, който заспи, горе във въздуха кръжи птица.

Сякаш плува през огън и вода. Макар да изглежда като вода, то е пълно с огън. Плува в безкрайни времена от един заплашителен огън. Плува с голяма свита, долу в дълбините, на бреговете, в небето. Заедно с птицата, която придружава смъртта. Заедно с безбройните дървета на сушата.

Огледалата също присъстват и го изпълват с всевъзможни сипещи се наоколо късчета. Напомнят му за неща и ги покрива, преди да се избистрят.

Той си спомня за доста от уханията на сушата. Дотук те не стигат. Огледалата ги изстъргват, той също е с тях. Твърда почва. Земя, дърве, трева. И безкрайно време. Той допуска също всичко останало, което го няма, когато главата само се плиска в самата повърхност на водата.

И една стена от лица се появява, мисли той. Не може да се отърве от тях. Непонятната стена от лица, които са разположени по бреговете, толкова плътно, че човек не ги вижда другояче освен като стена. Огледалата ги показват по безпощаден начин. Стената и добрата твърда почва. Плува покрай нея. Стената пропуска уханията навън.

Устните в стената. Не иска досег с това нещо. Плава покрай нея, изпълнен с неприятно чувство.

Те нещо викат.

Не искам.

Огледалата се извързват доволни.

Там има лица, които се пукат и не са пропаднали, не лица, а цветя, под които можеш да се скриеш. Не обаче и тогава, когато плуваш покрай тях. Виждаш ги — те се разтварят и просто са си там.

В течение на вечността.

Виждаш лицата в стената, които се свиват и взривяват като пепел, и там има един друг, строг и взирац се човек в отвора в същото време. Всички познаваш, били са около теб, в любов и трудни времена, огледалата са открили това, огледалата разполагат с безкрайно време.

Устите викат за нещо. Навън през водата. Дълго покрай плувеца. Какво именно, не се чува.

Черните птици кръжат над водата със спокойно търпение. Летят изпреварващо и чакат долу. Следват го, след като са чакали отгоре. Плувецът се движи прекалено бавно за тях. Но тяхното търпение е от безкрайни времена и винаги е било възнаграждавано според заслугите.

Плувецът се носи със своята така събрана свита през страната. Това е едновременно неговата страна и някаква свършено непозната. Това е неговият бряг и неговите птици, неговото лице в стената, неговият вик във вика.

Своите собствени загадки той зазира — сякаш сам е бил загадка вътре по стените.

И неговата скръб е тук. Скръб, която нито той, нито някой друг би могъл да обясни.

Постепенно то се събужда у него, всичко онова, от което е искал да се махне. Огледалата търсят по протежение на бреговете и намират това, където е или го няма. Пътуването продължава понякога близо до бреговете и се отдалечава на други места, но огледалата винаги намират точно. Те имат много форми и много задачи. Святкат и пронизват, достигат целта през ограждения и пластове тиня. Те минават пряко през всичко. Не престават да бъдат част от него.

Ако нещо танцува по бреговете, то това не е някакъв радостен танц. Плувецът не го знае, той живее само с една част от себе си, и то толкова, че гледа да се държи с нос над топлата лятна вода, вместо да я остави да се отпусне така, както тя самата иска.

Сега известното е неизвестно. Онези, които познава, ги няма днес, сякаш твори той. Не казва нищо за това, че той самият е избягал от тях.

Плувецът не забелязва също, че всичко става толкова бавно. Че отминава само скъпоценното време. Той мърмори и бърбори за безкрайното време като слабоумен.

Това беше моят вик, мисли си презглава. Той не отправя никакъв вик, но все пак казва: Аз съм този, който вика.

Казва го, докато оглежда устите в стената — да, разбира се, това си е неговият вик. Той може да диша, той не умира.

Няма вече тяло, което да усеща. Още не може да използва ръце, за да загребва водата. Но многобагрената свита на сушата, във въздуха и във водата, която го следва, продължава да е с него и той я усеща заедно с вятъра и сенките, и глухите викове, които принадлежат към дългите водни пътища.

Те стават повече и повече. Те го следват по течението на пътуването. Откъсват се от произхода си и го следват, преди да са го разбрали. Това е могъщо всмукване, ужасно, изкоренява всичко, изтръгва го и го повлича със себе си.

Голямо и малко, но нито един човек.

Невинният плувец там на повърхността става постепенно само един предлог.

Промяна.

Жив кучешки лай отеква зад дърветата на брега. Високо и предупредително, със съответното мълчание след това. После редица сигнали от скритото куче.

Къщи? Не се виждат никакви къщи. Това е първото, което минава през плувеца. Беше плащещ звук. Но никой не се вижда. Предупреждаващото куче се крие някъде.

Лаят отеква отново от отсрещната скалиста стръмнина. Ехото очевидно дразни кучето, то продължава да лае. Хаос от звуци се хвърлят едни срещу други, пресичат се, кръстосват се и се разсичат — безсмислено, но безкрайно радостно наред всичко, което съществува тук отпреди.

Този във водата оставя звуците да се сипят върху му. Лежи наред тази олелия и усеща как в главата му под десеторно увеличаване череп се образуват извивки и напречни линии. Нито един от собствените му викове не е съществувал. Тук е викът. Нещо започва да клоkochи в гърлото му с вкус на тиня и вода, той самият се плаши, когато широко отваря уста и пролайва по-ужасяващо, отколкото е допускарал:

— Аууууу-ауу!

На брега се възцарява мъртвешка тишина. После се разнася уплашено джафкане. Звуците, нададени от мъжа, явно са отекнали

отвратително в ушите на кучето, то пропуска само едно пищене през зъбите си.

Течението на реката леко щипе плувеца. Пътят на юг е открит.

Зрението на плувеца се премрежва от всички негови объркани видения. Какво е това? Първият досег с нещо, след като е бил долу на дъното сред тинята.

— Бау-бау — вика той.

Език, който тъкмо е научил.

Откъм хълмовете долита отговор.

Тогава кучето се разярява, било от страх, радост или загдето са го дразнели. То забравя да се крие, скача на един самотен камък на брега и започва да се дере от лай. Лае срещу онова, което вижда там.

Човекът с нос над водната повърхност се вдига колкото може, за да си освободи устата. Те се поздравяват на един разярен или по-скоро отвратителен език. Изпълват долината с този недружелюбен език.

Плувецът се е възбудил и при това прекалено силно. Повече отколкото може. Точно насред едно „бау!“ той отново се отпуска и същевременно се топва под водата. И това му е повече от достатъчно да се опита да се спаси.

Кучето замлъква и изчезва.

Пътуването продължава както преди. Плувецът преодоля и последното потъване, но е на края на силите и страданието си, там, където дори дразнещите огледала не означават каквото и да било.

Какво следва?

Да, свечерява се.

Вечерта започва полека-лека да дава знак за себе си след този труден ден. Топла, хубава вечер.

Пътуването всъщност не е продължило особено дълго. Все още не е стигнало до населени места. Реката не бърза много с онова, което носи.

Хубава вечер за онзи, който има усет за нея. Един плувец като него по течението сега не принадлежи към такива хора. Той се носи на юг като част от безнадеждно затвореното, като едно накърнено съзнание.

Но с кучето има връзка.

След първия сблъсък положението става по-меко. Става ясно, че кучето го следва иззад крайбрежния храсталак също както търпеливият гарван го следва от дърво на дърво. Гарванът още не е загубил надеждата за хапване.

Кучето има други и скрити мотиви. Контактът с човека. Кучешкият лай говори за тъкан от неща, които кучето знае и които плувецът там сляпо подхваща и им отвърна.

Може би тъкмо това държи готовия да рухне през изпитанието. Той не потъва, той се крепи при мисълта за кучето.

На всеки нос, който се връзва във водата, кучето изскача, за да го пресрещне, надавайки кратко и остро джафкане, което обаче не звучи вече враждебно. Очаква отговор и го получава. Бау! Долита откъм водата, приглушено или по-силно според това, за какво стигат силите. Той ръмжи по кучешки, въвлича се в непознат език и се мобилизира с все сили около него.

На всеки малък нос излиза кучето и чака.

Ехото, което пееше с него, е секнало. Очертанията на бреговете придобиват други форми и не отправят обратно нито един звук. Те пращат от зрял къснолетен живот, но при все това мълчат.

Вечерта се спуска. Слънцето от огледалата го няма вече, сега вече никой няма да бъде омагьосан. Здрачът се спуска и ще омагьосва повече. Кучето е замлъкнало, подобно на човек, който се е прибрал у дома и е забравил всичко извън стените му. Гарванът изчезва и трябва да се притули за отдих, гладен. Вечерта си е вечер. Но утре птицата без съмнение отново ще се появи.

Плувецът усеща, че изчезва. Имаше чувството, че е следван постоянно. Той се упражнява в своя новонаучен език и надава едно безсилно: Бау! Няколко пъти, без да получи отговор. Но то и не се чу някъде.

Това, че не получава отговор, го разтърсва. Дразни го, прави го същевременно и унил поради поражението. Лежи на гръб с отворена уста, за да извика нещо, ако има сили и на някакъв вид език, все едно какъв. Водата е тъй неподвижна, че не го плиска по устата. Той не помръдва и мускулче — това време отмина. Здравно се държи о ствола с ръка. Гледа с широко отворени очи небето, плътно покрито с облаци. Небето се заоблачи веднага подир залез-слънце. Мъжът лежи и гледа нагоре към потъмняващия покров, без да мисли за нещо особено. Зяпа

насреща му. Никой не го вижда. Това е такъв час, в който изобщо няма свидетели.

И все пак плава някак благодарение на контакта с кучето. Не помръдва устни.

Веднага след това се натъква гол на нещо кораво. Плува с главата напред.

Може би го позаболя, сега не знае какво е болка и не му прави впечатление. Но то не спира неговото движение. Неуморното течение бавно подхваща тялото към твърдото. Там той ще лежи, без повече да се връща.

Веднага след това покрай него прелита голяма птица.

Плувецът не помръдва, зинал срещу вечерното небе, лежейки като мъртвец, понесен бавно и тихо към края на брега.

Птицата се връща и се спуска връз него, каца на гърдите му и прибира криле. Плувецът потръпва и го долавя. Отърсва се и надава вик. Обикновен човешки вик.

Викът беше пронизителен. Птицата, кротка нощна птица, бързо и беззвучно излита. Беше си направил грешна сметка.

Устата на плувеца се пълни с вода при бързото движение, което прави. Страхът минава като ток през парализирания. Той маха около себе си напосоки с ръка, сякаш птицата още е там. Удря с ръка срещу нещо и го хваща. Това е дървесен корен. Дърво от най-издадената част на брега, където водата е отмила почвата. Корени и камъни го посрещат от водата.

Ръцете се вкопчват здраво в корена от само себе си. Двете ръце, той лежи на твърда почва и може да джапа наоколо, без да потъва както преди. През главата му минава спомен, че трябва да се държи здраво, да дърпа. Това го може, след като се разбуди. Може да се поизмъкне малко от вечната вода. Краката му са още в нея, но това няма значение. Там си лежи. Силна треска го разтърсва.

Мракът се сгъстява, но бавно, той вижда нещата около себе си, ала не е сигурен какво точно вижда. Може да гледа с очите си. Размърдва се и измърморва нещо. Вижда водата и трепери от това. Вода? — пита се. Мислите му са все още сковани.

Струва му се, че вижда птицата да се рее в омарата, високо джафка и надава заплашителен вик срещу ѝ.

Отговаря му се.

Отговаря му се на момента и малко по-отдалеч, приглушено и малко уплашено кучешко джафкане. Възбудено и призивно отеква то отново, сега сякаш насочено срещу нещо забранено.

Мъжът се олюлява.

Не е в състояние да издаде и звук.

Кучето лае.

Ако той искаше да отговори, нямаше да може да бъде чул, защото кучето се развилнява все повече и повече. Сега обаче той сигурно е стигнал до брега. Плувецът остава легнал, поклащайки се в ритъма на звуците, без да опитва да се намеси.

Нови поредици от образи, но той не може да ги разпознае. През него сякаш минават канали от светлина, така му се струва. Независими от късната вечер и от здрача. Странни светлинни канали. Не може да ги свърже с нещо. Нито да ги разбере, защото е мъртъв на много места по тялото си.

Кучето продължава предупредителното си лаене. При мъжа лаят се трансформира във видения, които той тутакси отпъжда. После кучето замлъква. Какво означава това?

Друг звук откъм брега.

— Ей! — викат оттам. Още по-силно от кучето.

— Ей! Ей! — викат.

Какво всъщност става, всичко застива, та сетне да се взриви във въздуха, мисли си той. Човешкият вик ечи в ухото му. Вцепенените нишки на мисълта треперят от напрежение. Той бива обзет от възмущение, отговаря буреносно, както му се струва и с все сила:

— Бау-бау!

Не му идва наум нищо друго освен кучешкия език. Не че искаше да се вкопчи тъкмо в него, но бе единственият, който знаеше. Това, което искаше, беше изведнъж прекалено непонятно, за да може да се извика.

Той прокарва вкочанели пръсти, свити в юмруци, през една тъкан, тънка като косъм. Невъзможно, всичко се разкъсва и руши.

Заслушва се. Лежи на гръб. Свил е краката нагоре към тялото си. Ръцете му сгърчено стискат корена.

Случва се нещо съвсем до него. Никой не вика повече, но нещо се случва.

Може да го долови сега, то се приближава. Чува ръмжене, ниско изджавкване и няколко леки плясъка, които разбуждат спомени. Не е в състояние да се ориентира в това.

Взира се в полумрака. Внезапно изниква лодка, поела е откъм брега, изведнъж се оказва съвсем близо.

Мъжът я вижда, но през този следобед бе видял толкова много неща. Бе видял това ново да идва, голямо и странно. Извърта се по посока към него.

— Ей, я по-тихо! — казва някой в лодката на друг, който е също там.

— Здравей, какво става? — обаждат се после от лодката. Някой е застанал наред нея и го казва.

Плувецът не е в състояние да отговори каквото и да било. Ако кажеше нещо в този момент, всичко щеше да рухне и потъне на дъното. Той се въздържа да каже и бау, защото явно не е подходящо сега. Неща от друго съществуване го връхлитат. Загубил е дар слово.

Лодката бива привързана за корен накрая на брега и един мъж и куче на каишка слизат по няколкото стъпала към плувеца. Когато кучето го доближава, издава едно предупредително бау.

Плувецът отговаря слабо с бау наред големия обрат, който усеща, че настъпва.

Непознатият се навежда дружелюбно над него и се прави, че не е чул нищо.

— Най-добре ще е да станеш и да дойдеш с мен у дома, вместо да лежиш тук, а? — пита така делово, че не звучи естествено. За плувеца то няма никакво значение.

Плувецът е в разгара на обясненията. Не отговаря. Подрежда мислите си. Огледалата стигнаха до светлинните му канали, те са много и нагъсто. Изпращат образите си през него. Прекрасно е. Той разбира все повече и повече. Тялото му още е безсилно.

Непознатият го прихваща с мощна хватка под мишниците и го повдига. Помъква го със себе си. Нозете се тътрят вцепенени по земята. Кучето пристъпва редом и не издава ни звук.

Вече при лодката непознатият трябва да приседне с бремето си. Мокротото тяло е тежко като камък.

— Ама че тежиш!

Никакъв отговор.

Онзи сочи лодката.

— Лодка! — пояснява и сочи отново, с напрегната загриженост в гласа си.

Никакъв отговор. Мислите трябва да се подредят.

— Лодка! — повтаря мъжът, натъртвайки върху думата. — Лодка на вода! — допълва сетне.

Да, сега вече има признак на живот.

В хаотични огледални отблясъци и разбуждаща яснота той вижда, че е лодка, и знае какво означава това. Добър дар от огледалата.

С лодката като отправна точка той ще може да продължи да разбира все повече и повече.

Изтръгва от себе си думата.

— Лодка! — отговаря. Ясно и с разбиране. Тъмно е, за да се види, че лицето му просветва, но това сигурно се долавя в гласа му.

Непознатият внимателно придърпва тежкия плувец към лодката. Повече не си разменят ни дума.

Кучето клечи, сякаш очаква нещо, и непознатият му казва:

— Хайде, можеш да го подушиш, кученцето ми...

То веднага го прави и сетне скача в лодката. Мъжът прехвърля плувеца през борда, сякаш се бои, че той няма да може да го стори сам.

ПРОПУСНАТИЯТ ДЕН СЕ ОТДАЛЕЧАВА, ПЪЛЗЕЙКИ ПО КОРЕМ

За пропуснатия ден никой не говори.

Пропуснатият ден се отдалечава, пълзейки по корем.

Само столовете остават, наперени, по местата си в залите, в залите. Нашите празни столове в залите, защото този ден е вече привършил.

Денят, който не беше никакъв ден, свърши. Кимнахме с черепите и излязохме, отидохме си у дома. Това бе ден на позора и вече никога няма да настъпи отново. Нищо не е нищо, денят отмина, настана вечер и вятърът се усили.

Черепите си отидоха у дома. Ние не сме там вече. Кимахме на всичко и в съгласие. Кимването си е кимване. После се спуска вечер и вятърът задухва освежаващо.

Столовете остават празни, нищо не бе свършено. Нищо не ще се стори и утре — но столовете ще се запълнят, кимването ще е кимване и вятърът — да, вятърът ще става все по-силен.

Нищо не се промени. Нито ние, нито и другите. Така денят може да изпъзни от стаята. Вместо това стаята се изпълва бавно със здрач. Вика се отвън, но един вик отвън не стига до победения ден. До опустошения. Започнал като бледочервени ципи по планинските върхове призори. Знаехме го и се настанихме добре на столовете, утринно нащрек и наблюдателни.

Нищо.

Колко може да се издаде с едно кимване?

Никой не използва своя череп, за да възпрепятства нещастия и беди. Денят се измъква от стаята по корем, за да намери някаква дупка, та да се свре дълбоко долу в мазетата, където бродят плъхове с голи

опашки. Седяхме на столовете през цялото време и с кимане дадохме ценен отрязък от време на плъховете. Знаехме всичко.

Денят пълзи по корем като змия и се разпада на късове, за да може да се промъкне в хиляди скривалища, в пустинни земи, на морски дъна, между каменни блокове в старо планинско свлачище. Никога няма да се появи отново — преди да удари големият час. Предаденият ден бе блестящо нагизден, а сега няма никакъв блясък. Когато часовникът бие, е прекалено късно.

Все по-навътре и по-навътре между камънаците, между скалите, големи колкото къщи, където е винаги тъмно и има безименни малки гадини. Сред тях завършват части от пропуснатия ден, сред тези тъмни гадинки, които се хапят по броните и чакат невъзмутимо.

Нашите столове остават по местата си до следващия път. Умните черепи седяха там невъзмутимо, полулежейки или нервно изпънали гърбове, но всички ги бяхме заели и кимахме — а сега е вечер и буря.

Денят се укри там, където има някакво скривалище. Зарина се под тревата, с която са обрасли гробовете — до черепите, лежащи там. Умните черепи, които някога са седели на столовете. За това, дали са предотвратявали злощастия и беди по онова време, не знаем. Не са предотвратявали злощастия и беди. Те са гнили мъртвешки черепи, около които цари гарвановочерен мрак. Денят се спуска при тях и изчезва, изчезва като дим, изчезва като най-опасните тайни.

Над тях кълни трева и после пада, пада и сняг, спускат се нощи, пристига пролетта и също пада. Малка гадинка на един крак чака там своя час, без да знае какво именно чака.

За да говорим за водата.

Водата се плиска отстрани. Плиска по всички възможни брегове, всички възможни стени, всички възможни твърди планини.

Вода за облекчаване, за миене, за прокарване на граници. Вода за разширяване и изравняване. Морето за престъпване на граници. Морето за войни и поражения. Удари на вълни минават през стените от пръст като тежки сигнали.

Но също и като тихи, дружелюбни сигнали. Като нещо, което никой още не е научил, но сигнали. Водата е обширна и смълчана. Езерото има голяма дълбочина. Денят потъва през пласт подир пласт тъмнеещ сняг, който го пресреща и мълчи. Отдолу е онова, което няма никакво име, там, където опозореният се освобождава.

Плисък в малките езера в гората. Сигнали чак до гробовете, от езерата в гората. Грובה и плисък край грובה и всичко, което го има, са сигнали. Покрайнини на торфища и лилии над нестабилни дъна, където тежкият като олово минава без препятствия.

Вятърът се усилва.

Морето става опасно.

Вятърът откъм голямото море достига сушата в мрака.

Всъщност не е тъмно, свети луна. Вятърът фучи през нощта и вие срещу столовете от нейната страна. Става все по-силен, разтваря врати, кръжи около празната група от столове, но внезапно спира сякаш от удар. Вратите се затръшват отново. Прозорци, отворени за вятъра, се затръшват с трясък. Сякаш въздухът изобщо престава да се движи. Всички столове са *заети*: черепите от гробовете отново са заели своите стари места. Прозорците са плътно затворени. Навън са вятърът и лунната светлина.

Столовете са запълнени за среща. От столовете се разнася мърморене. Или на тях цари мълчание. Вечният въпрос за месарница „Сириус“:

*Омръзна ни дърдоренето за кучета.
Не искаме да говорим за кучета.
Какво е това бръщолевене за кучета?
Никога не е имало някакво куче.*

*Мирише на някакъв вид месо тук.
Отвъд стената не вие ли куче?
Това ли е месарница „Сириус“?
Тази е четиринайсетата нощ.*

Няма никакво куче.
Казвам, че няма никакво куче.
Няма и магазин.
Няма и миризма.
Тук не мирише на нищо.
Няма никакво куче.

Вие до един процеп.
Нощ след нощ на процепа.
Процеп, който не може да се запуши.
Един процеп и едно куче?

Няма никакво куче.
Месарница „Сириус“ —
това пък какво е?
Никога не я е имало.
Месарница „Сириус“ —
кой е полуделият?
Казвам, че куче няма.

Вие в седмата нощ.
Вие в четиринайсетата нощ —
до някакъв процеп
край месарница „Сириус“.
Всяка нощ луната едрее.

Няма и помен от куче.
Никакъв помен от куче.
Луната е проведена на земята,
за да осветява всичко.
Всяка нощ става все по-голяма,
свети по-ярко,
свети по-дълго,
свети напреки.

Сега луната е пълна.
От тази вечер луната ще намалява.

*Никога не е имало куче.
Казвам, че куче е нямало.*

*Тишина.
Тишина?*

Нощта върви и бурята продължава. От тази вечер луната започва да намалява. Черепите са пак под тревата в пълен покой. Нощта върви, върви и луната от тази вечер започва да намалява.

Има ли още нещо?

Вятърът. Нищо друго. Вятърът, който никога не се предава.

Накрая меден грохот:

Дум-дум!

Утрото.

Дум-дум!

Утрото като видение. Новият ден заруменява планинските върхове. Съвсем нов ден. Високо над плъховете може да се каже, ако искаш да кажеш така.

Вчера нямаше никакъв ден.

То се е извисило заради нас. Ние сме умни и уверени както след прекрасно освобождаване:

Вчера нямаше никакъв ден.

Така може да стане, когато става както може.

Всичко е ново. Вчера нямаше ден.

Дум — екливи удари по медна повърхност.

Черепите почиват спокойно под тревата. Вътре в залите утринно бледи жени мият столовете, за да бъдат чисти като злато за днешната среща. Вълни плискат стените от пръст на всички брегове.

Някой скимти. Не беше тук. Някой умира. Не беше тук. Толкова надалеч е, та изобщо не е сигурно дали е истина. Светът е голям. Светът има толкова много. Повече не е нужно да знаем за света.

Тук столовете чакат. Тук чакат плъховете в мазето. Тук бръмбарчетата изпрацат непонятни сигнали. Тук бръснем брадичките си и се приготвяме да бъдем хубави и благоуханни за важни срещи.

Вълните се плискат в стените от суша от море на море.

Тревата израства и отново се сляга. Пролетта израства, израстват гробовете. Есените са прохладни и хубави, израстват и се слягат. Бръмбари се хапят по броните. Този, който не го може, не го може.

Дум-дум! Още веднъж отеква медният ек.

Звучи дълбоко, богато, истински.

Както всичко.

Ние, всички черепи без изключение, познаваме сигурния меден звук. Говори ни за това, че линиите са прави и сигурни.

Дум-дум!

Към столовете. Към столовете.

Към един съвсем нов ден.

Съвсем нов. Беше застанал бледочервен като девица най-горе на планината.

Отправяме се към столовете. В черепа жужи утро.

Столове чисти като злато. Един съвършено нов ден.

ИЗМИТИ ЛИЦА

Гъста горичка с широколистни дървета встрани от пътя. И най-хубавото време. Топъл дъжд, разстилащ наоколо чудодейна мекота и дълбок покой.

В горичката сякаш няма никой — но там са петима. Цари пълна тишина. Обгърнала е петимата, за да остане с тях навеки.

Но кои са тези петима мъже?

Тук никой не знае.

Това са петима войници, съвършено неизвестни и забравени. Дошли в този край, стреляли са или не са стреляли, преминали, марширувайки, през местността заедно с още безчет други, но се държали по-настрана от останалите. Така е било. Много млади са. И сигурно обичани от мнозина.

Сега няма какво да се стори. Лежат на земята в различни пози, не по-малко от пет на брой, и дъждът ги кваси.

Да, младите мъже лежат на земята, дъждът ги мокри и те не са помръднали нито днес, нито вчера. И днес, както вчера ги облива кротък и мек дъждец. Същият — тих и топъл, който вали сега.

В нощта между двата дъждовни дни също валя. Дъждовните дни свърза една дъждовна нощ. Последната нощ, преминала неочаквано беззвучно след цялата адска олелия и в която дъждът измокри до кости петимата мъже в мрака. Рано тази сутрин те бяха съвсем бели, умитите им лица — неподвижно вцепенени.

Викат му бяло, но то всъщност е нещо хем много по-близко, хем много по-отдалечено от бялото и няма наименование на човешки език.

Петима мъже, не са много.

По един за всеки пръст на ръката.

То е почти нищо.

Дъждът ги мие.

Да поговорим за мълчанието:

В нощта преди тази, последната, откъм горичката се разнасяха различни шумове и виковете. Но колкото по-плътно мракът обгръщаше всичко наоколо, толкова по-тихо ставаше. Един подир друг те вече нямаха срещу какво да роптаят. Нещо друго не би могло да се случи с петимата, а и повече от петима те не бяха.

Но нощта съвсем не бе тиха. Земята се разтнесе и смъртта я разора надлъж и нашир. Петимата се намираха най-далеч, встрани от предния пост, ала смъртта ги издири и там. Те не застинаха мигновено, а постепенно. Постепенно. Оттогава не спираше да вали. Трябваше да бъдат умити, тъй че дъждът рукна сякаш нарочно.

Станалото в онази нощ и в предхождащите я дни не бе понятно за никого, но то протече с шумотевица, която прокуди всички животни и птици надалеч, към по-закътани места. Тъй че петимата дълго няма да бъдат открити нито от горските твари, нито от птици. А също и от хора, от онези например, чието задължение е да разчистват, защото те имат друго да вършат, нали непрекъснато и къде ли не другаде стават всякакви и по-големи събития.

Нямаше и време да се проверява навред. Един нов и важен ден раздрусва земята точно сега и изисква всичката налична помощ. Там има хиляди. В горичката са само петима.

Тези, които са тук, ще останат.

Никога няма да бъдат разпознати. Лежат далеч от местата, където живеят или минават хора. А не се и намират в дружелюбна страна. Никой не ще предприеме издирването им в широк мащаб. Никой освен мухите не ще се натъкне на тях. Когато един ден дъждът секне, мухите ще ги накацат. Те не се плашат от оръдия.

Петимата вече не съществуват и в тяхната собствена страна никой не знае за това. Отнесла ги е бурята. Там, в онзи далечен край, някои питат за тях денонощно. Там е техният малък кръг от отчаяни близки. Това не помага. Петимата просто са изчезнали, като дим. Никой не ги е виждал.

Ред? Някъде май цари суров и безпощаден ред. Ала каква полза?
Все по-бели и по-бели лица.

Толкова е просто. Дъждът се лее кротко и лицата, които се намират на земята, биват непрекъснато обмивани. Също и ръцете. Ръцете, в последния миг стиснати в гневни пестници срещу някого. Дъждът избелва, измивайки също и тях. Облива ги с мека дъждовна вода, сякаш за да разтвори дланите им, но това не се оказва възможно, гневът не бива смекчен. Дори да останат да лежат тук, докато всичко бъде унищожено, те пак няма да омекнат. Тези пестници са свити осъдително и за бъдещето.

Дърветата в горичката сякаш се скупчват по-плътно едни към други в лошото време. Така изграждат допълнителен параван от ситен дъждец и влажна омара. По-ниските гъсталаци открояват това още по-отчетливо, те са се сгушили под капките, сякаш за да затулят всички отворстия.

Белите лица представляват неподредена купчина.
Все по-бели и по-бели към бъдното:
Скоро ще започнат да светят.

Невероятна мисъл витае насам и изчаква.
Но някъде я оборват:
Не, не, не ще светят!
Няма ли някакъв сляп ред за такива неща.

Безсмислен ред, нелеп, но все пак ред. Да не светят. Трябва да има някакъв ред, който да предотврати онова, дето не може да се изтърпи.

Да, има такъв ред. Щом се е стигнало до това, този жесток ред влиза в сила. Когато е прекалено късно. Когато бурята вече е забушувала надалеч, за да остави подире си повече бледи лица, та тогава този закъснял ред нахълтва в горичката при петимата самотни мъже там.

Още веднъж обаче: залогът е висок.
Това са петима.

Какво ще рече петима в такава игра?

Не означава дори помръдване с вежда на командващия, а още по-малко пък повод за жалейно опяване.

Означава нещо много по-дребно от прашинка в окото, която дразни на обичайното място. Да бяха сто пъти по пет или хиляда — залогът, както се каза, е висок. Играта трябва да се играе. Под искристи звезди долу на земята се казва, че играта е голяма и че на нея следва да се гледа подобаващо.

Какво означават петима тогава?

Точно пръстите на една ръка, ако ги броиш по този начин.

За всекиго от тях това е означавало всичко — да съществува. Да участва. Да придава смисъл на живота наред с другите. Дърветата в горичката се свеждат под дъжда и петимата биват умити дотам, че започват да светят. Не по-малко от пет пъти — това означаваше всичко.

Постепенно те стават все по-бели. И постоянно се приближават до онзи взрив от светлина, който предстои да избухне.

Биват обмивани, докато денят привършва. Горичката сякаш става по-гъста. Започва нова нощ. Мракът е почти непрогледен, ласкав и удобен там вътре, както трябва да бъде и ще е. Това тук не бива да тъне в полумрак. Редът и в случая е непреклонен, пък макар и никога да не е прекалено късно.

Третата нощ сиянието се появява.

В третата нощ се започва:

Бавно, полека петте бели лица започват да светят.

В най-непрогледната нощ, когато топлият дружелюбен дъждец не е секнал и не иска да престане, избелвайки ги внимателно и нежно, онова другото е готово да се появи бурно, и то не по най-приятния начин.

Дърветата не помръдват. Не полъхва ветреца. Не се дочува пращане на шума под стъпките на звяр, смъртоносната буря прогони отгук всичко живо. Останали са само трева и листа, които също не издават звук, та то да се случи: петимата да засветят все по-силно.

Лицата им засияват в гарвановочерната тъма.

Съвсем доловимо и спокойно сияние. Не потрепва като пламък. Лицата, измити, за да надмогнат мрака, не от дъжда, а от друго, са

изплакнати така, че да засветят. Кротко и равномерно като дълбока печал.

Добре е, че наоколо няма хора. Един обикновен човек не би могъл да го издържи. Тази светлина е предназначена за онези, които са зад кулисите на събитията и които задвижват играта.

Сега нощта е в разгара си. Мракът се приплъзва безшумно. Горичката се сгушва около онова, което хората отпървом причиняват, а сетне не могат да издържат.

Какъв тон издава тази нощ? Дъждът продължава. Сиянието става все по-упорито и по-опасно. Изнурително мъждеене сякаш през мъгла. Има още стотици хиляди места като това тук, където са само петима. Сега започват да светят.

От тях в мрака се излъчва зрак. Утре дъждът сигурно ще престане и тогава ще налетят черните мухи. Но сега е нощ и мухите не смеят да се приближат.

Все по-могъщо сияние. Непоколетимо. Лицата го получават от незнани източници. Зарево от престъпления, което се издига към небето.

Сияние, което привлича, интригува, внася смут и хаос. В горичката, която изглежда тъй спокойна, всъщност цари пълно безредие.

Тъмната гъмжи от дребни животи. Светлината разбужда всички малки твари, потънали в сън наблизко. Гадинките се придвижват на тласъци. Те са безкрайно малки, но имат възможности да обемат необичайното. Към светлината в гъсти редици. Пленени от нея и омагьосани — в тази светлина те ще изчезнат като роса.

Пет лица светят. Все по-силно и все по-гибелно. Пронизващи лъчи, които нищо не може да спре. Минават през дърво, камък, през всичко, запалени от страданието на невинни хора.

Дребосъците беззвучно пъплят към светлината. Изпъзват от своята нощ и стават свидетели. Потайни, мълчаливи свидетели.

Как всъщност възникна?
Трябваше да стане.

Тази нощ е озарена от светлина.

Трябваше да стане по този начин. Въдворен е един закъснел ред. Измъчените лица засияха, и то с опасна светлина. Дълго няма да се говори за това, но най-сетне се възцари ред.

Дъждът престава. Утре ще налетят мухите.

От разкривените лица се излъчва светлина, която по никакъв начин не може да се опише. Не е светлина в обичайния смисъл на думата. В нея малките твари изчезват, изчезват безследно. Изчезва също и болката.

Случилото се тук тази нощ не ще научи никой. Камъните потънаха с товара си на дъното на морето.

Ами ако тази петкратна светлина сетне пронизва земята и дърветата, и камъните? Нищо. Това никога няма да стане известно.

Унищожителната светлина обаче озарява там нощта. И за нея никой никога не ще узнае.

ПОЖАР В НЕДРАТА

Пътят, който се вие нагоре през планината, е пуст, по него не се мяркат никакви признаци на живот. Не се чуват и звуци. Всичко, което го има тук, е камънак и непоносим слънчев пек. От скалните пукнатини се подава някое и друго издръжливо дърво със сухи чворове, край което виреят ниски стари храсталаци.

Знойт се излъчва от стръмните планински стени, които се издигат право над пътя откъм вътрешната му страна. Слънчевите лъчи се удрят в този зид и се връщат обратно, умножени безчет пъти.

От външната страна на пътя има само синкав въздух, който тегне като знойна омара над една дълбока долина далеч долу. Именно там се виждат и хора, там има живот и движение. Оттук, по високия планински път, отдавна не минава никой.

Забравен, този път някога е бил взривен с недоброкачествена техника и голямо усилие, та сега освен забравен е и неизползваем. Раната в стената на планината е потъмняла. В разсечения камък вече не личат отчетливо линиите на живота ѝ, на безкрайните каменни епохи. Всичко това сега е прикрито от причудливи фигури на разраснал се мъх и от общата окраска на повърхността. Широките пукнатини в скалата, след други преломни времена, в течение на хилядолетия са били изпълвани с разнасяни от вятъра прахоляци и семена. Идеална почва за храсти и туфи трева. Каменни блокове, откъснали се при взривяването и рухнали под пътя, сега лежат като тъмнеещи грамади дълбоко долу в подножието на планината, обрасли с бързорастящи широколистни гори и покрити с плътни наслоения от нападала шума.

От една цепнатина на скалата, на два човешки боя височина над пътя, е провиснала избеляла примка. Сякаш за да я достигне някой, който ще си даде труда да се изкатери по каменните издатини. Примката е там отдавна, но никой не идва, за да направи това.

Разхлабеният възел все така си виси. Никой не е проверявал дали наистина е там и денем, и нощем, и изобщо винаги. Сигурно е там, защото виси по все същия начин. Задуха ли силният планински вятър, примката се полюлява леко и за кратко време, раздвигена от него, както би станало с всяко въже изобщо.

Разхлабеното, вяло провиснало въже, или примка, се отнася значи към всичко, което не се променя, но е там сякаш съвсем случайно.

За да го хване някой?

Не, никой не го е правил: в примката крее *живот*. Тя е част от нещо. Останалото от голямата змия е скрито под камъните.

Но именно заради това има нещо, което те кара по-скоро да си отговориш: *Нищо не е било казано по този въпрос*. Така е посято едно съмнение.

Никой не е в състояние да каже дали някой се е опитвал да я хване.

Пътят отвежда към долина, която е обезлюдена. Някога тук живеели много хора, но съществуването им било по-трудно, отколкото другаде, и така те заминали, едни подир други. Минало е много време, откак последните ѝ обитатели напуснали този край и някогашните къщи сега ги няма. Затова и никой не се отбива насам. Няма какво да прави. Затова и пътят се срутва. С търпението на вечността примката продължава да виси от пукнатината. За да я хване някой. Сякаш става дума за дълго и трепетно очакване — че може би все някога... Що за търпение е това, никой не може да обясни.

От много отдавна насам изобщо не са се мяркали люде.

Живите неща, които имат вид на мъртви, избягват хората. Защото усещат как нещо умира в тях при такава гледка. Един човек е различен. Топлокръвен и неудържимо буен в мислите си. А също и бърз, нетърпелив. Обикновеният човек е птица сред птиците, с неочакваното странично вторачване на птицата, а в гърлото — с нейната песен, която може да срине стени.

Какво е тогава това?

Примка.

Да чака една година, две години, че и повече, някой да дойде да я хване, това не е добре.

Но търпението следва да бъде възнаградено.

И ето го най-сетне възнаграждението.

Най-сетне по пътя се задава човек.

Непонятното, студено търпение не е чакало напразно. Тук ще се появи човек. Какво още иска, си е негова работа, щом така и така е дошъл.

Много са извивките и криволиците на стария път. Мъжът току-що е навлязъл в началото им. До колко нависоко смята да се изкачи? Във всеки случай придвижва се прекалено храбро с оглед на това, че крачи по тази тъй крута стръмнина в знойния ден. Изглежда тъй, сякаш зад него има сили, които го тласкат напред и крепят.

Какво иска?

Той е мъж със сърце на птица. Приляга му да върви над зашеметяващи пропасти, а синият въздух да се стеле под него.

Продължава да върви. Отново поема по една от чупките на пътя. Наклонът и слънчевият пек го принуждават да се задъха. Не е птица във всичко.

Напред сякаш го движи собственият му горещ дъх. По пътя, по който така и никой не минава. Това, че го е поел, е достатъчно красноречиво. Сигурно има някаква цел. Изглежда тъй, сякаш е подгонен към нея.

Вече започва да се заглежда нагоре към отвесните планински стени, които се издигат от лявата му страна. Не пристъпва изобщо до другия край на пътя, макар че оттам изгледът е най-красив. Взира се надолу в долината. Хвърля бърз и изпитателен поглед към всяка скална издатина, която изниква на завоите. Лесно е да се види по лицето му, че очаква да намери нещо.

Как го е узнал наистина? Не може да го е научил от някой друг.

Млад мъж е.

И това също. Млад мъж е.

Странно е, че не върви откъм онази страна, откъдето се разстила изгледът, а волният простор дава свобода на мисълта. Вместо това той предпазливо се е извърнал към затварящата планинска стена, където е

трудно да си поемеш дъх, а вятърът и слънчевият пек буквално те изгарят.

Следователно знае нещо, на което не може да противостои, щом е такъв, какъвто е.

Завоите следват един подир друг. Не е възможно да устоиш. Той има младо сърце, за което не е леко да бие отмерено и спокойно. Трябва просто да търси, независимо как именно. Знойт откъм напечените скали пресреща горещото му желание да крачи, без да спира. Продължава и вървейки, не изпуска от погледа си скатове на планината.

Може би знае нещо, което му вдъхва страх. Но трябва да го види, да го открие. При това съвсем сам. Той пристъпва като човек, който е много самотен.

Тънко шумолене долита до слуха му, когато кривва по един от завоите. Отначало потръпва, но се оказва, че всъщност няма от какво да се бои, просто *водата* с ромон се отцежда от скалата в едно плесенясало корито за поене на коне, издълбано в камъка.

Спомен от отдавна отминало време. И водата тук все още продължава да капе от скалата, идвайки от някаква вена, която никога не ще пресъхне, все така студена в големия пек. Освежаваща гледка. Младежът се оглежда наоколо, преди да се наведе и пие. В каменното корито вижда собственото си лице, но не желае да го наблюдава, бързо утолява жаждата си с вкусната планинска вода и продължава нататък.

Както досега той се визира напрегнато във всичко, което му се изпречва в края на пътя. А то всъщност не е много. Върви като препатило и уплашено момче, но в гърдите си носи сърце на птица и това му помага.

Криволица след криволица.

Слънцето го пробожда в гърба. Пълна тишина обгръща всичко. Единственото, което се чува, са собствените му стъпки по чакъла.

И така, той е там.

Зигзагът на пътя се стеснява. Не го беше забелязал в напрегнатостта си.

По-тесни — така че отведнъж ще стигне дотам. И ето я примката. Мъртвият клуп, увиснал от скалната пукнатина. Неочаквано се озовава пред очите му. На два човешки боя височина. Напомня корен на дърво, който изненадващо се е закривил във въздуха, а после веднага се е извил в обратната посока, пропъхвайки се отново навътре.

Младият мъж го вижда. Сякаш няма нищо в това, че си виси там. Просто една примка, увиснала без предназначение в жегата. Но той не може да мръдне дори на йота по-нататък, толкова е прехласнат. Не може да я изпусне от очи.

Беше знаел за това през цялото време. Ето го тук и сега трябва да се случи следващото. Нещо невидимо става. То няма име. Среща между младия мъж и онова в планината, което прилича на примка. Среща между това, което той самият има, и онова, което е чакало тук и сега е готово за досег с него.

По време на срещата им той не помръдва.

Не, те още не се срещат, не се е стигнало чак дотам, засега има все още предзнаменование, открита възможност.

Врълхлитат го образи на неща, за които не е знаел, и догадка за други, над които няма власт и чиито граници не може да определи със сигурност.

Птицата у него осъществява вероятно това, макар той да не дава вид, че има много общо с птици.

Клупът не помръдва и младият мъж стои като закован под него.

Изплашен, той сигурно си мисли:

Значи това било то.

Но такава ли е всъщност?

Не мисля, че искам.

Така разсъждава той в тясното пространство, с което разполага за движенията си. Двамата, които трябва да се срещнат у него, започват да го изпълват.

Той оглежда по-подробно клупа и казва:

Впрочем искам.

Казва го само за да го каже, знае, че може да извърши само едно нещо. Да го направи.

Вероятно да иде там и да сведе челото си към него? Това ли е всичко, което следва да извърши?

Не, не, възразява мислено той.

Но го желае. Мисли пак: По този начин значи!

И после: Не мога.

За всичко това трябва да размишлява поне привидно. В момента, в който бе видял клупът да виси там, знаеше какво трябва да стори. Безполезно е да се преструва, че предпочита да го отблъсне. Скоро е готов. И иска, и може. Да се покатери по скалата и да хване примката. После ще види какво има да става.

Няма да мога да се изкача по тази студена скала.

Разбира се, той знае, че ще опита. То идва от голямото, а той самият е безпомощно птиче сърце, което се е поддало на изкушението.

Студената скала. Без специално оборудване не можеш да я изкатериш. Но едва-що му хрумна тази мисъл, и той, след внимателно вглеждане, вижда добре опорите за ръцете и краката на два човешки боя високо, колкото му трябва. Разбира ли към какво се приближава? Няма заобиколен път.

Няма заобиколен път — та нима си е въобразявал, че *би следвало* да го има? Нещо у него настоява да се махне оттам, колкото може по-бързо.

Не, заявява си непреклонно. Пък е и късно. Всъщност той вече е увиснал горе на каменната стена като муха.

Примката не помръдва над главата му. Той е на половината път до нея и за него не представлява никаква трудност да измине останалото разстояние, но при все това спира за малко, където е. За да покаже, че *може* да се спре.

Че имам нещо, с което сам разполагам.

После изпълзва по последната къса издатина на сигурните опори. И ето го горе при примката, гологлав, почти докосвайки я с чело.

Уф, с челото си.

Защо не.

Именно с челото.

Здраво се вкопчва в скалните издатини. Ръцете му треперят. Съвсем до очите си вижда кафявата или кафяво-черната примка. И прави следното: предпазливо допира чело до нея.

Примката леко, едва доловимо потрепва.

И отново застива неподвижно, сякаш е мъртва.

При това той едва не се срива от пукнатината, в която се е захванал. През него минава огнена тръпка. Това бе първото. Друго няма да има.

Залавя се за цепнатина в скалата и се задържа така.

Беше очаквал да е студена, но не се оказа така. Примката бе топла като въздуха, в който висеше, сгряна от слънцето, подобно на всичко останало. Не можеше и да става дума за нещо безжизнено. Още усещаше безкрайно лекото потръпване на живот в челото си. Що за живот?

Среща, състояла се в един пламък. Двамата, които се срещнаха у него, притихнаха редом и лумнаха.

Той не е в състояние да помръдне дори пръст. Сега е тук. Пред него виси примката. Ще я хване ли така, както е оформена? Не, не. Изкушава се да го стори, да се отпусне с дясната ръка и да хване с нея хлабавата примка. Не, не.

Няма да бъде внимателна хватка, защото е тъй напрегнат.

Ами ако я дръпне?

Не се знае, но онова, което вече *бе станало*, ще се развали. Махай се оттам.

Не мога.

Не помръдват. Нищо друго не може да се констатира. Преди те да лумнат, ставаха светкавично бързи неща. От единия към другия и обратно.

Примката не се хлъзга, не се отмества нито нагоре, нито надолу, не се подава повече, отколкото преди.

Тук няма никой, който би надникнал в очите на младежа — дали погледът му наистина е угаснал, или просто дава вид, че е. Той не е направил и най-слабо движение. Нима отсега нататък ще виси там, заедно с онова, другото — нима не съществува повече?

Минават може би минути. Никой не ги брои. Всичко тук е вкаменено.

Не, не е мъртво — вместо това шумолящи реки се вливат в неизвестното. Като вкаменен мъжът разбира това, чувства го. В неизвестното. Реки.

Ако след това стане някой, то във всеки случай никога не ще прилича на онзи, който бе преди.

Най-сетне поотпуска мускули. Тялото се освобождава от напрежението, което го вцепеняваше. Отваря уста, но не изрича онова, което щеше да каже. Пръстите, горещи от желание да стиснат примката, се движат опипом и намират скални цепнатини, в които да се захванат при слизането. Ръцете се редуват в хватките им, краката сменят опорите, върху които стъпват. И ето че те свършват, той се плъзва надолу по останалата част от скалата и се спуска на пътя.

Над него примката виси, както досега. Без никаква промяна в своя цвят или форма.

У младежа бушува пожар. Пожар дълбоко вътре в него, в недрата му. Разни неща бяха профучавали през него, подобно на тъмни греди и реки. Непрестанно.

Отново се намира на стария запуснат път край скалата с примката. Не си дава труда да го погледне, притеснително му е, вместо това го пресича и отива до самия ръб на главозамайващата пропаст. Надолу и извън нея — синева. Дълбоко долу той вижда много къщи, разположени на брега на пенлива река. Погледът му обхваща покривите. Съглежда автомобили, малки като бръмбари, да се придвижват по шосето там. Вижда хора да вървят, без да излизат от сенките си, ситни като мравки.

Взира се жадно във всичко. Именно жадно. Ожаднял е. Сега, когато у него сякаш нещо беше разчистено. Внезапно изпита усещане за свобода.

Реките се вляха в неизвестното. Повече за това той не знае. Знание всъщност не получи. Стои на самия ръб на пътя, там, където топли въздушни вълни от склоновете долу играят нагоре към него с плътния въздух от долината.

А той стои ли, стои там. Тук стои друг. Променен от мълнията. Променен от неща, за които човек не желае да мисли. Пожар дълбоко вътре в него.

Там и преди гореше. Вътрешният огън го бе тласнал нагоре, срещата бе предизвикана от него. Пожар се срещна с пожар. После настъпи освобождаване. Не може да се различи, прекалено е запретено, но, тъй или иначе, при цялостното объркване сега е свободно.

Опарен и свободен, такъв ли е? Застанал на ръба, той се взира в долината и в другите. Те са редом едни до други. Отмалял е до краен предел и затова стои там и ги гледа. Тихо пламтейки. И свободен.

Какво е онова освободеното, дете жужи край него! Да извика към онези там долу, той не може, ако слезе при тях подир малко. Каквото казва, го мълви тихо на себе си, за повече няма смелост.

Беше тласнат нагоре към онова, то му бе вдъхнало страх, но го преодоля. Внезапно се усети самотен.

Редом едни до други — нима човек никога няма да бъде повече след това?

И *то* ли изгоря всъщност?

Напечените скали тук крият неща, които държат в тайна и които един младеж усеща, изпълнен с копнеж по тях. Той си тръгва оттам, леко олюлявайки се, парнат и объркан, няма какво да сподели. Срегнахме се и пламнахме — такова нещо не можеш да разкажеш, без да се изложиш на жлъчен присмех.

Това е неговият пожар, но той остана сам. Не го знаеше. Сам за момент, може би.

Наоколо са сенките, пътеките, скалните пукнатини и тайниците. И това, което не се назовава. Също и гробовете на онова, което не знаеш, когато ставащото в планината приключи. Застаналият там не вика, не е в състояние да го стори, след като в самите му недра тлее пожар. Някой ден то може би ще му се удаде, сега обаче не. Застанал така, той казва на себе си с треперлив глас:

Срегнахме се и огънят лумна.

Какво точно с какво се е срещнало, остава скрито за този, който стои там, разтреперан.

Редом.

Така трябва да е.

Не за да се разкаже. Нищо няма да се разказва. Но за да не бъдеш самотен след един такъв пожар.

Какво беше това с волното бягство, беше ли то момент, изпълнен със заблуда?

Ветровете, задухали нагоре откъм долината, се хвърлят върху лицето му. Идват от долините, бреговете, хълмовете там долу. Там, където реката свети с водопадите си нощем, когато човек влиза в нощта и не мисли повече. Застанал горе на ръба, той гледа надолу. Мислят ли те колко бързо може да настъпи обрат: на идната сутрин по планинските върхове ще да се е напластил снегът на смъртта.

Внезапно той гледа хората с жажда. Там долу те ходят. Трябва да слезе.

Какво ще стане тогава?

Да стане? — пита се той със страх.

Постепенно усеща, че се е свързал достатъчно след напрежението, та вече да предприеме слизането. Скоро се чувства по-добре. Колкото все по-надолу се озовава.

Ето, тръгва покрай реката. Поради наклона на долината реката се носи доста бързо, но в този сезон на годината не е пълноводна. Горе, на стръмно криволичеция път, той размишляваше за реката, за това, как се лее искристо през лятната нощ, бе мисълта, с която се ободряваше и която тогава му бе нужна. Тук няма нито един поток, който сега може да искри.

Долу при хората, хайде.

Какво ще стане сега?

Летен ден със сподавен зной. Той слезе по шосето, от чиито две страни имаше хора. Повечето бяха погълнати от бъртане по нивите си и дори не го погледнаха, когато минаваше покрай тях. Други се носеха по пътя с коли. Той се опитва да открие с поглед някого, който не бърза толкова, и го вижда, седнал в тревата сред градината си малко встрани от пътя. Без много да му мисли, свива натам и влиза в градината. Младо момиче се е разположило на тревата, обляно от силните слънчеви лъчи.

Девойка, естествено.

Не я познава особено, но знае коя я. Разменяли са си по някоя дума за времето, за вятъра.

Тя е привлекателна, както седи на тревата в тънка лятна рокля, през която просветва свежата ѝ кожа. Става, когато той се насочва право към нея. Защо го прави? Бои ли се?

Вижда я, че става и че е неспокойна.

— Добър ден.

— Добър ден? — отвръща тя с въпросителен тон.

— Е, всъщност нямам кой знае какво... — подема той припряно и се заковава на място.

— Ами да. Какво да има? — казва момичето. Но го заглежда.

Заглежда ли го? Да, заглежда го. Застанал там, той има вид на смутен и тя забелязва това.

Той казва задъхано:

— Видях те, че седиш в тревата. Някаква причина?

— Всъщност аз би трябвало да те попитам за това — отговаря тя, гледайки го право в очите, но гласът ѝ не звучи така, сякаш иска да го отблъсне.

— Мислиш ли, че се натрапвам?

— Защо да го мисля? — пита момичето, взряно в очите му. — Нали имаш някаква работа?

Той да има някаква работа? Има такава работа, че движенията му стават несигурни. Какво ли вижда у него? Тя отново пита припряно, думите като че ли избликуват от устата ѝ:

— Какво ти е?

— Нищо — отвръща той и млъква. Веднага след това подхваща:
— Но има нещо друго, за което с удоволствие мога да говоря.

— Така ли? — Тя все така го гледа право в очите.

— За това, че те харесвам.

— О, не.

Лицето ѝ поруменява.

— Не говориш сериозно — продумва.

— Тогава си иди! — казва той, изтръпнал, че тя би могла да вземе думите му на сериозно. Гледа челото ѝ. Гледа само челото ѝ, което е открито и красиво.

Тя не си тръгва. Ясно му е, че няма и намерение да го прави. Гледа вторачено челото ѝ, сякаш обзет от жажда.

— Ти си първата, която срещам — продължава да говори той, сигурно безсмислено за онзи, който не е бил с него горе.

— В какъв смисъл точно?

— Просто така го казвам. Но не би ли искала пак да седнеш?

Тя не сваля очи от него. Казва:

— Ще стоя, докато стоиш и ти.

Той потръпва. Но не казва: Да, тогава и аз ще седна. Само стои, загледан в челото ѝ. Някой от тях трябва да бе направил крачка напред, защото сега са по-близо един до друг. Той усеща откъм нея уханието, излъчвано през роклята. Аз съм сред хора, аз съм сред хора, мисли си.

Вижда, че иска да пристъпи по-близо до него. Момичето няма и най-малката представа за онова, което бе изживял.

— Мога ли да те помоля за нещо? — пита я.

— Не знам — отвръща девойката, без да спуска очи от неговите.

— Е, добре, какво е то? — пита го все пак. Очите ѝ са станали други. Менят се през цялото време.

— Челото ти — казва той сякаш без смисъл.

— Челото ми? Какво искаш да кажеш? Днес си толкова странен. Никога не съм те виждала такъв досега.

Той кима.

Челото ѝ е съвсем пред него. Слага ръце на раменете ѝ. На тях има само две тънки презрамки. Навежда малко главата ѝ така, че челото да се подаде по-напред. Докато тръпне от вълнение, той го допира със своето.

Тя потреперва, сякаш я е опарил.

— Уф, пусни ме!

Надеждата у него се срива като след катастрофа. Не е бил освободен. Онова не е изчезнало. Но другото: тъмните греди и въртопите на реките, които се вливат в неизвестното.

— Какво казваш? — пита я с уплах. Не получава отговор.

Той вече я е пуснал. Ръцете му са увиснали. Впива очи в нея, изпълнен със страх.

— Ами тогава бягай оттук! — приканва я.

Тя не помръдва. Прави крачка назад и остава така, в мълчание, което трудно се издържа. Не сваля очи от него.

— Не исках да прозвучи така — отронва.

Прави две крачки напред, право към него. Греди и реки...

— Какво има?

— Искам да те целуна — прошепва тя с полуотворена уста.

Той отронва едва доловимо, в плашещото неизвестно:

— Не знаеш какво целуваш.

— Във всеки случай целувам.

ДУМИ И ДУМИ

Той мислеше за всичко, което би могло да се е случило, но което не стигна толкова надалеч.

Защото му пречеше някой, застанал на пост, когато нещата наистина приемаха сериозен обрат. Предупреждение, на което винаги можеше да се вярва.

Затова той не попадна в клопките и можеше отново да заеме своето място.

Прозорливо око, което ясно виждаше най-важното. И спокойно можеше да предизвика едното или другото да се случи, но спираше, когато действително се задаваше опасност.

За това разказва една картина.

Понякога тази картина може да бъде изнесена. На нея е изрисувано онова, което би трябвало да се каже по време на мълчанието. Но което бе и времето на дългото приятелство.

Това сега бе *едно* нещо. И то основополагащо. Имаше обаче и други.

Можеше да седиш и да разсъждаваш ето така:

Какво стана с откритото и дружелюбното, което поставяше всичко на мястото, щом към едното или другото се подхождаше прекалено тесногърдо? Как трябваше да отговори той в такива случаи?

Да се срамува и да се отстрани. Да изчезне за известно време, обзет от гняв. Да се почувства засегнат?

Да изчезне и да допусне неразумният гняв и неразумната обида да получат достатъчно време, та накрая да се разтворят в горчиви признания. Да се появи отново не подир дълго, но без да е в състояние да каже нещо, просто бавно да отмине, може би да поспре, да поспре за миг.

Тя без съмнение разбираше това.

Никой не го спомена. Точно сега езикът не беше използваем.

Думите могат да причинят също толкова болка и неприятности, както големите камъни по пътя, по който вървиш напред.

Погрешно: думите могат и да го разчистват от най-големите камъни, търколили се на пътя, и да ги изтласкат надалеч.

Пак погрешно: думите могат да се превърнат в мрачни бездни, през които да не можеш да се прехвърлиш за цял един живот.

Май не знаем много за силата на думите и за пораженията, които могат да нанесат.

Сякаш нямаше нищо повече, когато картината бе извадена.

Картината, която беше винаги подръка при нужда. Неизменно услужлива. Насъщна като хляб, без който не може.

Той сам каза:

Именно това сигурно трябва да си спомням най-често. Но нима изобщо съм споделил с някого какво всъщност чувствах? Прекалено трудно бе. И прекалено странно, за да може да се замаже с думи.

Но той не помнеше всичко. Прекалено много години минаха. А и за доста неща не можеше да се сети. За някои е най-добре така.

Мислеше: Човек дърдори безчет глупости и ненужни неща. Най-често празни приказки. Онова, което казваме, рядко лежи на пода като чифт изтъркани обувки, а всъщност в себе си ти си усещал изреченото от теб като полетели птици.

Да премълчиш важното, не е само свенливост. Окаяният език е дървен. Дреболиите се избърборват, изплямпват. За другото човек си мълчи, докато то бъде може би забравено и заровено в различни гробове.

Как ще назовеш онзи, който носи отговорност за подобни неща?

И сякаш нямаше нещо повече.

Понякога си мислеше, като че за собствена утеха: имам го. Не е загубено.

На картината, която споменах, е изписано всичко, с извънредно четлив шрифт.

Достатъчно е само да я извадиш.

Но тази картина не се вади никога. Никой не бива да я чете.
Никой не трябва да я види.

Следователно се намира единствено в нечие въображение.

Има я.

Не помага обаче, когато не е предназначена за някого. Чувствам,
че на мен във всеки случай малко ми е помогнала.

Има я там въпреки всичко.

Сякаш нямаше нещо повече от това. Можех да седя вечер и да си
спомням нови неща. Тъй или иначе, те щяха да излязат от гробовете
си, все пак.

Така той си мислеше ли, мислеше.

Мислеше:

Думи и думи.

Никакви думи повече.

Ето моята жадуваща длан.

КАМЕННИЯТ СЪН

Между каменните стени — а там по възможност трябва да бъдеш сам, казва се на онзи, когото те пропуснат в неговия уморен, тежък като олово сън.

Не разбирам. Каменни стени, защо трябва да отивам при тях? Какво ще търся?

Отговорът гласи:

Та това също е въпрос.

И сетне нещата за теб започват.

Няма подробно обяснение за това, как си се озовал между тези каменни стени. Плоска, планината упорито се издига нагоре и също тъй упорито се спуска надолу. Внезапно си там, това е всичко, което знаеш.

Между гладките, напечени от слънцето каменни стени и между каменни усти, които сигурно са там, но не се виждат.

За тези усти си мислиш. И ето че си се озовал при тях.

Тук няма студени каменни грамади. Натрупано слънце, стените на скалата са сякаш горещи печки. Топлината им се усеща като леки удари с пръчка по темето. Надали някой идва тук доброволно, не смея да правя разбор на причините, поради които аз самият съм тук.

А това са каменните усти.

Те може би ще се отворят и ще ми кажат какво търся. Камъкът обаче трябва да се върне при своя камък и следователно не ще помогне. Зад всичко има само учудване и нагрети планински склонове.

Кажки нещо, уста!

Стоиш нерешително пред това, което виждаш: гладки, стръмни каменни стени. Затворени. Бездънно неми.

Но пак умоляваш:

Кажки нещо, уста!

Никакъв, дори и най-малък знак за отговор.

Това са каменни блокове, които са се издигнали стръмно. Главоломно и полегато спрямо останалите. При това са и опасно наклонени, близостта им се усеща, ако притвориш очи. Никаква уста обаче.

За трети път:

Кажми нещо, уста!

Дълбоко вътре в скалата има една уста, но камъкът трябва да си остане камък и не се издава. Виждам ли това? Къде съм?

Къде са дрехите ми?

Времето не съществува, то се надига като пара, когато се обърнеш да го търсиш. Дрехите си съблякъл отдавна поради тази губителна жега. Три пъти молиш: Кажми го! Никаквa уста обаче не се отваря. Чувстваш се странно и очакваш да станат необуздани неща. Малко са ти твоите.

Гладки каменни стени на юг и несекваща задушаваша жега. Всичко, което камъкът е всмукал в себе си и отново е издишал. Парещи каменни повърхности изгарят ходилата. Прекалено напечени, за да вървиш така разголен.

Струва ти се, че тези големи каменни повърхности са затаили в себе си екливи викове. Викове, увиснали неподвижно между стените. Удрят те по тила, ако се приближиш. Сещаш се за всички планински склонове, които си виждал през живота си. Някои се изправят стръмно над езера и морета, пропукани от хилядолетни мълнии. Могат да се издигат съвсем отвесно над блатата и оттам те сигурно някой път ще креснат с леден ужас. Ще им бъде трудно да бъдат чути.

Още сега е време на объркването, човек се забравя и зове: Кажми нещо, уста! — въобразявайки си, че от това ще произлезе нещо.

О, не.

Стоиш тук наред тази ужасна жега, която се е наслоила на отвесни плоскости. Слаба треска тупти някъде у този, който търси, дошъл тук, без да знае по какъв начин ще започне.

Заради любовта човек може да се съблече — няколко думи изплуват от паметта, защото ходиш, както го правиш, но съвсем другояче е сред цялата тази самота между студени скални стени. Гол си и не разбираш нищо. Приятно е обаче да се придвижваш така между

напечените скални стени. Отворил очи, ти си там. Малко трескав си се озовал в каменен дом.

Отново един каменен дом.

Ще обяснят ли запечатаните уста каква е истината за каменните домове, или и тук ще е както другаде? Безмълвие.

Или ще обикаляш насам-натам, докато в крайна сметка не влезеш в камъка и не останеш там като запечатан. Една уста без отдушник, без свобода. Ще дойдат и други, заблудени от жегата и от ударите с тояга, и ще зоват: кажете нещо вие, затворените тук, нещо, което аз не знам. Трескаво нажежени студени планини, какво е това, което става с мен и с други?

Ти си вътре в камъка без уста и те трябва да си идат. Питаха и си тръгнаха.

Има ли още?

Не, с това не може да се започне. Само себе си виждаш в камъка. Вътре всичко е запечатано, но в камъка се виждаш такъв, какъвто си създаден, и бързо минаваш покрай самия себе си с разтуптяно сърце. Скалните стени са гладки и дълбоко необщителни.

Камъкът се затваря и съществува без лице. Живее така, че вътре в него трепериш и страните му започват да се навеждат и да стават застрашителни.

Не може ли да се каже нещо на този, който все още не е получил никакъв отговор.

Който е бил на много места и е питал, който се е завърнал обратно, без да узнае повече.

Постепенно е станало късно, безмълвна каменна уста. И нямам предвид късно по време.

Планината, която се спуска отвесно в тресавището — помисли за нея. Отвесно и надолу, до тъмното им дъно. Спуска се надолу, докато не се срещне със скала от другата страна. Там трябва да спре. Странна среща. Върху малка част от каменната повърхност расте мъх — горе, там, където има светлина и ден.

Отвесно право в тресавището.

Така.

Неочаквано насред жегата започва да вали. В последните минути се е образувал облак и е затулил слънцето. Един деен облак, пълен с дъжд. От накъдрените си краища вече изтича с едри, хладки капки. Вътрешността на облака е застрашаващо синя.

Сега настава бърза промяна. Първите капки избухват като малки взривове по горещите каменни повърхности. Развълнувано и вкупом. Първите капки са всъщност извънредно големи и приемът, който получават, е изключителен. Удрят се в камъка и тутакси се превръщат в пара, която се разпростира във въздуха под формата на спарено издихание на стаени възделения. От твърдата повърхност това идва като от дълбок сън. Слаб дъх през каменната уста.

Въздишките се редуват нагъсто, толкова, колкото капките пляскат и избухват, колкото повече и повече каменни стени и скали се присъединяват и изпращат своите пари, своя мирис и пот. От всички възможни скривалища идват те задъхани насреца, независимо дали човек го иска, или не, натрапват се и се смесват.

Въвлечен във всичко това, ти реагираш с учестен пулс.

Парата кълби към тялото. Стоиш гол, всичко това е за голия, не за друго. Не продължава много, главата ти вече се е замаяла.

Пуфтене и миризми от всички страни. Най-осезаема е тази, която е спарена, сподавена и дива. Гърбът ти поизмръзва, но не от страх, дълбоки са трусовете, за които си копнял. Каменните усти трябва някъде да се отворят. Това е поздрав от вътрешността на стените.

Трябва да се поотместиш, за да получиш поздрав и от парите. Да намериш нови дреболии, нови изходи, сякаш за малки неща и тям подобни, ала и за онова, което е по-голямо или прекалено голямо.

Миризмата струи по-плътно, но не става по-тежка, тя е слаба и странна, като съня и чието собствено приложение не знаеш какво е. Създаваща и обновяваща като съня. Както сетивата са там, за да се изострят — именно като стоиш гол и усещаш пропукването у себе си. Усещаш пропастта и всичко, готово да се взриви, за което никой не може да каже една истински утешителна дума или да го разгадае.

Камъкът е получил своя живот.

По-бързо, отколкото може да се разкаже с думи, презглава, за няколко секунди става всъщност всичко. Но каменните усти не са се отворили, дъждът отгоре е събудил планината. Стените са готови да се взривят от затвореното в тях. Животът се втурва на кратки напрегнати тласъци в онова, което е пред очите ти. Насред всичко стоиш ти, гол както никога досега, и усещаш как планината се накланя напред върху теб, застрашително и със затворена уста.

Камъкът е готов да се взриви без остатък, защото живее, въобразяваш си ти. Издишването му омагьосва човека, та започваш да виждаш как каменни блокове се издигат нагоре и застиват като стени и наклонени кули.

Но наистина ли го виждаш?

Да, когато *поискаш* да го видиш.

Как е със сетивата? Дали не изживяваш най-много една хилядна?

Опитваш се да участваш във всичко, в което можеш, та по този начин да се доближиш. Разпилените дъждовни капки лижат и поддържат възбудата на камъка, а моята собствена възбуда произтича от това, че се намирам насред всичко, което се примесва и става двойно по-силно. Човек го усеща, без сам да бъде унищожен. И все пак то минава едно през друго и става нямо послание. Силно и застрашително, защото не можеш да го приемеш.

Установиш ли го обаче, разбираш защо имаш очи на тила, защо можеш да гледаш във всички посоки едновременно при тази омагьосваща пара. Затова ли, загдето човек не обича да усеща, че е отдал без остатък своите сили? Затова ли има очи и на тила? Да види планините как се издигат като кули и кулички, някои прави, други назъбени или наклонени към падението си. И те започват да се движат, олюляват върховете си, подобно на короните на дървета по хребета, огъвани от буреносен вятър. Това виждаш с тила си.

Нещо трябва да произлезе от всичко това и възниква мелодия. Хор. Най-дълбоките тонове в изпълнението на един хор. Но това не е някаква жалейна песен. Ние не говорим за гибел. Изобщо не говорим, ние сме дълбоки и високи като кули хорове.

В същия миг изпитвам убеждението, че съм с тях. Плоският каменен склон е сега извън мен. Това не ме учудва, съвсем както трябва да бъде е. Тук трябва да влезеш и да се слееш с хора. Човекът е част от хора и посредством безпомощността си влиза в него.

Нашият голям хор се разраства неимоверно.

Едновременно несъзнателно и нащрек. Песента, които се намира извън човека. Голяма, без нито един звук. Скали, които се издигат рязко и получават дихание и глас за песен в редкия час, който им се отрежда. Самият аз придобивам глас за песен и мога да се включа в хора. Повече никога няма да се случи. Може би е поличба, но за нея човек изобщо не мисли. Сега е важно да участваш, докато всичко се взриви.

Като изсечено в камъка е и че това тук скоро трябва да се взриви и отдели на съставните си части.

Пеem в хор за камъка. За скалата в тресавището. За безкрайните, неми кръгове на годините. За неизчерпаемите сили на планината, които през цялото време са на границата да изригнат. Пеem за периодите на изчакване, през които е минавала планината, и отново за безкрайните кръгове на годините. Във всичко това аз трябва да примеся своето, за краткото и уязвимо скиталчество на човека, за неговия несигурен ден. Планината ми припява, участва издълбоко в жалейната песен за късия житейски обхват на човека.

Не, трябва да мислиш приглушено там вътре в могъщия хор, не е съвсем истина това за тъй крехкия ден на човека. Денят му далеч невинаги е такъв. Може да е многообразен, подобно на отблясъците във водопад. Песента на планината го съблазнява.

Хорът нехае за това. Планини, които издигат високо ръст и са се превърнали в кули, това просто продължава. Хор от скални блокове. Продължаваме да пеem, продължаваме да пеem за онези, които се навеждат на опасната страна, но които все пак се задържат. Стоят наведени и събират сянка. Присъединяваме и планини, които не сме виждали. Присъединяваме всичко за планини, камъни, тресавища и все пак преобладава чувството, че ние сме някакви тънки ципи, готови да се спукат. Пеem за нас самите. Пеem за големите усти в камъка.

Немислимият хор от каменни усти и островърхи кули може ли да издържи на всичко това?

Да не се мисли.

Такъв хор не мисли.

В него се включваш сякаш по вътрешен подтик, оставяш планинската песен да бъде негова собствена, макар и в това да няма особен смисъл. Участваш, докато още има време, докато всичко е зашеметяващо скъпо и времето е оскъдно.

Дори не е мислимо. Всяка извисена кула и куличка има свой вятър, те се привеждат на своята си страна, те се разминават една с друга като остриета на ножица. Знаеш, че не виждаш това, но го виждаш. Гол си и не си нищо, но можеш да участваш в хора, докато планините отворят тежките си каменни недра.

Пееш и очакваш нервно песента веднага да стихне. Старото желание: Кажеш нещо, уста! — се е осъществило по разтърсващ начин.

Сега времето е дошло.

Не, не.

Времето е дошло. Внезапно те обгръща тъма, сякаш някаква стена е паднала. Точно върху теб.

С неподвижни очи следиш как кулите настъпват. С пропукани върхове. Освободени. От освободените върхове надолу се спуска срыв.

Не, не е срутваща се стена, това е здрачът от тъмния облак, който сега лети надолу. Здрачът, който идва заедно с проливния дъжд. Сега се отприщва. Един облак, натезал от дъжд, се носи между планинските върхове.

Отприщва се.

Започва неистово. Секунди и олюляващи се прапланини. Напрежението, напечените каменни стени. Нищо. Поройният дъжд руква, освежава, потушава.

Рисковано опасната игра не може да продължава повече. Непрекъснати ивици вода улучват всичко със своята влажна и бавна сила на дъждовно време. Живинките в планината биват изтласкани в гълбините ѝ. Дъждът шурти по гладките скали, охлажда, гаси и облива. Хорът е ням, както е ням и камъкът изобщо.

Няма го буйството на върховете на кули, разтворени като ножици. Една-единствена подобна стена под наклон има тук и под нея

стои самотният гол човек, треперейки под струите на дъжда, събудил се още веднъж.

Няма никакъв смисъл да се вслушваш за хорове по кули, когато вали такъв пороен дъжд, както сега.

Влагата е влага и мирис на влага. Няма омайваща пара. Гол в дъжда и мокротата. Камъкът се е завърнал при своя камък.

СЪРЦЕТО ЛЕЖИ ОГОЛЕНО КРАЙ ГОЛЕМИЯ ПЪТ В МРАКА

Луната, съвсем тънък резен, е престанала да свети и да оказва каквато и да било помощ. Къщата е обгърната с гъст мрак. Дълга и тъмна вечер ще се приплъзне насам — ще се приплъзне в нещо още по-тъмно. Надолу, надолу и по-тъмно.

Ако тук има сърце, то е самотно. Сърцето си е самотно, така е създадено. И постепенно става това, което наистина и без съмнение е.

Самотно. До другия има голямо разстояние и там цари неизвестност. Така пътят до него се удължава още повече.

Самотна става и къщата. Какво е в нея денем, сега няма никакво значение. Сега властват съвсем други закони и има други пътища, друг фарватер. Ако по-рано днес наблизко е имало светещи прозорци, вече ги няма. Осветените правоъгълници от стъкло липсват и не играят никаква роля.

Няма ли тук някакъв ред?

Има, и то във все по-голяма степен.

Там, където примигващата светлинка сетне угасна, там всичко беше както трябва. Прозорците изчезнаха и очите притвориха натежали клепащи. Няколко тихи потропвания и после — сън. Лампа след лампа е сега както сън върху сън. Това действа напълно според своите правила и навред.

Със самотно сърце никой не се чувства сигурен в къщата. То има единствено себе си, ако и него има. В настъпващата нощ не може да се разчита на това.

Не притежава ли човек сърцето си накрая?

За това не се знае твърде. То е едно от многото несигурни неща.

Тази вечер нищо не е сигурно. Затова не си притворил с клепащ окоето си.

То трябва да е сигурно.

И казва:

Добре виждаш, че твоето сърце лежи оголено на пътя и се е озовало там по собствено желание. Много добре го знаеш, ала се опитваш да го държиш в тайна.

Измореният следва да отговори:

Да, истина е.

Именно сърцето лежи оголено на или покрай големия път, когато над него се спусне мрак. Не е първата вечер, в която това става. То очаква някого. Излиза, ляга край пътя, треперейки от храброст. Нощем такава неща винаги може да се направи. На никого не вреди и никой няма да си даде труда да пита.

В тъмното, когато всичко е непознато.

Как завършва, е вълнението на всяка нощ и от него просто не можеш да се въздържиш.

Денем оттук към света поемат четири пътя. Нощем те стават неизброими. Тук има всичко и нищо относно пътищата. Не помага да си мислиш, че четирите посоки извеждат оттук, сякаш се намиращ в мъртвата точка на големите пътища, откъдето си тръгнал. Не, спрял си тук, полагайки своето открито сърце, защото не си стигнал по-надалеч. Всъщност през цялото време си бил в къщата.

Оголено край непознатия път всяка нощ.

И защо оголено? Защо тъкмо тази дума?

Защото явно се чувства така. В мрака дрехите не означават много.

Беззащитно?

Също. Усещане за беззащитност.

Но със сляпото желание да бъдеш там. Да срещнеш това, което иде към теб.

Да стоиш беззащитно тъкмо когато трябва да се пазиш. Има ли връзка между двете? Никой не е казал, че трябва да се пазиш. Да свалиш от себе си всичко, което си навлякъл, и то край големия път, където движението не секва.

Големият път минава право през мрака, но няма смисъл да питаш за каквото и да било. Не ще получиш никакви сведения. Очаква се да проявяваш храброст и да мълчиш.

Много ти се иска обаче се провикнеш, напук на всичко:

Само ела!

Но не го правиш. Измисляш си го, когато по себе си усещаш, че не можеш и няма да го направиш.

Никой не се провикна и никой не дойде.

Сърцето е в своята камера, лежи край пътя, лежи и в къщата, която е също край пътя. Едното не пречи на другото. Сърцето се удря в стените. Сигурно ли е, че тази нощ няма да стане нещо?

Не се знае.

Във всеки случай това е една *нощ край пътя* повече, отколкото е бивало досега.

Ала какво е *това*?

Потропване по стената.

Сърцето поспира, силно е развълнувано. Отвън се дочу глухо потропване на дърво о дърво. Меко изхлопване на лодка, която се удря в стената под напора на вятъра. Може ли да е истина?

Да не би внезапно да се окаже, че навън има море. И една привързана лодка, която се блъска в стената на къщата.

Блъска се в стената на къщата поради буря. Каква буря? Привързана за стената, лодката се удря в нея поради буря.

Навън няма никаква лодка. Няма дори вода за такава, само градина.

Градина?

Какво знае човек за онова, което може да се намира навън в нощ като тази? Защо да не е едно безбрежно море. И пристан за лодката. И тогава малка лодка е привързана там и чака.

Нощните светлини са запалени, вижда се всичко освен пътя. Лодката, която се удря в стълбовете поради вятъра. Лодката, която е привързана в своя железен обръч и която понякога се блъска не в стълба, а в стената. Такова тропане си чувал много пъти и сега веднага долавяш, че съдейки по звука, то отеква на сякаш хиляди мили надалеч оттук.

Привързана за обръча на стената на моята къща. Там никога не е имало вода и никога — нито лодка, нито обръч. Сега обаче лодката се удря в стената, тласкана от бурята.

Да, така е. Не питаш, само констатираш. Така е край големия път.

Но сърцето веднага усеща, че тук става тясно. Това е край непознатия път — по суша или по море, какво означава тогава? Изобщо нищо. Нощем водата залива брега и затова лодката трябва да

се привърже в обръча. Излинялото сърце долавя съвсем отчетливо, че лодката е привързана съвсем наблизно.

Може би тогава някъде около къщата има колове за привързване на лодки. Колове за лодки беше някога приятна дума. Кой би дръзнал да се изтъпани, отричайки, че водата се надига към сушата, та в тъмните нощи лодката трябва да е привързана в обръч. Кой би дръзнал да заяви, че такава буря няма. И ухилено да твърди, че всъщност тропа някой добър съсед?

Излизаш при голямата магистрала, където всичко е възможно. Предположенията се трупат едно връз друго. Не ги изричаш на глас, но ги оставяш да живеят.

Не можеш да се принудиш да го изречеш на висок глас. Сърцето е затупало отново. Истина е това, което не е истина, и тогава то трябва бързо да се заеме с нещо, скоростно да започне да се разширява.

Да се разширява там вътре, където е тясно отпреди. То тупка с тежки удари.

Но все още е мое.

Това си казваш ей така, напосоки, с малко неясен адрес. Казваш го напук.

Тази нощ е другояче.

Така е. Вярно, навън сега стават различни неща, но то си е във всеки случай мое.

По-голямо е, но си е мое и ще продължи да е мое и по-нататък.

Това е съвсем напук и около сърцето ще става все по-тясно, а то ще трябва да бие ли, бие. Сърцето, което винаги иска разширяване, ще трябва вместо това да се чувства по-натясно откогато и да било, отбивайки своите удари.

Същевременно навън дърво се удря о дърво и обръчът дрънчи, докосвайки стената.

Там няма никакви граници. Можеш да си представиш например далечни брегове. Широки, дълги пътища, пристанища на неизвестното. Вледеняващото неизвестно.

То не удря по собствените си тесни стени. Сърцето е по-голямо от своята камера. В нея то става горещо.

Желязна ръка ли го сграбчва?

За това не се говори.

И не че стаята е станала по-голяма внезапно от нежност към някого, но го притеснява някакъв вид уплаха, притеснява го рязкото разширяване, при което трябва да се отвори място за всичко полузабравено, дето паметта неочаквано изважда и иска да е там. Всичко това неочаквано бива съживено и нахлува към сърцето. Животът нахлува към сърцето с нещо, което надали има име, но което сега получава тежест.

По неизвестни причини?

Не.

Сърцето е край пътя, няма къде другаде да е. Късно е и трябва да излезе оголено.

Не е неочаквано, предпоставено е отдавна. И въпреки това става прекалено бързо и прекалено рано.

Носът на лодката се удря в стената, удря се в къщата, а времето не е нищо друго освен тънка чертица край изхода. Навън бушува дъждовна буря. Самотната лодка, дъждът и бурята, ударите по стената и онзи, който трябва да излезе гол, хвърля дреха подир дреха, чувайки всичко като сурова многоцветна песен за времето, което не достига, за оскъдното време. Лодката се удря в шума на оскъдното време. Лодката, която я няма, в морето, което го няма, и шумът около оскъдното време. Тази песен не може да продължава, но я има сега, тъй като страхът е привързан към къщата и къщата — към страха, а обръчът е привързан към сърцето от цялото могъщество на вятъра, дъжда и бурята.

Сърцето е привързано към стаята, която непрестанно се стеснява, защото в нея бурно нахлува все повече живот. От пътищата надалеч в мъглата, от всички времена, от всички поражения и мигове на радост, от своя собствен срам. Винаги тук откъм пътищата, които неизменно са били многобройни, вятърът и дъждът отново и отново, всичко профучава през сърцето и прилича на песен.

Кой отърсва от себе си онова, което иска да влезе, и го отрича: тук няма река, няма никаква морска буря, няма изобщо вода с неизвестни пътища, нито пък лодка, подготвена за отплаване, защото нощта си е нощ и утре е ден. Не, твърде късно е да се припява това. Всичко е установено, обръчът е здраво закрепен за стената, лодката се удря в него, твърде късно е да се пее така.

Ето я и първата желязна хватка. Изпробва силата си. Желязото си е желязо, но твърде късно е да се пее така. Когато хватката вдига ръка. Когато сърцето е на пътя и е хем прекалено голямо, хем прекалено тясно. Прекалено късно сърцето разбира, че ще е сега, че тъмните потоци и желязната хватка изпитват силата си.

Вятърът и лодката се блъскат взаимно. Широкият път на вятъра е открит, свободен, идва откъм неизвестното, отива към неизвестното. Волен.

Лодката потръпва на въжето си. Изплашената къща е част от уплашеното сърце, пътят насам е бил открит, лодката удря рамката на вратата от нетърпение. Къщата е само място, където се спи край големия път, какво може да направи сърцето, то няма за това никаква вина.

Твърдения по принуда.

Сърцето не е невинно, то си е сърце. Сгорещено е сега, не невинно. Било е част от един човешки живот. Невинно е всичко останало.

Но онова, дето нахлува обратно, иска да му се отреди място. Сърцето не може да се противи, трябва да го приеме, трябва да се разшири. Не може да се затвори, тази нощ нищо не е затворено, илюзия е, че това или онова могат да се затворят. Напротив: то трябва да е отворено за всичко, което иска да влезе, никой не иска разрешение за това, никога не е било извършвано нещо толкова ужасно, че да не може да се предяви искането да бъде прието. Приеми, разширявай се. Непонятно е всичко, което човек си е мислел за погребано.

И *то* ли ще дойде?

Да.

И *то* също?

Да.

Така е през цялото време.

Трябва да се освободи пространство, но стените не могат да се разгънат повече, отколкото вече е направено. Сърцето се обръща с мъка. Повече просто не може.

Говори като невинно сърце.

Говори на бурята и тъмнината и на онова, дето няма и не може да притежава име. Безуспешно произнася своите безполезни твърдения.

Железни ръце го сграбчват.

Вятърът бе донесъл по-тежък дъжд. Навън започва бурно фучене, а вътре фученето е не по-малко от всичко, което нахлува. В същото време лодката се удря и напомня, че е там, но сега по-бавно, отколкото в началото, та да се разбере.

И пространство за дишане между железните хватки, та наистина да се разбере.

Вятърът издухва дъжда, както и трябва да стане на земята. Отначало това действа съвсем успокоително. Човек може да си помисли, че сега вали проливно в празната лодка, че прогизват седалките, почернявайки от водата. А почернели в мрака, те са двойно по-черни. Но вятърът е издухал също натрапчивите спомени, докато е блъскал лодката, докато седалките чернеят. Спомените хвъркват в объркани ята.

Навън пороят продължава. Удря по борда. Въжетото за привързване става все по-твърдо там, където е завързано в обръча.

Добре познато и уютно. Малко пространство за поемане на дъх.

Само сърцето може да се затвори в себе си. То не бива да го прави, защото ще бъде изпълнено до взривяване от спомени, натежало от образи и ще се спаси, като се захване здраво за дреболии като въжетото за привързване и слабия кисловат дъх на корабно въже. Мирисът на хубавия делник.

Поемане на дъх между железните хватки. Те скоро ще са тук. Просто трябва да се вкопчиш в най-простото. Нищо няма да стане, усети мириса на въжетото, което е прогизнало от вода. Благословено в своята обикновеност.

Спокойно, спокойно, както прогизнали от влага въжета.

Няма смисъл повече. Пристягането в сърцето се усилва. Вятърът бе издухал каквото никой не искаше. Тежкия ритъм навън става още по-тежък, преминава в усилено думкане по стената. Едно е ясно: лодката ще остане при къщата. С почернели седалки или не, тя ще чака тук.

Но защо?

Така, ще чака тук.

Тук никой няма да пее.

Но пък и никой не желае да реве. Може би едното е също тъй просто, както другото? Чувството обаче подсказва съвсем друго.

Помисли за това.

Не мога.

Преди бе тъмно, сетне придойдоха облаците и дъждът. Помрачно от това няма да бъде. Стаята се опитва да се разшири, но железните стени не ѝ позволяват. Скоро ще стане по-тясна. Лодката отново ще дава знак, че е навън, ако се наложи. Празните седалки, дъждът и вятърът танцуват заедно в непрогледната нощ.

Какво се образува тук?

Това не е сън, това е сега. Часът настъпи.

Както си го знаеше и както се бе очертала една трудна и мъчителна нощ.

Бурята прави дъждовните струи полегати. Старите и отдавна небоядисвани дървени стени навън отдавна са почернели от пороя. Това не се вижда и няма ни най-малко значение, логично е къщата ми да е черна.

Да, стари стени и пороен дъжд — нека му отворим място. Делник и мокри стени на къщата, така трябва да е. В една песен. Беше ли мъчително? Сега е приятно да си го спомняш. Да го съхраняваш в сърцето си като любов. Имаше някога една любов, някога, в заскрежена пролетна вечер. Къщите в нощта тъмнеят. Едно момиче стоеше под поройния дъжд, а сега е мъртво. Какво стана с него? Сърцето се разширява, но не получава отговор. То е голямо и уплашено от спомените.

Хубавото, което изчезна, получава своето място вовеки, но вечното време е сякаш за другите.

Голямо и уплашено от спомените. Забравя, че няма място, и железните ръце непрекъснато му го напомнят. Сърцето отвърща със силно и ужасено хлопане. И какво е това?

Напряко на онова, което инак върлува и запълва. Тъмната буря се отдръпва. Железните ръце не са те пуснали и едно ново око, което се е

отворило към теб наред всичко това, прави тъй, че ти виждаш как и пороят навън се оттегля.

Стените не пречат. В теснотията се отваря още едно ново око. Знаеш го и едновременно го гледаш. Въпреки всички препятствия виждаш по-тъмното в тъмното да се издига към вятъра.

Това никой не е можел да го разкаже. Издига се към бурята. Междувременно откъм лодката се разнасят силни удари. Оловнотежкото на дъното се е надигнало към бурята. Какво иска?

Що е?

Човек има някои и други предположения относно това, какво е, но не желае да признае, че разбира. Издигането в бурята бе знакът. Тъмният поток ще набъбне и ще се изкачи като вятъра, докато не просветне отдолу. Ще свети през нощта над пътищата и над прогизналата от дъжда лодка, и над пътя, и пак над лодката. Готовността на лодката да отплава трябва да стане очевидна, макар и досега да не е била, но не бива да се държи в тайна.

Така сега е твърде късно да се пее.

Сърцето се разширява, става все и все по-голямо между стените, които не оставят място и взривът е неизбежен. Течението се е вдигнало и лодката сякаш е разцепила уста към къщата, но бурята не стихва и седалките танцуват с пороя. Всичко е ясен знак, че сега е твърде късно да се пее.

Пороят отново се спуска надолу, но скоро ще се възправи пак. Ти беше чувал нещо за извисяване, но не го вярваше. Носеше извисяване у себе си, което се опитваше да изпратиш навън като послание. То бе изчезнало. Сърцето е в затруднение — така разкъсано, каквото е, тъкмо *то* повдига пороя с гола и бяла долна част, насочена срещу буря и дъжд.

И предизвиква тръпка: аз знам нещо във всеки случай.

О, не.

Знае нещо във всеки случай!

Не, късно е да се пее сега.

Тясната камера със своите многообразни стари гости. Те са готови да поемат в редица обратно. Така е, когато то затихва.

Какво става всъщност?

Няма отговор.

Това, което става, е тайно.

Че сърцето трябва да стане по-голямо, но не може. Скоро трябва да се взриви.

Редицата трябва да спре.

Редицата не спира.

Сърцето я иска. Иска всичко, което е било, всяко нещо, и лошо, и хубаво, само както е било. Раздава се сигналът, който призовава тук всички. От това редицата се увеличава, нахлува. Стаята скоро ще се пръсне, но изпраща сигнал на всички. Редицата нахлува, невъзможно е да се запуши, щом няма повече място, значи няма повече място, но редицата продължава и сърцето изпраща сигнали без прекъсване за още по-плътен строй.

Всичко, което е било забравено, загубено или пренебрегнато — не е било никога съвсем загубено и сега то знае откъде идва и чие е. Чува сигнала. Не пита дали има място. Просто нахълтва.

Напрежението е тъй огромно, че то повдига пороя извън с мощта на тъмни гърбове. Сърцето, което не може да бие, изпраща топли вълни през земята и камъните, и водата. Сигнали. То иска да е отворено за всички. Вместо това обаче трябва да се свие, да се смали и вцепени.

Но елате, елате.

Елате всички, които бяхте, които сте били тук, у дома, които си отидохте оттук.

Навън дъждът е като че още по-тежък. Разхлабените седалки в лодката може би са отнесени. Нейният нос вероятно е съвсем потрошен.

Никакво внимание от страна на онези, които бяха повикани обратно. Бе нададен сигнал за най-голяма опасност и тук те прииждат в редици, искайки да влязат. Това, че пространството става все по-тясно, е неизбежно, за това, че на сърцето става все по-трудно, нехаят всички — щом домът го иска, ще бъде така.

Силно напрегнато, то се стяга и ги приема.

Задушавайки себе си, то се пристяга в желязото и може да се взриви.

Сигналът обаче не престава: идвайте!

Има ли там навън още някой, който да не е дошъл. Всички трябва да влязат.

Нощ е.

Борба е. Сигналът се раздава на тласъци във всички посоки. Улавя и води обратно. Обратно с хиляди забравени дреболии. Въпреки болката смазаното не може да не продължи да зове. Поне да разпрати посланието си. С ослепителна яснота то бива сега възстановено в спомена, посетено и изпратено насам. Сърцето изобщо не желае да се предаде, то работи с взривена камера и предсърдия. Животът е бил много разнообразен, с много багри.

Елате, елате.

Такъв беше животът.

Сега се води самотна борба между спомените. Повече спомени! — отеква повик. Това е оръжие. Но те го правят все по-тясно.

Сляпа борба и все по-малко пространство.

Не, не сляпо. Сигналите не го сочат.

Плътни редици назад. Все по-големи трудности. Смали се, свий се, за да отвориш пространство.

Трябва да има някаква граница, до която това е възможно, без то да се пръсне, и тя е вече близо. Пороят от дъното се надига сериозно и светлата му долна страна проблясва през мрака. Издига се все повече. Тъмното сияние не прекъсва. Тъмният поток се отцежда. Пътят към тъмните порои.

То се пръсна.

Пръсна се?

Не. Този път не.

Само така изглеждаше.

Само така се усещаше то в един невъзможен момент. Че се пръска напук, разтоварвайки се. И преодолявайки цялото бреме. Повиканите тук си отидоха, откъдето бяха дошли.

Като победител ли ще излезеш сега?

Не, това не е възможно.

Никога като победител.

Но човек и ще побеждава, и няма да побеждава.

Засега.

Разполага с голям резерв, който е в готовност.

Познаваш ги сега, знаеш, че ще дойдат начаса щом чуят сигнала. Тогава не ще си самотен повече и болката заема второ място. Повече от много ще откликнат.

Засега, сякаш това би било невъзвратимо, сърцето лежи край пътя към тъмни порои. Оголено и в очакване на следващото. Каквото и ще да е то.

СПОКОЙНА РЕКА ИЗВИРА ОТ ПЕЙЗАЖА

Какво е покоят, когато е толкова голям, че не може да се долови? Когато се е изплъзнал от мястото си и се усеща по-тежко от гръмотевица?

Просто някой излиза с лодка от горите. Това сигурно не е особено важно. Ще се придвижи със спокойствие и сила.

Бляскавата спокойна река тече както се полага. Тя сякаш извира от нещо съкровено... оставяйки съкровеното си. Носи се към едно далечно море.

Какво я следва в този неин път? Пламенни желания, които са се уталожили. Нищо друго.

Водата тече ли, тече.

Не вдига много шум около себе си. Но пейзажът, който живее в непосредствена близост до нея, няма как да не бъде белязан от пътуването ѝ.

Бляскава вода от съкровеното. Сподирена от също тъй бляскава вода. Всичко е в покой. Едно спокойно странстване, което не изглежда, че ще свърши или ще достигне някаква цел. Просто става. Всичко се извършва без шум.

Големи и малки неща. Работата на деня, какво е това?

Вече не е работа. Угасени, горещи желания, които заминават надалеч. Понесени към морето.

Реката сякаш извира от своя пейзаж към далечното безбрежно море. За онзи, който има някаква представа, някаква поне съвсем малка представа за морето, този спокоен път не е важен.

Голямото се избавя от онова, което няма дом. В това никой не се намесва.

Толкова е просто.

И тъй спокойно става.

Сякаш нещо е било издигнато зад забулен хребет далеч отвъд онова, дето го наричат хоризонт: това, което е останало без дом, ще бъде отнесено. Една огледално спокойна река е бистра дълбоко вътре в себе си, друго сякаш няма.

Въздухът може да е зареден с горчиви въпроси, които са безполезни. Те не ще бъдат зададени. Само се реят над водата носителка, отдъхват пътьом, както всичко останало. Никакво течение не спира, загдето е трудно да се разбере, че пламенните желаниа угасват.

Бляскавата повърхност се носи нататък, изпълнена с картини от бреговете, тъй живи днес, че са готови да се откъснат и да рукнат с нея. Това във всеки случай трябва да е голямо пътуване, склонове и лесовете потръпват, когато образите им се оглеждат така пронизани от светлина.

Реката е носителката, която се лее с угасено желание и има най-бистрата вода.

Но не става дума за свита от скиталци — хълмове и гори. Те се оглеждат във водата, ала остават там, където са. Предопределено за всеки е да не се мести, както му се иска.

Тук във въздуха висят въпроси.

Тук няма отговори.

Отговори не ще има никога. Водата извира от гората и покрай всички, които ги задават. Какво е това, дето е толкова черно? Сбогом на хиляди отблясъци, на хиляди тежки удари и звуци. На всички видове щастливи тонове. Какво е това, дето оказва съпротива, дето не иска?

Никакви рамки не бива да се чупят, то полека се съвзема и смълчава, бавно черпи сила от невероятно много страни и се държи.

Бляскавата вода носи своето бремя. Лека като нищо, така изглежда. Тежкото не е известно и свенливостта не допуска виране по-отблизо.

Това не е да бъдеш хвърлен на гарваните.

Това е надигналата се вода след буря или пороен дъжд. Тънки и крехки млади брези по бреговете още не са си възвърнали гъвкавостта

след бурята, извити са дъгообразно и топят меките си върхове във водата, сякаш са девойки, обзети от смирение, уплах и очакване. Друмницата се носи покрай тях.

Едно пътуване към морето надали може да се осъществи по подходящ начин. Не обаче и кротко. Кротостта остава заедно с меките брези.

Трудно ли е да се продължава?

Не сега.

Нищо не може да се разбере, нищо не може да се укрие и запрати на дъното. Беззвучното прашене, което е част от него, идва най-напред, водното огледало го следва, плъзгайки се и възпрепятствано от всички укрепления, които са налице. В каменните краища, в земните насипи, в наведените напред дървета, да, в прекършените треви. Незабелязано всичко се оправя. Отпуска леката си, но твърда хватка. Всичко е предварително определено, хватките, пристягането и укрепленията се разхлабват.

Два-три прекършени стръка не могат да те възпрат.

Нито пък един спомен.

Да имаш блестящ път, по който да те пренасят. После следва съвсем права линия. По-младите пъпки през цялото време плуват на водната повърхност.

Трудно ли е да се продължава?

Не сега. Само последното, което може да се излъчи. Една малка, съвсем малка пауза, докато стане ясно, че посоката е морето. И тогава какво означава това?

Отговорът гласи: морето е, морето.

Достатъчно изчерпателен ли е? Защо се отвърща по този начин? Не е ли достатъчно точен.

Какво значи изчерпателно?

Какво значи точно?

Никой не е твърдял, че не е точно. Нали сме чували грохота на гръмотевицата, предизвикван от този покой? Тогава е наистина точно. Може би в крайна сметка отговорът е отличен.

Все по-трудно и по-трудно е да се различи отговор. Какво е това, което не си знаел?

Водата се лее бляскава и отпочинала извън местността, заедно с онова, което няма дом.

НЕПОНЯТНО

Лъх от първия дъжд върху тънка рокля, по топла кожа.

Какво?

Или по моята тънка риза.

Кратки скъпоценни мигове.

Мирис, който изчезва още докато се обърнеш и замълчиш. Така мирише онова, което не може да се намери, което само не знае, че го има. Безмълвно притаено на езика зад една дума за любовта.

Непонятно — като онова, дете човек иска да има край себе си, когато няма какво да желае повече.

Първата пръска върху памучна риза.

Заставаш напреки пътя и вдигаш нагоре лице, усещаш нещо: отново смътна мъка.

Послание от мъка, необичайна и жива, която няма име.

Мъката е последното важно нещо, това, което предизвиква, удря и създава.

Важни са очакванията, но мъката е последното.

Пътят става труден, минава през дълбоки пукнатини, пътеките се губят в собствените си криволици и местата на срещите стават невидими.

Но да се разкаже кое е неизразимото при лъха на първия дъжд. В него се таи една истина, нещо, пред което човек може би отстъпва.

Отново една истина зад думата за любовта. Има пласт върху пласт, трудно е да излезеш напред и да заявиш, че знаеш.

Усеща се като послание, но поръченията му и истините се крият зад безчет ципи. Ние не искаме да знаем, ние отвърщаме припряно погледи, защото истината е гола и близка.

Ципи. Бързо покриват отгоре. Човек трябва да се удивлява — както мъката възниква помежду ни през топлите дни, при първите капки на дъжда.

Прас! — чува се под моя крак в пукнатината, точно под ботуша. Каменистата повърхност на пътеката изтрополява бавно при стъпките ми, не е стабилна, може да се клатушка.

Прас! — обажда се скалистата пътека.

Не е неочаквано.

Каменистите издатини по пътеката и аз се сдружаваме незабавно. Една немногословна дружба от много отдавна. Загадъчна в своята изключителна простота.

Никога без надежда.

Прас! — днес, както преди.

Или тази година е по-различно? Пак малко ново и по-различно?

Защо?

Глупости, самовнушение, казвам си, но може би ми се бе искало да бъде така.

Прас! Във всеки случай като застраховка, като подпечатване, камъкът се люлее и трополи в основата на планината. Един сигнал дълбоко вътре, че е сега. И че просто е.

Какво е то, дете е? Не се говори за него. Но се говори на сърцето ми и аз знам този език. Говори се приглушено като на някой беден и плах.

Всичко е наред, означава.

Самият аз не казвам нищо за моето, това е монолог за продължителната ни дружба. Всичко е наред.

Прас! За теб и мен през лятото, краткото лято, радостта, вечерите — и слабият сигнал навътре. Дълбоко вътре в тежката крепост на планината стига той, така поне си мисли човек. А там се говори ясно.

То ще продължава в пукнатините.

Всичко е наред.

Планинските камъни със своето тихо приветствие.

Планинските камъни, които са там, за да останат.

Всеки, пристигнал, за да премине през клисурата, бива приветстван с добре дошъл от планинските камъни, които му говорят по своя пестелив начин. През времената и през времената. Неспокойният скиталец продължава да среща покой и пак покой.

А ти?

Дойде плах на пътеката и попита. В своята плахост получи възможност да усетиш и разбереш.

ПРОСТО ДА СТАНЕШ СУТРИН И ДА ВЗЕМЕШ ШИШЕТО С МЛЯКО

Изглежда толкова малко.

Не е нужно кой знае колко.

Само това, да станеш и да вземеш шишето с мляко и едно ранно утро, може да бъде чудо.

Ароматите са част от него. Човек ги забравя и те изникват отново, като стари песни. Голямата песен за уханията не може да се научи наизуст, но тя те съпровожда където и да идеш.

Слънцето току-що се издигна над хребета, сега то облива с пълна сила хълмовете и склоновете на планината. Излязъл си от дома, за да вземеш шишето с мляко, оставено на специалната поставка горе край пътя. Лято е.

Уханията са съзрели през вчерашния топъл ден, тази нощ са допъплили насам, придобивайки прохладно омайващ привкус, но също така прозрачен и малко отдалечен от нас. Слънцето обновява всичко само за миг.

Не само обновява, но и създава за днес. Всеки ден с нещо ново в този час. В горичките животът се пробужда както в хубава песен и по хълмовете при нас също всичко се разсънва. Животът ни обкръжава, никога не ще ни напусне. Сякаш имаме договор да сме тук заедно.

Човек не иска да се лиши от толкова много. Достатъчно е да стане и да иде до пътя, за да вземе шишето с мляко в този час на кипящ живот преди нов зноен ден.

Време на сътворението, преди денят да се е разгърнал напълно. Този, който спи, върши грях, пропускайки това.

Обичайните домашни птици излитат от стълбата, когато излезеш на нея. Сврака и скорец. Преструват се на стреснати, макар изобщо да

не са. Рано са станали. Кацат на най-близкия покрив и изобщо не изглеждат уплашени. Само чакат да им падне нещо. Лястовиците вече премитат небето невероятно припрени и преди да дойде вечерта, те сигурно ще бъдат сред най-изморените на света. Кой може да си го помисли за една аеродинамична по форма и поривисто стрелкаща се лястовица. Сутрин човек не може да не ѝ се радва, тази птица е сякаш родена от син въздух и радост.

Чак горе край големия път върху специалната поставка чака оставеното съвсем наскоро шише мляко. При отиването дотам изпод краката ти се раздава добре познато скриптене. Стръмничко е. Тук всичко е височини, хълмове. Слънцето веднага се усеща по плещите като топла прегръдка.

Сгрятата от лъчите му земя с трева, мравки и цветя подтиква хълма да издаде дъх с примес на подправки, които са добре и за едно, и за друго. Примесени вкупом за през деня.

Подправки. Отвъд всички земи се сецаш за уханието на джинджифил в дом малко преди Коледа, когато си бил дете. В затрупана от сняг къща, в затрупан от сняг двор, скован в мраз. Нищо не прилича на това, нищо не може да се сравнява с него, но сладостното изкушение те грабва и сега, както преди.

Отвъд всички страни, на края на земята. Но така е добре. Тръпката, че дишаш сред всичко онова, което прави съществуването хубаво и възможно да се живее. От една шумоляща лятна утрин до дъха на джинджифил.

А и девойката на пътя.

Тя тъкмо е поела по него, за да служи на красотата. Момичета по пътя. Те са част от нея. Тя принадлежи на утрото. Краката ѝ са дълги и девойката върви, сякаш пристъпва в израсла трева — не разбирам защо. По скриптящия път няма трева. Не мога да я попитам, просто е красиво и правилно, че пристъпва така, именно по този начин. Би било впрочем все едно как се движи, така е. Личи си, че очите ѝ са широко отворени, заради утрото. С удивление отива към онова, което е само нейно. Може би се връща от младежка танцова забава и е щастлива. Пристъпва, като че върви през висока трева.

Брезите се накланят една към друга над онзи отрязък от пътя, по който върви тя, срещат се над главата ѝ, сякаш е някаква нова мома на Бендик от старата приказка. И като че върви през висока трева, но не в смъртта, а към живота.

Цветя между камъните и не след дълго — пъпки, готови да се разпукнат. Слънцето ще струи и уханията ще се редуват според това, кое кога се е пробудило. Вече го виждаш: никога досега не е имало толкова буен цъфтеж по хълмовете както тази година. Или както ще има — много цветя още дори не са се подали. Участваш в това. Тук ще си.

Силното чувство, че принадлежиш на всичко наоколо. Изпълнен с удивление, се изкачваш по хълма, утринно окъпан от почуда, само за да вземеш шишето е мляко.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.